יודען געדענקט! דער קאמף געגען רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד — דויערט

NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראשען

22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 81 | Łódź, Piątek, 3 kwietnia 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 106. | לאדז, פרייטאג פ׳ צו י״א ניסן תרצ״ו | 14-טער יאהרגאנג

היינט — קאנפערענץ פון מין. פלאנדען

מיט די פראנצויזישע אמבאסאדארען פון בערלין, לאנדאן, רוים און בריסעל

וועגען היטלער׳ס שלום-פארשלאגען

פאריז, 2 (סב. טעל.)
אין די נאכמיטאג־שעהן האט מיניסטער פלאנדען אפגעהאלטען וויכטיגע געשפרעכען וועגען דער לאגע, וואס איז געשאפען געווארען נאך דער פערעפענטליכונג פון דייטשען מעמאראנדום. ארום 5 אזייגער האט מיניסטער פלאנדען אויפגענומען דעם בריטישען אמבאסאדאר קלארק.
מיניסטער פלאנדען האט אינפארמירט דעם בריטישען אמבאסאדאר וועגען וואונש פון דער פראנצויזישער רעגירונג צוריקצורופען אין דער קומענדיגער וואך, דינסטאג אדער מיטוואך קיין פאריז אדער בריסעל א קאנפערענץ פון די לאקארנא מלוכות.
דאן האט מיניסטער פלאנדען אפגעהאלטען א געשפרעך מיט׳ן פרעמיער סארא, בעת וועלכען עס איז בעטראכט געווארען דאס דייטשע מעמאראנדום און בעזונדערס די איינטיילונג צווישען די מערב׳דיגע און מזרח׳דיגע גרעניצען.
פרעמיער סארא וועט זיך מארגען בעטייליגען אין דער קאנפערענץ פון מיניסטער פלאנדען מיט די פראנצויזישע אמבאסאדארען אין בערלין, לאנדאן, רוים און בריסעל. מאנטאג וועט פארקומען א זיצונג פון מיניסטארען - ראט, בעת עס וועט ענדגילטיג פעסטגעשטעלט ווערען דער שטאנדפונקט פון דער פראנצויזישער רעגירונג.
אבער שוין איצט קאן מען פערזיכערן — ווערט געזאגט אין קאמוניקאט — אז לויט די מאסגעבענדע פראנצויזישע קרייזען, האט פראנקרייך ברעה צו בלייבען טריי דער דאקטרין פון אונגעטיילטען שלום און קאלעקטיווער זיכערקייט. אויך די דאזיגע יסודות האט די פראנצויזישע רעגירונג ברעה צו שטיצען איהר ווייטערדיגע דיפלאמאטישע אקציע.

„שלאגען יודען איבער די העפ״

„פערניכטען זיי מיט אלע מיטלען״ — דאס איז געווען די אויפגאבע פון די טעראריסטישע „פינפטלעך״

צווייטער טאג פון פראצעס פון די באמבען-ווארפער׳ס

אין צווייטען טאג פון פראצעס פון די לאדזער באמבען־ווארפערס איז די שטימונג ביי די אנגעקלאגטע געווארען א גאנץ אנדערע. זיי האבען זיך צוגעוואוינט צו דער בעשולדיגונגס-באנק, זיי זענען געווארען דרייסטער און זייערע ערקלעהרונגען אליין חוצפהדיגער. די גאנצע פערטיידיגונגס-אקציע איז קאנצענטרירט אין איין פונקט, אז די געהיימע ארגאניזאציע איז געשאפען געווארען ספעציעל צו קעמפען מיט יודען און זעהר כאראקטעריסטיש איז דער ענטפער פון איין אנגעקלאגטען, וועלכער האט בוכשטעבליך געזאגט, אז צוליב דעם, וואס די יוגנד האט זיך אנגעהויבען ארויסצוגליטשען פון דער ענדעקישער ארגאניזאציע האט געמוזט אנגעהויבען ווערען אן אקציע וועלכע זאל געבען די יוגענד א געוויסע ביזע עמאציע, אלס ענטשפרעכענד פאר דער דאזיגער עמאציע האט מען אנערקענט א פערשארפטען קאמף מיט יודען, און די דאזיגע יונגע 27 שקצים זענען געווען זיכער, אז פאר קאמף מיט יודען דראהט נישט קיין גרויסע שטראף ווען אפילו מ׳ווארפט אויף זיי באמבעס, דעריבער פערטיידיגען זיי זיך אלע, אז זיי האבען נאר אין זינען געהאט צו פערניכטען די יודען און ווייטער גארנישט.. זיי זענען זיכער, אז דאס איז א מילדערנדער אומשטאנד פאר די שווערע פערברעכערס, וועלכע ווערען זיי פארגעווארפען.

אויך די ענדעקישע אדוואקאטען זענען נעכטען געווען אין א בעסערער שטימונג. בעת זיי האבען דעם ערשטען טאג זעהר פארזיכטיג געשטעלט פראגען, האבען זיי נעכטען שוין אנגעהויבען אפילו צו אטאקירען, אבער שטענדיג אהן ערפאלג. דער פיהרער פון דער פערטיידיגונג איז דער אדוו. באראוסקי פון ווארשא, מיט די לאדזער אדוואקאטען פיהרט אן דער „גדול״ קאוואלסקי. ווען ער איז נעכטען אריינגעקומען אין געריכטס-זאל האט ער בעגריסט די אנגעקלאגטע מיט אויפהויבען די האנד,

אלס ענטפער דערויף האבען זיך אלע אנגעקלאגטע אויפגעשטעלט און אויפהויבענדיג די הענט, אלא היטלער, האבען זיי הויך אויסגעשריגען „טשארעם״

דער פארזיצער עפענט די זיצונג ארום 10 אזייגער און טרעט צו צום ווייטערדיגען פערהער פון די אנגעקלאגטע.

דער אנגעקלאגטער זעליגער אנערקענט זיך נישט צו קיין שום שולד, ער זאגט, אז ער וואלט קיינמאל נישט אנטיילגענומען אין קיין „ארבייט״ וועלכע איז פערבונדען מיט׳ן טויט פון פרעמדע מענשען, ס׳איז נאר אמת, אז ער האט אנגעגעבען א שבועה פאר׳ן קאמענדאנט פון זיין „פינפטעל״ מילא, אז ער וועט נישט דערציהלען וועגען די אקציעס פון דער געהיימער ארגאניזאציע און וועט נישט אויסגעבען די מענשען, וועלכע געהערען צו איהר, ער האט געמיינט, אז ס׳האנדעלט זיך וועגען א פערשארפטען באיקאט געגען יודען.

פארזיצער: א באיקאט געגען יודען האט מען דאך נישט געדארפט אזוי שטארק קאנספירירען, אגיטירען דאך אייערע צייטונגען גאנץ אפען פאר א באיקאט.

אנגעקלאגטער: ס׳האט זיך אבער געהאנדעלט וועגען דעם, אז ביים פונאנדערטיילען פלוג-בלעטער וועלכע האבען גערופען צום באיקאט זענען פארגעקומען גאנץ אפט אינצידענטען צוליב דעם וואס די יודען האבען נישט געוואלט ערלויבען די פלוג-בלעטער פונאנדערצוטיילען, און אזעלכע פאלען האט מען די יודען געשלאגען און אונזער שבועה איז אפגעגעבען געווארען צוליב דעם, אז מ׳זאל נישט אויסגעבען ווער ס׳האט די יודען געשלאגען.

דער אנגעקלאגטער דיבולאס איז זיך נישט מודה, אז ער זאל האבען געהערט צו א געהיימער ארגאניזאציע, אויך נישט צו דעם, אז ער האט ביי זיך געהאלטען א באמבע, אמת ער האט געשוואירען טריישאפט דעם „אוואנגארד״ פון דער ענדעקישער ארגאניזאציע, אבער ער האט נישט געוואוסט, אז דער ציל איז צו ווארפען באמבעס.

ס׳ווייזט זיך ארויס, אז דער דאזיגער אנגעקלאגטער האט ביים אויספארשונגס-ריכטער זיך מודה געווען, אז ער איז געווען

דער קאמענדאנט פון א טעראריסטיש „פינפטעל״ און האט ביי זיך אין דער וואוינונג בעהאלטען א באמבע,

איצט ציהט ער דאס אלץ צוריק.

דער בעשולדיגטער מארצעלי דיבולאס א ברודער פון דעם פריהערדיגען איז זיך נישט מודה צו קיין שום שולד.

דער בעשולדיגטער קאשינסקי איז זיך נישט מודה אין געהערען צו קיין שום געהיים „פינפטעל״, לויט זיינע ערקלעהרונגען איז ער נאר א מיטגליד פון דער ענדעקישער ארגאניזאציע.

זעהר כאראקטעריסטיש זענען די ערקלעהרונגען פון דעם אנגעקלאגטען מעלקא. ער זאגט: אין חודש דעצעמבער 1935 האט ער געטראפען אויף קילינסקיעגא גאס דעם אנגעקלאגטען אגורעק. זיי האבען גערעדט וועגען דער ענדעקישער ארגאניזאציע און זענען געקומען צום בעשלוס, אז אין דער ענדעקישער ארגאניזאציע איז נישט אלץ אין ארדנונג, די יוגענד־סעקציע איז כמעט ווי ליקווידירט, זיי זענען געווען אין דער מיינונג, אז דאס קומט פאר צוליב דעם וואס ווערט געפיהרט א צו מילדער קאמף מיט יודען. דער אנגעקלאגטער איז מסכים געווען דערמיט און זיי זענען געקומען צו דער איבערצייגונג, אז עס דארף געשאפען ווערען עפּיס אן ארגאניזאציע, וועלכע זאל אנהויבען א שארפען קאמף אין דער „זיכט״ — און אזוי ארום וועט מען קענען דערהאלטען די ארגאניזאציע מיט א געוויסער צייט שפעטער נאך דעם דאזיגען געשפרעך האט ער בעקומען אן איינלאדונג פון אגורעק, אז ער זאל קומען אין לאקאל פון דער ענדעקישער ארגאניזאציע אויף טארגאווא 5, ווען ער איז אהין געקומען האט ער דארט געטראפען אגורעק און ווארכאלן. זיי האבען ווידער געפיהרט א געשפרעך אויף דער זעלבער טעמא.

— איך בין אן ארבייטער, האט דער בעשולדיגטער געזאגט מיט פאטאס, אבער גלייכצייטיג בין איך א פאלאק און איך האב שרעקליך פיינט יודען, איך האב דעריבער גערן מסכים געווען אויף אן אקציע שאדען צו ברענגען יודען.

פארזיצער: אויף וואס פארא אופן האט איהר געוואלט שאדען ברענגען יודען?
— אויף פערשידענע אופנים.
— דהיינו?
— א פולשטענדיגען באיקאט.
— און ווייטער?
— מיט אלע מיטלען, נאר כדי שאדען צו ברענגען יודען.
— ווי אזוי פערשטעהט איהר דאס:
— שלאגען זיי איבערן קאפ.
— דאס הייסט גאר פשוט שלאגען
— יא.

מ׳דארף די יודען שלאגען

ביי וועלכע בעדינגונגען?
— ווען ס׳וועט נאר זיין א געלעגענהייט
— צי אין צוזאמענהאנג דערמיט האט איהר

(ווייטער זעה 18־טע זייט)

טאג - טעגליך

צוויי שטאנדפונקטען

צוויי שטאנדפונקטען: דער פראנצויזישער, וואס פאדערט אן אלע מיטלען אדורכצופירען אין אייראפא דעם סיסטעם פון קאלעקטיווער זיכערקייט, וואס אנערקענט, אז אלע מלוכות אהן אויסנאהם סיי אויף מזרח, סיי אויף מערב, אויף צפון און דרום האבען דאס רעכט צו געהערען צו דער משפחה פון די אייראפעאישע פעלקער, וואו זייער זיכערקייט און רוהע איז אויף א גלייכען אופן גאראנטירט.

דאן דער צווייטער שטאנדפונקט: דער שטאנדפונקט פון ברוינעם רעזשים, וואס איז געקומען צום אויסדרוק אין היטלער׳ס ענטפער אויף דעם פארשלאג פון די לאקארנא־מלוכות.

וואס מען געפינט דארט אלץ נישט אין די 19 פונקטען פון דעם „פיהרערס״ „שלום״־פארשלאגען! אן אפמאך אויף 25 יאהר מיט פראנקרייך און בעלגיען, גאראנטיעס פון ענגלאנד און איטאליען, בעגרעניצען די בעוואפנונגען, אן אפמאך וועגען לופט-פלאט — עס פעהלט נישט דארט פון פויגעל-מילך. נאר איין זאך איז דארט נישט פערהאן: דער אויפריכטיגער ווילען צו א שלום, וואס קען צושטאנד קומען נאר דורך א קאלעקטיווען אפמאך. וועגען דעם וויל היטלער גארנישט רעדען.

דער זין פון היטלער׳ס שלום-פארשלאגען איז אייגענטליך א גאנץ דורכזיכטיגער. עס איז א מבול פון פארשלאגען און פראיעקטען, וואס זענען עלול דעם גאנצען ענין פון דער מיליטערישער בעזעצונג פון איבער־רהיין צו פערשלעפען דורך אונטערהאנדלונגען אין דער אונענדליכקייט — דאס איז אין ערגסטען פאל. זאל זיך אבער פראנקרייך לאזען אויף דער היטלעריסטישער ווענדקע וואלט דאס בעדייט, אז זי זאגט זיך אפ פון יעדען איינפלוס אין אייראפא און לאזט איבער דייטשלאנד פרייע הענט אין צענטראל- און מזרח-אייראפא.

לאמיר האפען, אז צו דעם וועט נישט קומען.

ש.

אונזער ווארט

פריידיגע איבערראשונג

דער קנאפער האלבער מיליאן יודען אין ארץ־ישראל נעהמט אונטער א הילפס-ארבייט פאר די דריי און א האלבען מיליאן פויל׳שע יודען!

אלטע, יודישע גרויסע קיבוצים, וואס זענען שוין זייט לאנגע הונדערטער יאהרען איינגעווארצעלט און פערפעסטיגט אין פערשידענע לענדער פון אייראפא, וואס האבען מיט זייער פלייס און מיה, מיט זייער בלוט און שווייס איטגעווירקט און צוגעהאלפען צו דעם פונאנדערבליה און ענטוויקלונג פון די דאזיגע לענדער, ווענדען איצט זייערע בליקען און שטרעקען אויס זייערע הענד צו דעם נייעם קליינעם ארץ־ישראל׳דיגען ישוב, צו א יודישען ישוב, וואס די ענטוויקלונג פון זיין געשיכטע צעהלט מען ממש אין צעהנדליגער יאהר.

וואס ארץ־ישראל איז געווארען פאר די דייטשע יודען, פאר די צעהנדליגער טויזענדער יודען, וואס זענען אנטלאפען פון בלוטיגען נאצי־רעזשים און פאר די צעהנדליגער טויזענדער, וואס שטעהען נאך גרייט איבערגעפלאנצט צו ווערען, איז דאך א בעקאנטע זאך. פאר דעם רוב אויסגעווארצעלטע, היימלאזע דייטשע יודען איז ארץ־ישראל געווארען א יודישע היימאט אין אמת׳ן זין פון ווארט — א מקום מקלט נישט אין דער פרעמד, נאר אויפ׳ן אייגענעם באדען.

אבער אז ארץ־ישראל זאל שוין אין איצטיגען סטאדיום פון ענטוויקלונג ווערען אויך א קוואל פון קאנסטרוקטיווער הילף פאר די יודען אין גלות, א צענטער פון גראנדיעזע זאמעל־אקציעס לטובת די יודען אין צענטראל־ און מזרח־אייראפא, וועלען און מוזען פערבלייבען אויף זייערע ווארטער — דאס איז פאר אונז א פריידיגע איבערראשונג און מעכטיגע אויפמונטערונג צום אויסדויער אין אונזער ווייטערדיגען קאמף פאר א גרויס א״י און פאר אונזערע רעכט אין די גלות-לענדער.

ק.

די אנאנס פון דער וועלטבעריהמטער טעע-פירמע
וו. וויסאצקי און קאמפ.
געפינט זיך אויף דער 3-טער זייט.

Warszawiak i Gurman

dawn. **„ĆMIELÓW"**

Warszawa, Zimna 3, tel. 595-81. :: Łódź, Piotrkowska 31, tel. 156-89.

פערקויף פון גלאז, פארצעלאן און קרישטאל — J. STOLLE „Niemen" אויסשליסליכער פערקויף פון די אויס־ארבייטונגען פון די גלאז־הוטעס

הורט און דעטייל! — J. STOLLE „Niemen" פאדערט אין אלע גלאז־געשעפטן די אויסארבייטונגען פון — הורט און דעטייל!

כשר לפסח

די בעוואוסטע יודישע שאקאלאד־פאבריק

„ZŁOTY RAJ"

אינהאבער: ש. האלפעריז.

מאכט בעקאנט איהרע ג' קונדשאפט, אז צום בעפארשטעהענדן פסח איז זי פארזעהען מיט א רייכן אויסוואהל פון פארשיד.

שאקאלאד, קאראמעלעז כשר לפסח — אפילו למהדרין מן המהדרין

פערקויפ־שטעלע: פילסודסקעגא 50, זאוואדזקא 11, שרודמיעסקא 7

בעמערקונג: דאס אלעס ווערט אויסגעארבייט בהכשר גמור אונטער השגחה פון אנשים כשרים ונאמנים.

כשר לפסח — הורט און דעטייל

אויף דער ערשטער פריהלינגס־מאדע־רעוויע און שיך־מאדעלען

וועלכע קומט פאר היינט, פרייטאג, דעם 3־טען אפריל 1936 5 א זייגער נאכמיטאג

אין זאל „TABARIN" פון **A. OGÓREK,** Łódź, Zawadzka 11 tel. 202-86.

אויף FIVE וועלען די לאדזשער דאמען־באוואוגדערען די נייעסטע — פון דער גוט־בעקאנטער פירמע

שטענדיג און איבעראל! יום־טוב איבערהויפט! נוצן מיר נאר וויין

כרמל

פון בארון ראטשילד'ס ווין־קעלערן

כרמל — שטאמט פון אונזער נאציאנאלער היים און ווערט זאגאר דורך יודישע הענד געפלאנצט

כרמל — פארנעמט א גרויס ארט אין ארץ־ישראל־עקספארט. איינער פון די שפיצפונקטן פון ווידערשטאנד אין לאנד

כרמל — טרינקענדיג, ברענגען מיר ארויין אין ארץ־ישראל די מיטלען פערשטארקן דעם אויפבוי אין לאנד.

היט אייך פאר פאלסיפיקאטן

כשר לפסח

אכטונג דאמען!!

אין מיין ניי־ערעפנטען קליידער־אטעליער אויף בושעשינער 11 פראנט, 1. שטאק

בעקומט מען צו יעדער צייט פערש. באלאווע און חופה־קליידער

לויט די נייעסטע פאריזער מאדעלן אויסגעבארגט. קאנקורענץ־פרייזען! סאלידע בעהאנדלונג!

רומט, איבערציגט אייך!

Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych

M. Józefowiczowa

Brzezińska 11, front, I p.

גאנץ לאדז האט זיך שוין איבערציגט

אז די בעסטע, שענסטע, עלעגאנטסטע — און — ביליגסטע שיך

בעקומט מען נור אין דער לאנגיעהריגער בעוואוסטער פירמע

פ. קירשטיין, לאדז, 8 פאמארסקא 8

איך בעזיץ צום איצטיגען פריהלינג און זומער־סעזאן א גרויסן אויסוואהל פון פענער, דאמען און קינדער־שיך.

מיט אכטונג פ. קירשטיין לאדז, פאמארסקא 8

איינענע אויסארבייטונג! רעעלע בעהאנדלונג!

א בשורה טובה פאר דער לאדזשער יוד. בעפעלקערונג!

עכט אריגינעלע ארץ־ישראל־וויין אויף פסח

פון די נייע יודישע ישיבות פון די אויסדערוועהלטע בעסטע קוואליטעטן מיט דער שוץ־מארקע „קרית ענבים"

האט שוין אימפארטירט קיין פוילען די קראקאווער אימפארט־געזעלשאפט א. ג.

„Zjednoczenie Importerów Win"

און געפינט זיך אין פערקויף אין לאדז אין די בעסטע וויין־האנדלונגען.

בעמערקונג: גיט אכטונג אויף די שוץ־מארקע „Kiriat Anawim"

1% פון אומזאץ איז בעשטימט לטובת קרן קימת לישראל.

מזל־טוב

צו דער חתונה פון אונזער ליבהארציגע טאכטער

פרל. שרה'ל ברײנדל ליבפעלד מיט ה' שמואל דב־דני

וואס קומט פאר היינט, פרייטאג, דעם 3־טען אפריל 1936 אין ארץ־ישראל, ווינשען מיר א הארציגן מזל־טוב און א גליקליך און צופרידען צוזאמענלעבען

עלטערן חוה און משה ליבפעלד

ברידער, שווענערין און כלה.

וויכטיג לחג הפסח

ביי מיר איז צו בעקומען

ראדזיבעז־וויין, אונגער־וויין, מעהד, כרמל, שפריט ש"פ, שליוואוויץ

די בעסטע סארטען! — צו ביליגע פרייזען!

און איך בעט מיינע פריינד און בעקאנטע דורכאויס נאר צו פאדערען מיין סחורה. מיט אכטונג

משה אלטער

לאדז, זאוואדזקא 10.

בעמערקונג: א פלאש וויין פון 1.50 זל. און

ווײן אויף פסח

ווי אויך אלע אנדערע געטראנקע

גוט און ביליג

צו בעקומען אין דער בעסאנטער וויינהאנדלונג פון

ע. שיקיער

אינה.: ישראל שיקיער

לאדז, פולנאצנא 1, טעל. 107-84

אייער פערזענליכער אינטערעס באר צו קויפען די וויינען

מיט דער מארקע „בארווין"

נאוואמיעסקא 30, טעל. 210-58

וועלכע גאראנטירט אייך געניסן און צופרידענהייט פאר ביליג געלד.

שפירט של פסח

און אויך אלע ליקערן, וויינען, כרמל־וויינען און ווארשאווער ווייןען ווי ליבערמאן און שולדענריין אלע סארטען קאביאקעז

צו ביליגע פרייזען נארוטאוויטשא 31

טעל. 190-08. אינה.: בעלכאמאווסקי.

FABRYKA NAPOI GAZOWYCH

Piłsudskiego 69

tel. 190-48

עמפפעהלט אויף יום־טוב

סאדעוואסער און לעמאנ'אד

וואס ווערט אפגעשיקט פינקטליך אהיים

בעשטעלונגען ווערען אנגענומען א גאנצן טאג.

פריוואטע רעטונגס־פאגאטאוויע

פלאץ וואלנאשטשי 10

טעל. 2222-6

איז טעטיג אהן איבעררייס בייטאג און ביינאכט, ערצטליכע הילף אין אלע ספעציאליטעטען.

בעקאנטמאכונג

דער לאדזשער פיש־סוחרים־פאראיין מאכט בעקאנט, אז נאך א לענגערער קאנפערענץ פון די פיש־סוחרים מיט'ן היגען ראבינאט איז פעסט בעשטעלט געווארען, אז אויך

לעבעדיגע קארפעז

זיינען כשר לפסח.

די יודישע בעפעלקערונג ווערט געבעטען, וואס פריהער איינצוקויפען פיש, כדי נישט מחלל יום־טוב צו זיין און אויס־צוקויפען צעפלען אויף לעבעדיגע פיש.

מיט אכטונג

דער פיש־סוחרים־פאראיין אין לאדז.

דער שווער־געטראפענער פאמיליע פוקס

צוליב'ן טויט פון זיין אונפערגעסליכען

פאטער ב"ע

דריק איך אויס מיין טיפסטען מיטגעפיהל.

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

יאקוב ניימאן און פאמיליע.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג, 3 אפריל — י״א ניסן תרצ״ו

זון-אויפגאנג 5.18
זון-אונטערגאנג 6.14
ליכט-צינדען: 6.05

האנדעלס און אינדוסטריע-לאקאלען

אין שייכות מיט דער נאוועליזאציע פון לאקאטארען-שוץ-געזעץ

פון אדוו. ע. שעסקין.

די רעדוקציע פון דירה-געלד אויף דער צייט פון 1-טען דעצעמבער 1935 ביז'ן 30-טען סעפּטעמבער 1937 איז חל אויף האנדעלס און אינדוסטריע-לאקאלען אין א בעדייטענד קלענערער מאס ווי אויף דירות.

די רעדוקציע בעטרעפט שטענדיג נאָר 10 פּראצענט, הגם די דאָזיגע לאָקאַלען שטייגען נישט איבער מיט זייער פערנעהם די גרויס פון א 2-צימערדיגע וואוינונג, וועלכע געניסט פון א 15-פּראצענטיגער רעדוקציע, אויב די לאָקאַלען זענען גענדונגען אויפ'ן יסוד פון א ספּעציעלען אפּמאך, וואס איז פאָרגעזעהען אין ארט. 3 פון לאָקאַטאָרען-שוץ-געזעץ, איז די רעדוקציע אויף די דאָזיגע לאָקאלען בכלל נישט חל, די דאָזיגע אָפּמאכען זענען אין דער פּראקטיק אמייסטען נוגע אינדוסטריע און האַנדעלס-לאקאַלען, אויך דאָ טרעפען מיר זיך אן אין דער פּראקטיק מיט אנ'אויסנאהם פון אַלגעמיינעם פּרינציפּ וועגען רעדוקציע פון דירה-געלד.

די באוועלע שטעלט ווייטער פעסט, אַז פון 1-טען אָקטאבער 1936 ווערען אויסגעשלאָסען פון לאָקאַטארען-שוץ האַנדעלס- און- אינדוסטריע-לאָקאַלען מיט'ן אויסנאַהם פון לאָקאַלען, וועלכע זענען אין יאהר 1935 פערעכענט געווארען צו דער 7-טער און 8-טער אינדוסטריע-קאַטעגאָריע אָדער צו דער פערטער האנדעלס-קאטעגאריע. די הויז-בעזיצער, וואָס ווילן ענדערן דאָס ביזאיצטיגע דירה-געלד אין די דאָזיגע לאָקאַלען מוזן קינדיגען די איצטיגע אָפּמאַכען מיט די לאָקאַטארען אמפּריה-סטען אויפ'ן 30. סעפּטעמבער 1936.

אויב אין 1936 אָדער 1937 ווערט די קאַטעגאריע פון פּאטענט געענדערט, [illegible]לט דאָס נישט קיין שום ראָל, ווייל א דעצידירענדע בעדייטונג פעסטצושטעלען, צי די אונטערנעהמונג פאלט ארונטער אונטער'ן געזעץ וועגען לאָקאַטארען-שוץ און געניסט פון דער דירה-געלד-רעדוקציע אין דער הויך פון 10 פּראצענט אדער נישט, האָט דער פּאַטענט, וועלכער איז אויסגעקויפט געווארען אין יאהר 1935.

דערפון איז צו זעהען, אַז די האַנדעלס און אינדוסטריע לאקאַלען געניסען נישט איבריג פון דעם לאָקאַטארען-שוץ — און מ'דארף פאָראויס-זעהען, אַז סוף סעפּטעמבער 1936 וועט זיך אָנהויבען א פערביסענער קאמף צווישען די הויז-בעזיצער און אייגענטימער פון האנדעלס און אינדוסטריע-לאקאַלען, שוין איצט ענטשטעהען קאנפליקטען צווישען לאָקאַטאָרען און הויז-בעזיצער אויפ'ן באָדען פון דער אויסגעקויפטער קאטעגאריע פאַטענט אין יאהר 1935. די הויז-בעזיצער טרעטען ארויס אין די דאָזיגע קאָנפליקטען אין דער ראָל פון פערטיידיגער פון די אינטערעסען פון מלוכה-אוצר, ווייל ס'ליגט אין זייערע אינטערעסען, אַז די אונטערנעהמונג זאָל געהערען צו א העכערער פּאַטענטען-קאטעגאריע.

ווי בעקאנט זענען די שידס-אַמטען געענדערט געווארען און דאָס פעסטשטעלען דעם סכום פון פאַר-מלחמה'דיגען דירה-געלד ליגט אין דער קאמפּעטענץ פון די שטאטישע געריכטען און אויב ס'האנדעלט זיך וועגען האַנדעלס און אינדוסטריע-לאָקאלען איז דאָס נוגע נאָר די 7-טע און 8-טע אינדוסטריע-פּאטענטען און 4-טע האנדעלס-פּאטענטען, וועלכע אונטערליגען אויף ווייטער נאכ'ן 1-טען אָקטאבער 1936 דעם לאָקאַטארען-שוץ-געזעץ, אין די ענינים וועלען דעצידירען די געריכטס-עקספּערטען און פאַר די קלייגע אונטערנעהמונגען וועט דאָס האָבען א גרויסע בעדייטונג.

מ'דארף זיין אויפמערקזאם אויף דער גרויסער פערלייכטערונג צו בעזייטיגען א לאָקאַטאר אין פאַל פון ענדערען אָדער איבעראַרבייטען דעם בנין כדי צו בויען נייע וואוינונגס-לאקאַלען, דאָס קען אין א גרויסער מאס בעשווערען די לאגע פון די האַנדעלס און אינדוסטריע-אונטערנעהמונגען, בעזונדערס פון די קליינע, וועלכע געפינען זיך אין אלטע בנינים- אין דעם פאַל דארף דער לאָקאַטאר בעקומען אנ'ענטשעדיגונג פון 6 חדשים דירה-געלד (אַנשטאט ווי ס'איז געווען ביז איצט א 3-יעהריגע ענטשעדיגונג) און די פליכט צוצושטעלען אנ'אנדער לאָקאַל ווי דער ביז איצטיגער איז געווען דאָס אייציגע פערדינסט ארט — פאלט איצט איגגאנצען אויעק. אויך די דאָזיגע פאָרשריפט קען זיך זעהר נישט גינסטיג אָפּשלאָגען אויף די האַנדעלס- און אינדוסטריע-לאָקאַלען, ווייל ס'וועט ש'ווער זיין צו בעקומען אנ'ענטשפּרעכענדען נייעם לאָקאַל פאַר א צוגענגליכען פּרייז, און איבריגענס האָט אנ'איינגעפיהרטער פונקט פאַר'ן האנדעל א וויכטיגע בעדייטונג.

פון דעם איז צו דריגגען אז די [illegible]דעלס און אינדוסטריע לאָקאַלען וועלען זיך פון 30-טען סעפּטעמבער 1936 געפינען אין א גרויס געפאַהר און מ'דארף דאָס נישט גרינגשעצען. צו דער קאלקולאציע צו די פּרייזען וועט צוגעהען די געהעכערטע סומע פון דירה-געלד, ווייל דער הויז-בעזיצער וועט זיך ווילען אָפּשלאָגען דעם היזק אויף די וואוינונגען אויף די האנדעלס און אינדוסטריע לאָקאַלען. ביי דער איצטיגער עקאָנאָמישער קאניונקטור קען דאָס העכערען פון די קאָסטען ברענגען גרויסע שאָדענס די אונטערנעהמונגען.

צו דער אויפמערקזאמקייט!

אזוי ווי ס'האָבען פּאסירט פאַלען, וואָס אינגעוויסענהאפטע סוחרים פיהרען אריין אין מעות די קאָנסומענטען מיט פערקויפען מינדערווערטיגע סאָרטען אין אנאָנימער פּאַקונג אלס וויסאָצקי-טעע, מען וויל אזוי ארום אויסנוצען די פּאָפּולאריטעט און בעליבטהייט פון דער בעקאנטער פירמע, וועלכע האָט זיך קונה שם געווען אין די ברייטע מאסען פון דער יודישער געזעלשאפט אין דער גאַנצער וועלט.

דעריבער דארף יעדער קאָנסומענט ביים איינקויפען טעע אכט געבען, אַז דאָס פּעקעל טעע זאָל זיין פערזעהן מיט דעם פּאָפּולערען וויסאָצקי שיפעל און דער אונטערשריפט, יעדעס פּעקעל טעע איז באנדראָלירט אָדער פּלאָמבירט און פערזעהן מ[illegible] א הכשר.

פון היינט אַן ארבייטען ווידער די זאקען-פאבריקען

(א) נאָך דעם ווי דער שטרייק אין דער זאָקען-בראַנזשע איז ליקווידירט געוואָרען, טרעטען היינט צו — נאָך א 5-וואָכענדיגער הפסקה — די ארבייטער צוריק צו דער ארבייט.

קלאנג-קינא-טעאטער

ZACHĘTA

זגערזשער 26.

היינט און פאלג. טעג!

דער גרעסטער קלו פון סעזאן

עפּיזאָד

נייעסטער רעוועלאציאָנס-פילם פון געלעכטער און טרעהרען

אין די הויפּט-ראָלען:

Paula Wesely

אנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"

צעגעלניאנא 27. טעלעפאן 112-25. — דיר. דוד צעלמייסטער

6-טע וואך גאסטראלען פון

מאריס שווארץ קונסט-טעאטער

אלע פארשטעלונגען צו רעדוצירטע פרייזען: אוונט פון 80 גר. ביז 3.30 — בייטאג פון 70 גר. ביז 2.50

מאריס שווארץ

צוזאמען מיט זיין קינסטלער-אנסאמבל:

יהודית אברבנאל
העלענע נאטליב
אסתר גאלדענבערג
יצחק גרודבערג
קלמן נוטמאן
נאטאליע ליפמאן

עני ליטאן
משה ליפמאן
אברהם מארעווסקי
קלארע סעגאלאוויטש
אייזיק סאמבערג
אברהם קוריץ

ליובע ראזענבערג
שמחה ראזען
נאטאן רייכענבערג
דניאל שאפּירא
אלעקס שטיין א. א.
בינע-פערוו.: בן-ציון כץ.

היינט, פרייטאג 9 אוונט | מארגן, שבת 4 נאכמ. און 9 אוונט | איבערמארגן זונטאג 4 נאכמ. און 9 אוונט

לעצטע 5 פארשטעלונגען

יאשע האלב

פון י. י. זינגער. מיט מאריס שווארץ אלס ניעשאווער רבי.
דראמאטיזירונג און רעזשי: מאריס שווארץ

אכטונג! דעם גאנצען יום-טוב פסח וועט געשפּילט ווערען ליאן פויכטוואנגער'ס „יוד זיס" מיט מאריס שווארץ אין דער טיטעל-ראָלע.

א פאבריק-שרפה

(א) נעכטען האַלב 1 ביינאכט איז אין דער טריקאָטאזש - פאבריק פון דער פירמע „וו. זבאר און קאָמפּ." (אויף וואולטשאנסקא 66) אויסגעבראָכען א שרפה.

דאָס פייער איז ענטשטאַנען מחמת דער קוימען האָט זיך שטארק אָנגעגליהט, פון וואָס עס האָבען זיך אָנגעצינדען די בעלקעס און די שרפה האָט זיך אריבערגעטראָגען אויפ'ן פאבריקס-זאַל.

דאָס פייער איז אָבער בעצייטענס בעמערקט געוואָרען, און די ארויסגערופענע פייערלעשער האָבען עס אין משך פון א שעה צייט איינגעלאָשען.

דער היזק איז א גאַנץ גרויסער.

פסח-אקציע פון „נותן-לחם"

די הייאָהריגע פסח - אקציע פון „נותן לחם" שטעלט זיך פאַר נאָך גרעסער ווי די פאָראיאָהריגע. עס זענען דאָס מאָל גרויסע סומען איינגעפלאָסען דורך דעם קאָנסול מאקס קאָן, — וועלכער האָט אַנב אליין געשפענדעט די ערשטע טויזענד גילדען אויף דער אקציע, — „נותן לחם" וועט בעזאָרגען הייאָהר ביי 500 יודישע משפחות מיט גרויסע פּעקלעך פּראָדוקטען. אלע טאָלאָנען זענען שוין פערטיילט. און היינט פרייטאָג, ווערען שוין די פּעקלעך פונאנדערגעשיקט אהיים, אָדער ארויסגעגעבען אויפ'ן אָרט.

דעריבער איז כדאי אונטערצושטרייכען, אַז די גאַנצע אקציע ווערט געפיהרט אויסשליסליך פאַר אָפּגעקומענע, בכבודיגע פאַמיליעס, און אַז אלע גרעסערע סומען זענען אויך פון יחידים, וואָס זענען איינגעפלאָסען אין בויראָ זענען בעפרידיגט געוואָרן.

פון די גרעסערע מנדבים איז כדאי צו פערצייכענען: ה' קאָנסול קאָן 1000 גיל., מ. מ. — 400 גיל.; ווידז. מאַנ. — 300 גיל. אדוו. ווייצמאַן. ד. שטאהל, אדוו. שטיקגאָלד — צו הונדערט גילדען. דאָס אלץ און אסך אנדערע קלענערע סומען זענען געזאַמעלט געוואָרען דורך קאָנסול קאָן. ווייטער קומט ה' פרעזעס לעווענשטיין — 300 גיל. ה' אברהם רובין — 50 גיל. פון די לאָדזער וועבערס אין אמעריקע — 100 דאָלאַר א. או. וו.

גאַנץ בעזונדער גרייט זיך צו יום-טוב די איינטעליגענטען - קוך ביי „נותן - לחם" אויף שרודמיעסקא 20. ווי אלע יאָהר, וועלען דאָרט פאָרקומען פייערליכע סדרים, אָבער אין אנ'איינענער געמיטליכער קרייז, נאָר פאַר די עסער.

רייזע-בוראָ

„Union Lloyd"

לאדז, פּיעטריקאווער 42
טעל. 107-87

מאכט בעקאנט, אז זי ארגאניזירט יעדע וואך טוריסטישע אויספלוגען קיין ארץ-ישראל צו די ביליגסטע פרייזן.

נעכסטער אפּפאהר ד. 16 אפּריל 1936.

גרויסע הנחות פאר סוחרים און אינדוסטריעלער.

גרויסער יום-טוב אויספלוג קיין וויען

אפּפאהר דעם 9 אפּריל

פרייז פון 65 זל.

פארשטעהערשאפט פון סאוויעטישען „אינטוריסט".

אויספלוגען קיין סאוויעט-רוסלאנד.

ברענגט קרובים פון רוסלאנד קיין פוילן.

הוהה-פעסער אין אלע ריכטונגען פון דער גאנצער וועלט. אינפארמאציעס ווערען געגעבן יעדען איינציגען ערטיילט.

דייטשע פליטים

האָס האָבען זיך רעגיסטרירט פאַר דער פּסח-אקציע, וועלען בעקומען אויסגעצאָהלט זונטאג, דעם 5-טען אפּריל צווישען 2 און 5 נאָכמיטאג אין לאָקאַל פון „בית עם" זאוואדזקא 12, ערשטער איינגאַנג 1-טער שטאָק. עס ווערט געבעטען פּינקטליך צו קומען, ווייל שפּעטער וועט מען נישט אויסצאָהלען.

וואס בעדייט

„בארוויז"

זעה 17 זייט

טערמין פון מאטורא-עקזאמענס

(א) דאָס שול-קוראטאָריום איז איצט צוגעטראָטען צום צונויפשטעלען א מיטגלידער-ליסטע פון די מלוכה'שע עקזאַמינאציאָנס-קאָמיסיעס פאַר די מאַטוריסטען אויף וואַרשאַ-לאָדזער שול-קרייז.

פאַר'ן לאָדזער קרייז וועלען בעשטימט ווערען 45 קאָמיסיעס, און דערביי וועט דער טערמין פון די שריפטליכע מאַטוראַל-עקזאמענס—אויפ'ן ערשטען טערמין זיך אָנהויבען דעם 4-טען מאַי, און אין דעם צווייטען—דעם 18-טען מאַי.

לויט, ווי עס איז געווען אין די פריהערדיגע יאָהרען, וועלען זיך די מאַטורע-עקזאַמענס אָנהויבען מיט דער פּוילישער געשיכטע און פּוילישער שפּראַך

אפּטייקען.

היינטיגע נאַכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: מ. קאַצפּערקעוויטש זגערזשער 54), י. זונדעלעוויטש (פּעטריקאָווער 25), ס. באַיאַרסקי און וו. שאַט (פּזשעיאַזד 19), מ. ליפּיעץ (פּעטריקאָווער 193), א. ריכטער און ב. לאַבאַרא (11 ליסטאָפּאַד 86), ריטעל (קאָפּערניקאַ 26), סלאַפּטאָווסקי (זשגאָוו סקאַ 147).

Dr. med.

AL. FORSZANSKI

כירורג

נעמט איצט אָן: אין דער לעטשניצע „POMOC" לימאנאָווסקי 1 (רוג בעלוטער פּלאַץ) פון 11—1 טעל. 101-29.

פּריוואַט-וואוינונג פּעטריקאָווער 101: פון 5—7 אָוונט. טעל.: 210-76

פאַר ארבעטסלאָזע — הנחה.

MENORA
כשר לפסח
גוטשמאַק נאַרהאַפֿט
לייכט פֿערדייליך און ביליג
MENORA
צום האַלטן
בראָטן און באַקן
AMADA
די בעסטע מאַרגאַרין

נעכטיגע זיצונג פֿון שטאָטישן ביירּאַט

בעכטען איז פֿאָרגעקומען אַ זיצונג פֿון שטאָ־טישען ביירּאַט. אין די קאָמוניקאַטען איז ערקלעהרט געוואָרען, אַז דער פֿאָרשלאַג פֿון ביירּאַט וועגען דעם, אַז די טראַמוואַיען זאָלען קורסירען ביז שפּעט ביינאַכט, איז איבערגעשיקט געוואָרען אין דער אָפּטיילונג פֿון די שטאָטישע אונטערנעהמונגען וועלכע וועט איבערוועגירען וועגען דעם אין דער טראַמוואַי־געזעלשאַפֿט.

דעסגלייכען איז אויך איבערגעשיקט געוואָרען אין דער אָפּטיילונג פֿאַר שטאָטישע אונטערנעהמונגען דער פֿאָרשלאַג וועגען אָפּשאַפֿען דעם אָפּצאָהל פֿאַר „ליטשניקעס" פֿון דער עלעקטראָווניע. אויך אין דער פֿראַגע וועט די שטאָט־פֿערוואַלטונג אינ־טערווענירען אין דער עלעקטראָוניע.

ווייטער האָט דער שטאָט־פּרעזידענט מיטגע־טיילט, אַז די שטאָט האָט בעקומען פֿון אַרבייטס־פֿאָנד אויף שטאָטישע אַרבייטען אַ סומע פֿון 3,615,000 זל. אויף פֿערשידענע שטאָטישע אַר־בייטען. אַזוי, אַז די סעזאָן־אַרבייטער וועלען שוין קענען אָנהויבען צו אַרבייטען דעם 7 אַפּריל.

אויפֿ'ן אָרט פֿון אינזש. קלאַצמאַן, וועלכער האָט זיך אָפּגעזאָגט פֿון אויפֿזיכטס־ראַט פֿון דער קאַנאַליזאַציע־אָפּטיילונג, איז געוועהלט געוואָרען ראַטמאַן זיגמונט ראַאַבע.

אַ גרעסערע דיסקוסיע האָט אַרויסגערופֿען די פֿראַגע, אַז די שטאָט לאָדז זאָל צוטרעטען צום עלעקטריציטעט־פֿערבאַנד פֿון לאָדזשער וואָיעוואָדז־שאַפֿט מיט אַן אַנטייל פֿון 300 טויזענד זל. אין דער דיסקוסיע האָבען אַנטייל גענומען די ראַטמענער כאַדאַקאָווסקי, קלאַצמאַן, אַדוו. פּאַוולאָווסקי, פֿיד־לער. פּרעזידענט גלאַזעק, וויצע־פּרעזידענט גאַד־לעווסקי און אַנדערע. צום סוף איז בעשלאָסען גע־וואָרען אָפּצולעגען די פֿראַגע, ביז זי וועט בישט נאָכאַמאָל בעטראַכט ווערען דורך דער פֿינאַנץ־קאָמיסיע צוזאַמען מיט פֿאַכמענער.

דאַן איז דער מאַגיסטראַט בעפֿולמעכטיגט גע־וואָרען אויסצושטעלען וועקסלען אויף אַ סומע פֿון 300 טויזענד זל. און צו עפֿענען אַ קרעדיט אין ק.ק.אָ. אויף 300 טויזענד זל. כדי צו דעקען די לויפֿענדע אויסגאַבען.

אַ גרעסערען אינטערעס האָט אַרויסגערופֿען דער פֿאָרשלאַג, דאָס די שטאָט־פֿערוואַלטונג זאָל זיך ווענדען צו דער רעגירונג, אַז ס'זאָל אַ"ויס־געגעבען ווערען אַ געזעץ, וואָס וועט מעגליך מאַכען, אַז ס'זאָלען רעווידירט ווערען די קאָנצעסיעס אויף אַרטיקלען פֿון ערשטער נויטווענדיגקייט. וואָס ליגען אין פּריוואַטע הענד.

די פֿאָרשלאַג־געבער האָבען זייער פֿאָרשלאַג מאָטיווירט דערמיט, וואָס די קאָנצעסיעס זענען זעהר גינסטיג פֿאַר די קאָנצעסיאָנערען, וועלכע קומען אַבסאָלוט נישט נאָך די בעדערפֿענישען פֿון דער בעפֿעלקערונג, ווי די טראַמוואַיען און עלעקט־ראָווניע.

געגען דעם פֿאָרשלאַג האָט זיך אַרויסגעזאָגט אַדוו. פּאַוולאָווסקי. מיט אַ מעהרהייט שטימען איז דער פֿאָרשלאַג אָנגענומען געוואָרען.

דער האַנדעל פֿאַר די חגאות

פֿון דער שטאָטישער סטאַראָסטווע טיילט מען מיט, אַז פֿאַר די חגאות וועלען די געוועלבער מע־גען אָפֿען זיין זונטאָג ד. 5 אַפּריל ד.י. פֿון 1 ביז 6 אָ'ז. פֿון 6־טען אַפּריל ביז'ן 10־טען אַפּריל איינשליסליך ביז 9 אָ'זענד. דעם 11־טען אַפּריל (וו'עלקאַ סאָבאָטאַ) ביז 6 אָוונד.

וואָס איז דאָס
„באַרווין"?
זיהה 17 זייט

שטרייק פֿון די קאָטאָן־אַרבייטער ריהרט זיך נישט פֿון אָרט

(א) דער שטרייק אין דער קאָטאָן־בראַנזשע וואָס ציהט זיך שוין העכער 5 וואָכען, און אין כען עס בעטייליגען זיך העכער 5,500 אַרבייטער — געפֿינט זיך, נאָך די לעצטע נישט־געלונגענע פּרובען צו ברענגען צו אַן'אויסגלייך — אויף א טויטען־פּונקט.

די אַרבייטער ווילען זיך בשום אופן נישט צוריקציהען פֿון זייערע מינימאַלע אָפּדערונגען און די פֿאַבריקאַנטען איילען זיך נישט זיי נאָכצוקומען.

מען רעכענט אָבער, אַז צוליב דער גוטער קאָניונקטור און צוליב דעם מאַנגעל אין סחורה — וועט דער סכסוך בקרוב ליקווידירט ווערען.

טעאַטער פֿילהאַרמאָניע
20 נאַרוטאָוויטשאַ 20
10 גאַסט־אויפֿפֿיהרונגען
וואַרשאַווער סקאַלאַ־טעאַטער
10 גאַסט־אויפֿפֿיהרונגען
גרעסטע סענסאַציע!
פֿרייליכסטער יום־טוב!
200 מאָל געשפּילט אין וואַרשאַ!
אורקע נאַכאַלניק'ס
נאַכט־מענשן
סענסאַציאָנעלע פּיעסע אין 10 בילדער. רעזשיסירט: חיים סאַנדלער
מיט די ליבלינגס־אַרטיסטען
וויערא קאַניעווסקא
פּאול בריטמאַן
מיט'ן אַנטייל פֿון אַנעטאַ רייזער
אין ערשטקלאַסיגען אַנסאַמבל לויט א.ב.:
אייזענבערג אהרן. | זאַסלאַווסקאַ בערטאַ.
בריטמאַן פּאול. | נערה רבקה.
געטליכערמאַן לייב. | ניידהויז וואָלף.
גרינשפּאַן יעקב. | פּאָזנאַנסקי משה.
גראָס רעגינאַ. | קאַניעווסקאַ וויערא.
האַמבורגער דוד. | רייזער אַנעטאַ.
ראָסאָוו יחיאל א. א.
אייגענע דעקאָראַציעס פּראָיעקטירט: ליבערמאַן. מוזיק־לייטונג: זעלמאַן.
אַנפֿיהרונג: ב. אַסס. | ערשטקלאַסיגער באַלעט. פּרימאַ־באַלערינע: אַנעטאַ רייזער | אָנהויב: פּינקטליך 9.15

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פֿון ציינער און יאַסלעס
Piotrkowska 164 tel. 114-20

KINO-TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16
היינט פּרעמיערע!
פֿילם, וואָס האָט אויפֿגעטרייסעלט די גאַנצע וועלט א. ג.
פֿערברעכען און שטראָף
(Priestuplenie i nakazanie)
אין די הויפּט־ראָלען:
HARRY BAUR
אַלס אויספֿאָרשונגס־ריכטער.
PIERRE BLANCHAR
אַלס ראַסקאָלניקאָוו.

אויף די לעזשאַנאַנישע ירידים
קיין פּאַלעסטינא
הנחות פֿאַר די ה"ה סוחרים!
קיין פּראַג, ווין און בודאַפּעשט
פֿון 9 ביז'ן 15 אַפּריל מיט בעקעסטיגונג 215 זל.
קיין ווין!
5 אַדער 28 טעג 9/4 און 16/4
ווין און סעמערינג
9—15 אַפּריל מיט אויפֿענטהאַלט 200 זל.
אויספֿלוג קיין ריגע
9—14 אַפּריל 90 זל. מיט בעקעסטיגונג.
קיין בוקאַרעשט, סינאַי און בודאַפּעשט
11—17 אַפּריל מיט בעקעסטיגונג 245 זל.
אויסלענדישע הנחה־פּעסער!
„אָרביס", פּיעטריקאָווער 18 („מעוואַ") טעל. 249-40.

אויפֿן דערנער־וועג

שפּאַנענדער סענסאַציאָנעל־ערָאָטישער ראָמאַן

(68

— איהר פֿערשטעהט דאָך, הער פּאָלקאָווניק, — האָט ראַנגע ערקלערט זיין געוועזענעם שעף, — דער ענין איז זעהר א דעליקאַטער. אַזוי צוזאָגען, א דיפּלאָמאַטישער; האַלט מען עס בסוד. אויף וויפֿיל איך שטויס זיך אָן, איז דאָס געשעהען דורך אַ צופֿאַל, ווייל פֿון מיינע מענשען האָט קיינער נישט אַנטיילגענומען אין אַרויסגעבען מאַרטשענקאָ'ן

רעדל איז ווידער געווען פֿערצווייפֿעלט. ער האָט ווידער נישט בעקומען קיין גענויע אויסקונפֿ־טען וועגען מאַרטשענקאָ. און דאָ שטורעמט יאַב־לאָנאָווסקי, אַז ער מוז האָבען אינפֿאָרמאַציעס, און חוץ דעם איז דאָך רעדלען א שאָד אַזא ריזיגע סומע ווי 14 טויזענד קראָנען, א קלייניגקייט — אַזא סומע!

און נישט געפֿינענדיג קיין אויסוועג, בע־שליסט רעדל אָפּצוטון א נידערטרעכטיגקייט, וואָס שטייגט איבער אַלע זיינע ביז־איצטיגע נידער־טרעכטיגקייטען.

אין א שעהנעם פֿריהמאָרגען קומט אַריין זשאַנדאַרמעריע אין דער וואוינונג פֿון מאַרטשענקאָ'ס פֿריינדען סעקרעטער, דער שטאַבס־קאַפּיטאַן ריאַ־זאַנאָוו און אַרעסטירט איהם.

— פֿאַרוואָס? וואָס איז געשעהן? — פֿרעגט ריאַזאַנאָוו, א זערשטויניטער.

— א בעפֿעהל, מיר וייסען נישט.

דער מיליטערישער אויספֿאָרשונגס־ריכטער לייענט פֿאַר ריאַזאַנאָו'ן א גאַנץ צעטעל פֿון חטאים.

„ער, ריאַזאַנאָוו שטעהט אין פֿערבינדונג מיט'ן עסטרייכישען שפּיאָנאַזש־ביוראָ, ער האָט עס גע־מאָלדען דער עסטרייכישער מאַכט וועגען מאַרטשענ־קאָ'ס טעטיגקייט, ער איז שוין לאַנג א שפּיאָן, און אַזוי ווייטער, און אַזוי ווייטער.

ריאַזאַנאָוו רייסט זיך די האָר פֿון קאָפּ, שווערט מיט כלערליי שבועות, אַז ער ווייסט נישט פֿון וואָס צו זאָגען, אַז ער איז גאָט די נשמה שולדיג, אָבער דער אויספֿאָרשונגס־ריכטער ענטפֿערט רוהיג:

— אייערע שבועות זענען אומזיסט, מיר האָ־בען גענויע איבפֿאָרמאַציעס.

ריאַזאַנאָוו'ן העלפֿט נישט מעהר קיין טענות. וואָס קאָן ער ענטפֿערען, ווען מען דערצעהלט איהם א מעשה וועגען „גענויע אינפֿאָרמאַציע"... געגען דעם איז מאַכטלאָז יעדער אונשולדיגער.

ריאַזאַנאָוו ווערט געשטעלט פֿאַר'ן קריגס־גע־ריכט. די געריכטס־פֿערהאַנדלונגען קומען פֿאַר ביי פֿערמאַכטע טירען. אלס הויפּט־עדות טרעט אַרויס יאַבלאָנאָווסקי. ער רעדט כסדר וועגען „פֿערטרויער־ליכע ידיעות". ס'גריבט שטיצט זיך אויף יאַבלאָ־נאָווסקי'ס ערקלערונגען און פֿער'משפּט ריאַזאַנאָוו'ן

צום טויט דורך הענגען.

אין עטליכע טעג אַרום בעקומט רעדל א בריף פֿון יאַבלאָנאָווסקי'ן. דאָס בריוועל איז, ווי געוועהנ־ליך אַ זאָרים ליבעס־בריוועל, אָבער ווי מיר ווייסען, ווייסט שוין רעדל ווי אַזוי צו לייענען א עלכע „ליבעס־בריוועלך". און ער לייענט:

„ריאַזאַנאָוו לעבט שוין נישט. ער האָט שוין זיין שטראָף בעקומען, עס וואונדערט מיך זיין געוואַלדיגע עקשנות... ביז דער לעצטער מינוט האָט ער געשריען: „כ'בין אומשולדיג!" אפֿילו, שוין שטעהענדיג אויף דער טרעפּעל פֿון דער תליה, האָט ער אויסגערופֿען: „איך שטאַרב אַן'אומשולדיגער!" איך, דער הויפּט־עדות, האָב זיך צוליב דעם געפֿו־בען אין א נישט בעקוועמער לאַגע. איהר האָט מיר ביז איצט נישט געשריבען ווי אַזוי איהר האָט זיך דערוואוסט, אַז ריאַזאַנאָוו האָט אַרויסגעגעבען מאַר־טשענקאָ'ן. — די פֿערצעהן טויזענד קראָנען שיק איך אייך אַרויס. איך שיק זיי פֿון איידקוהנען און אַזוי ווי איהר פֿערלאַנגט: אין צוויי בעזונדערע קאָנ־ווערטען, אויף פּאָסט־רעסטאַנט, אונטער'ן צייכען: „אָפּערן באַל בומ. 13". כ'גלויב, אַז איהר וועט, ווי געוועהנליך, אָבהיטען די געהעריגע פֿאָרזיכטיג־קייט ביים אָפּנעמען דאָס געלד".

ס'איז איבעריג צוצוגעבען, אַז ריאַזאַנאָוו איז געווען גאָט די נשמה שולדיג און אַז רעדל האָט איהם אויסגעקליבען אלס קרבן. ערשטענס, כדי פּטור צו ווערען פֿון יאַבלאָנאָווסקי'ס צודרינגליכ־קייט, און צווייטענס, כדי צו בעקומען די פֿערצעהן טויזענד קראָנען.

— 62. —

די 14,000 קראָנען האָבען געבראַכט צו רעדל'ס גרויסער מפּלה.

ווי די לעזער דערמאָנען זיך, האָבען מיר אין אָנהויב פֿון אונזער ערצעהלונג איבערגעגעבען וועגען צוויי געהיימניספֿולע קאָנווערטען, וואָס זענען אין מערץ 1933 אויפֿגעעפֿענט געוואָרען דורכ'ן „שוואַרצען קאַבינעט" ביי דער ווינער הויפּט־פּאָסט. דאָס זענען געווען צוויי בריף, וואָס זענען אַרויסגע־שיקט געוואָרען פֿון דער גרענעץ־שטאָט איידקוהנען. אין איין בריף, אָדער בעסער געזאָגט, אין איין קאָנווערט, זענען געלעגען זעקס טויזענד קראָנען און אין צווייטען — אַכט טויזענד. צוזאַמען פֿערצעהן טויזענד קראָנען. ווי די לעזער געדענקען, האָט מען אוועקגעזעצט געהיים־אַגענטען אָפּהיטען, ווער עס וועט קומען אָפּנעמען די בריף. אָבער דער אָפּנעמער איז תיכף פֿערשוואונדען געוואָרען נאָכ'ן אָפּקריגען די צוויי בריף ביים פֿענסטערעל, וואו מען גיט אַרויס די בריף אויף פּאָסט־רעסטאַנט.

צוויי אַגענטען האָבען אָנגעהויבען א געיעג נאָכ'ן געהיימניספֿולען בריף־אָפּנעמער. זיי האָבען זיך דערוואוסט, אַז ער געפֿינט זיך אין האָטעל „קלאָמזער". זיי זענען דעריבער שנעל אוועק אהין האָבענדיג אין זייערע הענט א וויכטיגען בעווייז: א פֿאָטאָגראַפֿיע פֿון אַ טאַשען־מעסערל. דעם פֿאָטאָגראַפֿיע האָבען זיי געפֿונען אינ'ם אויטאָמאָביל, מיט וועלכען ס'איז פֿריהער געפֿאָהרען דער געהיימניס־פֿולער בריף־אָפּנעמער. מיט דעם דאָזיגען פֿאָטאָגראַפֿיע איז זיי איצט לייכטער געווען אויסצוגעפֿינען דעם פֿערשוואונדענעם פֿערשוין. דערוויסענדיג זיך, אַז ער געפֿינט זיך אין האָטעל „קלאָמזער", זענען די אַגענטען מלא שמחה אהין אוועק.

ביי דעם פּאָרטיער פֿון האָטעל דערוויסען זיי זיך, אַז מיט א פֿערטעל שעה צוריק איז געקומען אין האָטעל דער פּאָלקאָווניק רעדל. צ'ייגט אָנגעטון.

(פֿאָרזעצונג קומט).

Casino

דער גרעסטער סוקצעס פון דער סאָוויעטישער קינאָ־קונסט א. נ.

„דער גרויסער“

A. Chochłowa i I. Nowosielcew

רעזשי: L. KULESZOW

מיט די בערימטעסטע אַרטיסטן פון די סאָוויעטישע טעאַטערן:

„כּשוּת=מאַכער“ (Wielkij utieszitiel)

מאָרגען אָנהייב 12 און 2 בייטאָג

2 פריהמאָרגען-סעאַנסען פרייזען פון 80 גר.

דער נעכטיגער פּראָטעסט-שטרייק

אין לאָדז און אין דער לאָדזער וואָיעוואָדזשטווע

(א) אויף נעכטען, ד. 2 ד.ח. איז דורך פ.פ.ס. און די סאָציאַליסטישע קלאַסען־פעראייניגען פּראָקלאַמירט געוואָרען אַן איינשעה'דיגער פּראָטעסט-שטרייק געגען די קראָקאָווער געשעהעניש.

אין דעם אָפיציעלען קאָמוניקאַט ווערט וועגען דעם ענ'ך געזאָגט:

דער אָנגעקינדיגטער פּראָטעסט־שטרייק דורך פ.פ.ס. און די פּראָפעסיאָנעלע פעראייניגען — אין לאָדז און לאָדזער וואָיעוואָדזשטווע — האָט אין אַלגעמיין בישט געהאַט קיין ערפאָלג. אין אַלע אינסטיטוציעס פאַר'ן עפענטליכען געברויך אין לאָדז קאַליש, פּאַביאַניץ, פּעטריקאָוו און טאָמאַשאָוו איז די אַרבייט געפיהרט געוואָרען נאָרמאַל.

אויך אין אַלע גרעסערע אינדוסטריע־וואַרשטאַטען, סיי אין די אַנגערופענע שטעט, סיי אין אַנדערע אינדוסטריע־צענטרען, איז דער שטרייק נישט געראָטען. די קלענערע וואַרשטאַטען זענען בכלל נישט גענומען געוואָרען אין אַכט דורך די אָרגאַניזאַטאָרן. די אַרבייט איז פאָרטגעזעצט געוואָרען נאָרמאַל און די אַרבייטער זענען נישט אויפגעפאָדערט געוואָרען צו פּראָטעסטירען.

פון דער אַלגעמיינער סיטואַציע קען מען דרינגען, אַז די כוונות פון די שטרייק־אָרגאַניזאַטאָרען האָבען נישט געהאַט קיין ערנסטע פּעולה.

* * *

(א) לויט ווי עס אינפאָרמירען אונז די פּראָפעסיאָנעלע פעראייניגען האָט דער איין־שעה'דיגער שטרייק אין לאָדז אַרומגענומען אַ רייה פאַבריקען וואו אַנ'ערך 70—80 פּראָצענט פון דער אַרבייטערשאַפט, האָט אָפּגעשטעלט די אַרבייט אויף אַ שעה צייט.

אויך די טראַמוואַיען האָבען נישט קורסירט פון 11 ביז 12 אַ זייגער.

אין זדונסקאַ־וואָליאַ און פּאַביאַניץ האָבען געשטרייקט אַנ'ערך 90 פּראָצענט אַרבייטער.

דער פערלויף פון שטרייק איז געווען אַ רוהיגער.

אונזערע זיסיגקייטען
כשר של פסח
זענען אויסגעאַרבעט אונטער דער אויפזיכט פון לאָמבערגער ראַבינאַט
BRANKA

דער גרויסער טורן=פעסט פון „מאָרגענשטערן“

דער טורן־פעסט פון „מאָרגענשטערן“, וועלכער קומט פאָר מאָנטאָג, דעם 13־טען אַפּריל ה. י. אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי“ וועט זיכער זיין איינער פון די שענסטע ספּאָרט־אימפּרעזעס אין דעם סעזאָן.

400 ספּאָרטלער איינגעטיילט אין 12 גימנאַסטישע גרופּען וועלען אויספיהרען אַ גאַנצע רייה בייזע, נאָך אין לאָדז נישט געזעהענע איבונגען.

אַ בייעס וועט זיין דער קאָנקורס אויף פריי־איבונגען און אויף מכשירים. אַ ספּעציעל־בעשטימטער ריכטער־קאָלעגיום וועט דעצידירען, וועלכע גרופּע אָדער טורנער וועט זיך אויסצייכענען.

ווי אַלע מאָל גרייטען צו די מוסטער־גרופּען סיי מענער, סיי פרויען, איבונגען פון אַ הויכען טעכנישען ניוואָ.

אויך די קינדער־גרופּען, וועלכע רופען אַלע מאָל אַרויס הייטערקייט און שטעקען אָן אַלעמען מיט זייער פריילעכקייט. אויך דאָס מאָל וועלען איבער 50 קינדער אויסזינגען און אויסטאַנצען זייער „הומאָר“.

פּאָפּולערער שווים=קורס ביי „מכבי“

כּדי צו פּראָפּאַגירען דעם שעהנעם און געזונדסטען ספּאָרט־צווייג, וואָס איז שווימען, האָט די פערוואַלטונג פון „מכבי“ איינגעשטעלט אַ וויי־טערען קורס פאַר אָנפענגער און פאָרטגעשריטענע. די איבונגען קומען פאָר אין זגערזשער באַסיין אונטער דער לייטונג פון אַ דיפּלאָמירטען אינסטרוקטאָר פון פּוילישען שווים־פעראַנד.

די איבונגען קומען פאָר נאָרמאַל צוויי מאָל אין דער וואָך, מיטוואָך און שבת אין די אָווענט־שעה'ן.

כּדי צוגענגליך צו מאַכען דעם קורס פאַר וואָס ברייטערע קרייזען איז דער אָפּצאָהל זעהר אַ מיני־מאַלער.

אַלערליי אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון מכבי יעדען אָווענד פון 7 ביז 10 אַ זייגער. טעלעפאָן 241-07.

פערוואונדעט אויפ'ן שאָסיי

(א) אַ ליפ'ן שאָסיי סטריקאָוו־לאָדז איז נעכטען, בעת אַ צוזאַמענשטויס פון צוויי וואָגענס, פער־וואונדעט געוואָרען אין קאָפּ די 58 יאָהריגע געלע יאַקאָבסאָן, (פון לוטאָמירסקאַ 34) פּאָגאָטאָוויע האָט איהר ערטיילט ערשטע הילף און אָפּגעפיהרט אַהיים.

Dr. med. H. LUBICZ

ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראַנקהייטען

צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעלעפאָן 141-32

עמפּפאַנגס־שעה'ן 8-10. 12-2 און 5-8 אָווענד

RIALTO

היינט און פאָלג. טעג!

גיגאַנטיש מייסטער־ווערק פון ליבער, פער־צייהונג, באַרמהערציגקייט און אויסקויפונג

„דערנער=וועג“

רעזשי: J. Duvivier

אין די הויפּט־ראָלען:
HARRY BAUR,
Jean Gabin,
Edwige Feuillere.

אָנהויב 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג—12 בייטאָג.

פרייזען פון די פּלעצער אויף די פריהמאָרגען-סעאַנסען פון 85 גר.

הויז-ווירט וואַרפט אַרויס אַ פאַמיליע מיט 6 קינדער עטליכע טעג פאַר פּסח

אויף פּעטריקאָווער 26 איז נעהרענכטען אויס־געפיהרט געוואָרען אַן עקסמיסיע, וועלכע האָט אַרויסגערופען פערביטערונג.

אין דעם הויז וואוינט זינט 15 יאָהר אַן אָנגעזעהענער סוחר, וועלכער האָט די גאַנצע יאָהרען געצאָהלט פּינקטליך דירה־געלד. די לעצטע צייט איז ער געוואָרען אַ יורד, צוליב וואָס ער איז געבליבען אונטערשטעליג.

דער ווירט פון הויז האָט אָנגעגעבען אויף אַן עקסמיסיע.

היות ווי דער עקסמיסיע־טערמין איז אויסגעפאַלען עטליכע טעג פאַר פּסח, האָבען עטליכע אָנגעזעהענע סוחרים אינטערווענירט ביים ווירט און געבעטען אָפּצולעגען די עקסמיסיע ביז נאָך פּסח. אַז דאָס האָט נישט געהאָלפען, האָט מען גע־פּרובט ביי איהם פועלן, ער זאָל דערלויבען דעם יוד וואוינען אין דער קיך איבער יום־טוב. אָבער דאָס אַלץ האָט נישט געהאָלפען. נישט קיין בעטען, נישט קיין וויינען.

נעהרענכטען זענען געקומען פינף געזונדע גוים און אַרויסגעוואָרפען דאָס ביסעל בעבעכעס צוזאַמען מיט דער פרוי און זעקס קליינע קינדער אויפ'ן הויף. מיט דער דאָזיגער „הייליגער אַרבייט“ האָט אָנגעפיהרט דער זשאָנדצע ה' בראַש.

איצט וואַלגערט זיך די דאַלאָזע פאַמיליע שוין דעם דריטען טאָג אונטער'ן פרייען הימעל.

כּשר לפּסח

בעסטער און דאָך **ב**יליגסטער

אריגינעלסטער **א**ונגער ווײַן

ריינסטער **ר**אָזינען וויין

וויין אהן אַלקאָהאָל

ווי אויך מעהר, שפּריט

יום־טוב'דיג, איז

נאָר מיט דער מאַרקע

„באַראָווין“

אינהאַבער: מענדעל באָרנשטיין

30 נאָוואָמיעסקאַ 30, טעל. 210-58.

איבערגעבראָכען אַ יודי שען יונגעל אַ האַנד

(א) אויפ'ן באַלוטער מאַרק האָט דער 45־יאָה־ריגער סטאַניסלאַוו פּיעטושאַק (פון פראַנציסקאַנער 72) אַ קלאַפּ געטאָן דעם 13־יאָהריגען הערש ראָ־זענבערג (פון שאַפּענאַ 2), אַז ער האָט איהם אי־בערגעבראָכען אַ האַנד.

פּאָגאָטאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל. דער דאָקטאָר האָט אָבער אויך פעסטגעשטעלט, אַז דאָס יונגעל איז אין אַלגעמיין שטאַרק צוקאַליעטשעט.

פּאָליציי האָט פּיעטושאַק פערהאַלטען.

אויך, ווייזט אויס — אַנ'אָנהענגער פון אונזער לאָדזער „נאַפּאָלעאָן“ שעמאַשקאָ.

רעפעראַט פון ד"ר קובאָוויצקי אין „התאחדות“

היינט אָוו. רעפערירט דער מיטגליד פון דער ענגערער עקזעקוטיו פונ'ם יודישען וועלט־קאָנגרעס ה' ד"ר קובאָוויצקי פון בעלגיען אין דער ציונ. סאָצ. אַרבייטס־פּאַרטיי „התאחדות“ א.ד.ט. „דער יודישער וועלט־קאָנגרעס אינ'ם ליכט פון דער יודישער ווירקליכקייט.

שעהנער און פריילעכער פריהלינג

יום־טוב איז שוין ביי דער טיר! ס'איז שוין צייט אַ קלער צו טון וועגען גוט געבעקס. יעדע בעל־הבית'טע ווייס, אַז יום־טוב געבעקס וועט זיך איהר שטענדיג איינגעבען און וועט זיין שמאַק־האַפטיג, ביים צוגעבען צום מעהל „מאַנדאַמין“ אין דער פּראָפּאָרציע איין דריטעל אויף צוויי דריטעל מעהל. מיר בעטען נישט פערגעסען צו פערזעהען זיך שוין היינט מיט אַ פּעקל „מאַנדאַמין“. אַ פּעקל פון 225 גראַם קאָסט איצט נאָר 80 גראָשען.

„מאַנדאַמין“ איז אונפערטרעטבאַר און איז באַהראַגעט פאַר זויג־קינדער און קינדער.

רעפעראַט פון ד"ר נתן עק אין „תרבות“

מאָרגען, מוצאי שבת, 8,30 אַ זייגער אָווענד קומט פאָר אין „תרבות“ פּיעטריקאָווער 18, אַ פאָרלעזונג פון ה' ד"ר נתן עק א.ד.ט. „דאָס לעבען און דאָס שאַפען פון דעם דיכטער שאול טשערניכאָווסקי.“ מיטגלידער און סימפּאַטיקער פון דער העברעאישער שפּראַך, זענען געבעטען צו קומען פּינקטליך.

פּריוואַטע ווענעראָלאָגישע לעטשניצע

161 פּיעטריקאָווער 161

בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע, הויט און געשלעכטס קראַנקהייטען דורך דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען.

אָפען פון 8 פריה ביז 9 אָווענד. זונטאָג און חגאות — פון 9 ביז 1 מיטאָג.

אַ פרוי־דאָקטאָר נעהמט אָן פון 3—5 נאָכמ.

אַ בעראַטונג 3 זל.

Dr. med. Trepman

ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפילים און הויט־קראַנקהייטען.

בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע.

זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 12-234

נעמט אָהן פון 8—11 פאָרמ. און פון 6—9 אָווענט

ספּעציעלער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען

פון אַפּטייקער-פעראיין

אין אַפּטייקער־פעראיין איז פערענדיגט גע־וואָרען דער 7־טער קורס פון פערטיידיגונג געגען גאַז און לופט־אָנגריפען. סך־הכל זענען די קורסען אַדורכגעגאַנגען 500 פאַרמאַצעווטען.

פון יוד. קאָמבאַטאַנטען-פעראיין

מאָרגען שבת, דעם 4 ד.ח. 8 אָווענד קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל פון יוד. קאָמבאַטאַנטען־פעראיין (גדאַנסקאַ 91) אַ פאָרלעזונג פון רעד. קאָלטאָנסקי.

שבת דעם 4 ד.ח. 7 אָווענד קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל אַ „זביורקע“ פון אַלע מונדירטע און געאיבטע מיטגלידער.

Dr. REICHER

פּאָלודניאָווע 28. טעל. 93-120

ספּעציאַליסט

פאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג

סעקסועלע בעראַטונגען פון פסיכאָ - אַנאַליזען

נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָווענד.

זונטאָג און חגאות פון 9—1

שבועות אויף דער דרום=זון

פון 25־טן מאַי ביז'ן 9 יוני 485 זל.

פּסח אין לאָנדאָן

פון 9 אַפּריל ביז'ן 23 אַפּריל 370 זל.

רייזעס קיין פּאַלעסטינאַ אויף די לעוואַנ־טינישע ירידים בעדייטענדע הנחות.

אויספלוג קיין וויען

אָבפאָהר דעם 9־טען אַפּריל 75 זל.

דורך 7 ים'ען ים=אויספלוג

פון 12 אַפּריל ביז'ן 3 יולי 400 זל.

אינדיווידועלע רייזעס קיין אַמעריקאַ מיט דער שיף „Piłsudski“ און „Batory“.

איינשרייבונגען און אינפאָרמאַציעס:

Wagons Lits Cook

Piotrkowska 68

tel. 170-70.

„שלאָגען יודען איבער די העפּ"

(ענדע פֿון דער 7טער זייט)
אָפּגעגעבען די שבועה
— איך האַלט דאָס נישט פֿאַר אַ שבועה, נאָר פֿאַר אַ צוזאָג.
— ווער האָט ביי אייך אָפּגענומען די שבועה
— אַגורעק.
— די אויספֿאָרשונג האָט איהר אָבער געזאָגט, אַז איהר האָט אָפּגעגעבען אַ שבועה
— איך האָב מורא געהאַט פֿאַר שלאָגען, דעריבער האָב איך אַזוי געזאָגט
— וואָס פֿאַראַ אינסטרוקציעס האָט איהר אין שייכות דערמיט בעקומען פֿון אַגורעק'ן?
— אַז איך זאָל מיר צוקלויבען פֿערטרויליכע מענשען, מיט וועלכע מ'וואָלט זיך געקענט בעגעגענען אין דער אַנטי־יודישער אַקציע.
— האָט איהר זיך צוגעקליבען אַזעלכע מענשען
— ניין, איך האָב זיך צוריקגעצויגען פֿון דעם גאַנצען ענין, ווייל איך האָב מורא געהאַט, אַז די אַקציע וועט ברענגען שאַדען דער ענדעקישער אָרגאַניזאַציע.

פּראָקוראָר: וואָס האָט איהר אָפּגעגעבען די שבועה

— אין לאָקאַל פֿון דער ענדעקישער אָרגאַניזאַציע.

נאָך די ערקלעהרונגען פֿון דעם אָנגעקלאָגטען לייענט דער פֿאָרזיצער אַדורך זיינע ערקלעהרונגען, וועלכע ער האָט געגעבען ביים אויספֿאָרשונגס־ריכטער, דאָרט האָט ער דערצעהלט,

די געהיימע אָרגאַניזאַציע איז געווען צוטיילט אויף „פּינפּטלעך", וועלכע האָבען געהאַט דעם ציל אַנצעווענדען טעראָר, אפילו פֿערזענליכען.

ביים אויספֿאָרשונגס־ריכטער האָב איך אונטערגעשריבען אַלץ נישט איבערלייענענדיג אפילו וואָס דאָרט איז געשריבען.

פֿאָרזיצער: ווי קומט עס, אַז אַזאַ גרויסער פּאַרטיי־טוער זאָל אונטערשרייבען דאָס וואָס איז אין דער ווירקליכקייט נישט געווען?

דער אָנגעקלאָגטער שווייגט.

דער אָנגעקלאָגטער וואַזשניאַק. ער איז זיך נישט מודה איז געהערען צו אַ „פּינפּטעל", ער האָט בכלל וועגען דעם קיינמאָל נישט געהערט, ער איז זיך מודה, אַז די באָמבע, וועלכע האָט געזאָלט אונטערגעלעגט ווערען אונטער דער דרוקעריי פֿון דער „רעפּובליקא" איז געמאַכט געוואָרען ביי איהם אין דער וואוינונג דורך אַגורעק'ן און באַראַנעצקי'ן. ער האָט געמיינט, אַז זיי מאַכען אַן אַעראָפּלאַן. ער האָט אָבער געהאַט אַ חשד, אַז זיי טוען עפּיס וואָס איז נישט אין אָרדנונג און האָט זיך נישט געוואָלט אריינמישען דעריך, זיי האָבען איבערגעלאָזען ביי מיר איין באָמבע, וועלכע איז שפּעטער צוגענומען געוואָרען דורך דער פּאָליציי בעת דער רעוויזיע.

פּראָקוראָר: ווען איהר האָט ווידער געהאַט אַ חשד, פֿאַרוואָס האָט איהר געהאַלטען די באָמבע ביי זיך?

זיי האָבען געזאָגט, אַז זיי וועלען זי אויף צו מאָרגענס צונעהמען.

— וואָס נאָך האָט מען געפֿינען ביי אייך בעת דער רעוויזיע?

— אַ גראַנאַט, רעוואָלווער, לאַנטען צו באָמבעס, קוילען און אַנדערע קלייניגקייטען.

— צוליב וואָס האָט איהר די אַלע זאַכען געהאַלטען ביי זיך?

— איך האָב געאַרבייט איבער אַ מין ערפֿינדונג.

דער אָנגעקלאָגטער טשאַרנעצקי איז זיך נישט מודה, אַז ער זאָל האָבען געווען דער פֿערבינדער צווישען זוויעזשעוויטשען און אַגורעק'ן, ער דערצעהלט, אַז זוויעזשעוויטש האָט איהם בלויז געגעבען אַ פּעקעל, אַז ער זאָל עס איבערטראָגען באַראַנעצקי'ן, ער האָט נישט געוואוסט וואָס אין דעם פּעקעל געפֿינט זיך, ערשט ווען ער האָט געזעהען, אַז באַראַנעצקא האָט מורא געהאַט פֿאַר דעם דאָזיגען פּעקעל האָט ער אָנגעהויבען חושד צו זיין, אַז דאָרט געפֿינט זיך אויפֿרייס־מאַטעריאַל

דאַגעגען באַראַנעצקי ערקלעהרט, אַז ווען טשאַרנעצקי האָט איהם געבראַכט דאָס פּעקעל האָט ער בפֿירוש געזאָגט.

דאָרט געפֿינט זיך אַ באָמבע וועלכע איז בעשטימט אַוועקצולעגען אין געשעפֿט פֿון ווינטער אויף פּעטריק. 33.

דער אָנגעקלאָגטער פּאַטאַרא ווייס פֿון גאָרנישט צו זאָגען. ער פֿיהלט זיך אומשולדיג און פֿאָדערט פֿון געריכט גערעכטיגקייט..

פֿאָרזיצער: דאָס וועט איהר צייט האָבען צו טון אין לעצטען וואָרט. ער זאָגט, אַז ער איז אַ פֿרעלייגענט איז דער ענדעקישער פּאַרטיי.

אַדוו. קאָוואַלסקי: צי ווייסט איהר, אַז די ענדעקישע פּאַרטיי פֿיהרט אַ פּאָליטישען און עקאָנאָמישען קאַמף געגען יודען.

— יאָ, דאָס איז איינער פֿון די פּונקטען אין פּאַרטיי־פּראָגראַם.

— צי האָט מען אויך אין דער פּאַרטיי אַגיטירט פֿאַר אַנווענדען טעראָר געגען יודען?

— ניין, וועגען טעראָר האָט מען גאָרנישט גערעדט.

דערמיט איז פֿאַרענדיגט דער פֿערהער פֿון די אָנגעקלאָגטע און דער פֿאָרזיצער ערקלעהרט אַ פּויזע

נאָך דער הפסקה האָט מען אָנגעהויבען אויסצוהערען די עדות. אַלס ערשטער ווערט אויסגעהערט דער קאָמיסאַר וויִשניעווסקי. ער דערצעהלט וועגן דער רעוויזיע, וועלכע ער האָט אַדורכגעפֿיהרט ביי דעם אָנגעקלאָגטען וואַזשניאַק, כדי אויסצוגעפֿינען אויפֿרייס־מאַטעריאַלען. אין

קעמערל האָט מען טאַקע געפֿונען אַ באָמבע, אַ רעוואָלווער, אַ גראַנאַט, קוי־

לען א. אז. וו.

דער צווייטער עדות איז דאָס אומגליקליכע יונגעל קאַראָל זבאָזשענצקי וועלכער איז אַזוי שווער פֿערוואונדעט געוואָרען בעת דעם אויפֿרייס אין בלימה באַראַוויעצקאַ'ס געוועלב אויף זאַווישאַ 24. דאָס קינד איז נאָך נישט געוואוינט צו געהן אויף די קוליעס און מ'טראָגט איהם צו צום ריכטער־טיש. דאָס יונגעל ווייזט די גאַנצע צייט פֿון די ערקלעהרונגען, קוקענדיג אויף זיין אָפּגעריסענעם פֿוס. ער דערצעהלט:

שבת אין אָוונד, דעם 18 יאַנואַר, האָט איהם זיין מוטער געשיקט עפּעס קויפֿען אין געוועלב פֿון בלימה באַראַוויעצקאַ. ער איז אַריינגעגאַנגען אין געוועלב און ווען ער האָט געוואָלט הינטער זיך פֿערמאַכען די טיר, איז פּלוצלונג פֿאָרגעקומען אַ שרעקליכער אויפֿרייס. ער ווייס נישט ווי אַזוי דאָס איז פֿאָרגעקומען, אַז ער איז אַרויסגעוואָרפֿען געוואָרען אויף דער גאַס, ער האָט גאָרנישט געזעהען, ווייל די אויגען זענען איהם געווען פֿערשיט מיט זאַמד און זיי טוען איהם נאָך ביז איצט וועה. אַ יוד איז צוגעלאָפֿען צו איהם און איהם געמונטערט. שפּעטער געדענקט ער גאָרנישט, ווייל ער האָט זיך אויפֿגעוועקט ערשט אין שפּיטאָל.

דאַן ווערט אויסגעהערט דער עדות בלימה באַראַוויעצקאַ, ביי וועלכער ס'איז דעמאָלירט געוואָרען דאָס געוועלב אויף זאַווישאַ 24, דורך דער באָמבע, וואָס די באַנדע האָט אונטערגעלעגט. זי דערצעהלט, אַז ס'איז געווען אַרום 7 אין אָוונד פֿאַר'ן פֿערמאַכען דאָס געוועלב. זי איז געשטאַנען הינטערן בופֿעט, ווען ס'האָט זיך דערהערט פּלוצלונג אַ שרעקליכער אויפֿרייס. זי איז באַלד פֿערטויבט געוואָרען און פֿערלוירען דאָס בעוואוסטזיין. ווען זי איז געקומען צו זיך, האָט זי ערשט דערזעהען די חורבה, וואָס איז געמאַכט געוואָרען אין איהר געוועלב. די שויבען זענען געווען אויסגעהאַקט, די טיר און די פֿאַדלאָגע אַרויסגעריסען. די סחורה צופֿלויגען אויף אַלע זייטען און פֿערניכטעט. ווייטער ווייס זי גאָרנישט.

פֿאָרזיצער: צי האָט זיך אין געוועלב געפֿינען אַ ציסטערנע מיט נאַפֿט?

— יאָ, דער נאַפֿט געפֿינט זיך אין אַ ווינקעל. ס'איז נאָך אַ גליק, וואָס ער האָט זיך נישט אָנגעצונדען.

דער 12־יאָהריגער עדות יוזעף נאָזשימיעץ זאָגט, אַז מיט עטליכע מינוט, איידער ס'איז פֿאָרגעקומען דער אויפֿרייס אויף זאַווישאַ 24 האָט ער געזעהען 2 פּערשוין פֿאַר'ן געוועלב. אַ הויכען און אַ נידריגען. איינער איז געווען אָנגעטון אין אַ קאַפּעלוש, דער צווייטער אין אַ ציקליסטען־היטעל. ער האָט געזעהען ווי איינער פֿון זיי ציינדט עפּיס אָן און לעגט עס אַריין אין געוועלב. ווען ער איז אָפּגעגאַנגען עטליכע טריט, איז פֿאָרגעקומען דער אויפֿרייס.

דער עדות פּעלאַ יאַקובאָוויטש איז גראָד געווען אין באַראַוויעצקאַ'ס געוועלב ווען ס'איז פֿאָרגעקומען דער אויפֿרייס. ביי איהר איז אָפּגעבריהט געוואָרען דאָס פּנים און די הענד, א חוץ דעם

האָט זי געהאַט פֿערשיט די אויגען מיט זאַמד און זי הייצט זיך נאָך איצט די קראַנק געוואָרענע אויגען.

דער פּאָליציי־אַגענט שולטשאַק דערצעהלט, אַז דעם 21 יאַנואַר האָט ער געהאַט פּאַטראָל־דינסט אויף שענקעוויטשאַ גאַס. אין אַ געוויסען מאָמענט האָט ער פֿאַר'ן הויז נומער 9 בעמערקט עטליכע פֿערדעכטיגע פּערשוינען. איינער פֿון זיי האָט געטראָגען עפּ'ס הינטער'ן פּאַלטען. דער עדות האָט געמיינט, אַז ער האָט צו טון מיט גנבים און איז גלייך צוגעגאַנגען צו דעם מיט'ן פּעקעל אונטערן פּאַלטען, פֿאָדערנדיג עס אַרויסצוגעבען. באַלד דערוי'ף האָט דער צווייטער פּערשוין דערלאַנגט דעם עדות מיט דער פֿויסט אין קאָפּ. דאָס פּעקל איז געבליבען ביי דעם אַגענט אין דער האַנד, מ'ער דער פּערשוין איז ענטלאָפֿען. דער עדות איז איהם נאָכגעלאָפֿען און געכאַפּט ערשט אויף טראַוגוטאַ גאַס. דער פֿערדעכטיגער איז אָפּגעפֿיהרט געוואָרען אין קאָמיסאַריאַט און דאָ האָט זיך אַרויסגעשטעלט אַז אין פּעקל האָט זיך געפֿינען אַ באָמבע.

דער עדות דערקענט אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק, אַלע פֿיר פּערשוינען. וועלכע ער האָט געזעהען דעמאָלט ביים טויער אויף שענקעוויטשאַ 9. דער, וועלכער האָט געהאַט ביי זיך די באָמבע איז געווען באַרטשאַק. דער וועלכער האָט איהם דערלאַנגט אַ זעץ אין קאָפּ איז געווען טוואַרעק און די איבעריגע צוויי בראַון און מוראַוואַ.

אַדוו. גראַכאָווסקי: צי איז דאָס הויז אויף שענקעוויטשאַ 9 ספּעציעל געהיט געוואָרען?

— ניין. איך האָב געהאַט צו פּאַטראָלירען דעם גאַנצען 7־טען קאָמיסאַריאַט. ספּעציעל בין איך אָבער אויפֿמערקזאַם געווען אויף דעם דאָזיגען הויז, ווייל דאָרט געפֿינען זיך פֿיל געשעפֿטען און עס איז אַן אַדורכגאַנגס־הויף און דעריבער אָפּערירען דאָרט אָפֿט גנבים.

דער עדות פֿרוי דאָראַ ווינטער, די אינהאַבערין פֿון גלאָז געשעפֿט אויף פּעטריקאָווער 33 דערצעהלט, אַז זי איז אַיינגעקומען אין געשעפֿט אַריין עטליכע מינוט פֿאַר 7. אין געשעפֿט זענען קיין קונים נישט געווען. ווען זי האָט געוואָלט צומאַכען די טיר, האָט זי נישט געקענט, אַזוי ווי אימיצער פֿון דרויסען וואָלט איהר געשטערט. פּלוצלונג האָט זי דערזעהן נעבען דער טיר עפּעס אַ געגענשטאַנד. זי האָט צוגערופֿען דעם זוהן, וועלכע האָט זיך באַלד אָריענטירט און מיט אַ געשריי „דאָס איז אַ באָמבע!" האָט ער זי אַריינגעשלעפּט אין צווייטען צימער. באַלד דערויף איז פֿאָרגעקומען דער אויפֿרייס, פֿון וועלכען זי האָט זיך צוקאַליעטשעט באַר די הענד און איז געווען טויב 4 טעג. ביז איצט הערט זי נישט גוט.

די באָמבע האָט אָנגעמאַכט שרעקליכע פֿערוויסטונגען אין געשעפֿט.

אַדוו. גראַכאָווסקי: צי איז אויך די שולד בעשעדיגט געוואָרען?

— יאָ, זי איז איבגאַנצען פֿערניכטעט געוואָרען.

— צי האָט די שילד געהאַט אַ יודישע אויפֿשריפֿט?

— ניין, די שילד האָט נישט געהאַט קיין יודישע אויפֿשריפֿט.

אַדוואָקאַט: ס'איז דאָך יאָ דאָרט געווען אַ קליין שילדעל מיט אַ יודישען אויפֿשריפֿט

— ניין, ס'איז נישט געווען.

מיט די דאָזיגע פֿראַגען האָט דער ענדעקישער אַדוואָקאַט זעהט אויס געוואָלט אויפֿווייזען, אַז די באָמבע איז דאָרט געוואָרפֿען געוואָרען, ווייל ס'איז געווען אַ יודישע שילד.

אַדוו. קאָוואַלסקי: צו וועלכען גלויבען געהערען אייערע קליענטען?

— איך האָב געהאַט פֿערשידענע קונים, סיי יודען און סיי קריסטען.

אַדוו. קאָוואַלסקי: איצט פֿערשטעה איך שוין. צוליב דעם האָט איהר נישט אַרויסגעהאַנגען קיין יודישע שילד?

עדות: ניין, נישט צוליב דעם...

דאַן גיבען ערקלעהרונגען ה' שמואל ווינטער און לאָן ווינטער. דער פֿאָטער און זוהן פֿון אינהאַבער פֿון גלאָז־געשעפֿט אויף פּעטריקאָווער 33. זיי דערצעהלען וועגען פֿערלויף פֿון אויפֿרייס און ה' שמואל ווינטער ערקלעהרט, אַז דער שאַדען, וואָס די באָמבע האָט געמאַכט אין געשעפֿט בעטרעפֿט 10 טויזענד זל.

דאַן ווערען אויסגעהערט עטליכע עדות, וועלכע זענען גראָד אַדורכגעגאַנגען דורך דעם אָרט, וואו די באָמבעס זענען אויפֿגעריסען געוואָרען און פֿאַרן עדות־פּולט שטעלט זיך **דער לאָדזער פּאָליציי קאָמענדאַנט ניעדזשעלסקי**. ער דערצעהלט: דעם 18 יאַנואַר האָט מען איהם מיטגעטיילט, אַז אויף זאַווישאַ איז אויסגעפֿיהרט געוואָרען אַ באָמבען־אַטענטאַט אויף אַ יודיש געוועלב. ער איז געקומען אויפ'ן אָרט און געזעהן דעם חורבן, וואָס די באָמבע האָט געמאַכט אין געוועלב און אויך דעם שווער פֿערוואונדעטען יונגעל זבאָזשינסקי. ער האָט גלייך וועגען דעם מיטגעטיילט דעם פּראָקוראָר. היות ווי אויפ'ן אָרט האָט מען נישט געפֿונען קיין שום שפּורען פֿון פֿערברעכען, האָט ער אַרויסגעגעבען אַ בעפֿעהל צו אַרעסטירען עטליכע מיטגלידער פֿון דער ענדעקישער אָרגאַניזאַציע אין באַלוט. פֿון דער פּרעסע האָט דער קאָמענדאַנט שוין געוואוסט,

אַז אין פֿערשידענע טיילען פֿון לאַנד קומען פֿאָר באָמבען־אַטענטאַטען אויף פֿערשידענע אָביעקטען צוליב דעם האָט ער פֿעראָרדנעט, אַז אַ גרויסער טייל פֿון די פּאָליציאַנטען זאָלען האַלטען זייער פּאַטראָל־דינסט אין ציווילע מלבושים און מאַכט אַ דאַנק דעם האָט איינער פֿון די פּאָליציאַנטען, שימטשאַק, דעם 20־טען יאַנואַר אָנגעטראָפֿען אויף אַ פּערזאָן, וועלכער האָט ביי זיך געהאַט אַ באָמבע מיט אַ גרויסער אויפֿרייס־קראַפֿט. דעם פּערשוין האָט מען געבראַכט אין דער פּאָליציי־קאָמענדע און ער איז גלייך אויפֿגעפֿאַרשט געוואָרען. אין אָנהויב האָט ער ערקלערט, אַז די באָמבע האָבען איהם געגעבען צוויי אונבעקאַנטע אין סטודענטישע היטלען, וועלכע האָבען געהייסען, אַז ער זאָל זי אונטערלעגען אונטער דער דרוקעריי פֿון „רעפּובליקאַ".

דער פּערשוין מיט דער באָמבע איז געווען דער אָנגעקלאָגטער באַרטשאַק. דער פּאָליציי־קאָמענדאַנט האָט נישט געגלויבט באַרטשאַק'ן, אָבער כדי צו זיין אין גאַנצען אין אָרדנונג מיט דער אויספֿאָרשונג, האָט ער אַוועקגעשיקט דעם קאָמיסאַר מאַקאָווסקי צוזאַמען מיט באַרטשאַק'ן קיין וואַרשאַ כדי דער לעצטער זאָל אין אַלבום פֿון די אַגרעסיווע ענדעקישע סטודענטען דערקענען די, וועלכע האָבען איהם געגעבען די באָמבע. דעם קאָמיסאַר בריליאַק ווידער האָט ער אַוועקגעשיקט קיין פּויזען, כדי אויסצופֿאָרשען צי דאָס אויפֿרייס־מאַטעריאַל קומט נישט פֿון דאָרטען. דערווייל איז דעם 27 יאַנואַר אויסגעפֿיהרט געוואָרען נאָך אַ באָמבען־אַטענטאַט אויפ'ן געשעפֿט פֿון ווינטער'ן פּעטריקאָווער 33. דער קאָמענדאַנט איז אָנגעקומען אויפ'ן אָרט און באַלד פֿעסטגעשטעלט, אַז דער דאָזיגער אַטענטאַט איז די זעלבע אַרבייט, וואָס אויף זאַווישאַ 24.

אויף צומאָרגענס — זאָגט ווייטער קאָמענדאַנט ניעדזשעלסקי, האָט ער בעקומען אַ טעלעפֿאָנישע מיטטיילונג פֿון קאָמיסאַר מאַקאָווסקי פֿון וואַרשאַ, אַז באַרטשאַק האָט זיך אויסגעטראַכט די מעשה מיט די סטודענטען און, אַז די אמת'ע שותפֿים זיינע זענען, ווי ער האָט אַליין שוין אויסגעזאָגט די אָנגעקלאָגטע: וואַרכאַל, טוואַרעק, בראַון און מוראַוואַ. מ'האָט ווי באַלד אַרעסטירט און ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען, **אַז אַלע געהערען צו דער ענדעקישער פּאַרטיי.**

אין אָנהויב האָבען זיי זיך נישט מודה געווען, אָבער שפּעטער האָט ער זיך וואַרכאַל צוזאַמענגעבראָכען און ער האָט אָנגעהויבען אַלעס אויסצוזאָגען, ער האָט דערציילט:

אויפ'ן בעפֿעהל פֿון אַגורעק'ן האָט ער געגרינדעט פֿיר טעראָריסטישע „פּינפּטלעך" צום ערשטען „פּינפּטעל" האָט געהערט באַרטשאַק, מוראַוואַ, טוואַרעק, בראַון און סטיודראַ, זיי האָבען געפּלאַנט אויסצופֿיהרען דעם אַטענטאַט אויף דער דרוקעריי פֿון „רעפּובליקאַ". צום צווייטען „פּינפּטעל" האָבען געהערט: מילאַ, דאַראַשעוויטש, פּשיבילסקי, פּאַרנאַלטשיק און זעליגער. דאָס דאָזיגע „פּינפּטעל" האָט אויסגעפֿיהרט דעם אַטענטאַט אויף ווינטער'ס געשעפֿט.

צום דריטען „פּינפּטעל" האָבען געהערט: טאָגדעם, זשעלאַק, זיוווילאָווסקי. וויִשניעווסקי און סטאַ־שאַק, זיי האָבען אונטערגעוואָרפֿען די באָמבע אויף זאַווישאַ 24. צום פֿירטען „פּינפּטעל" האָבען געהערט: די בריִדער דיבילאַס און קושינסקי, דאָס דאָזיגע „פּינפּטעל" איז נאָך נישט געווען קאָמפּלעטירט, זיי האָבען ערגיץ געזאָלט אויספֿיהרען אַן אַטענטאַט, אַ סימן, אַז דיבילאַס האָט ביי זיך בעהאַלטען אַ באָמבע. וואַרכאַל האָט ווייטער ערקלערט, אַז דאָס אויפֿרייס־מאַטעריאַל האָט ער בעקומען פֿון אַגורעק'ן אַדורך דורך זיין פֿערמיטלונג, צוליב דעם איז אַגורעק אַרעסטירט געוואָרען.

באַלד אין אָנהויב האָט אַגורעק אויך גאָרנישט געוואָלט דערצעהלען, אָבער ווען ער האָט זיך איבערצייגט, אַז די פּאָליציי ווייסט שוין פֿון אַלעם, האָט ער ערקלערט, אַז דעם בעפֿעהל צו גרינדען טעראָריסטישע „פּינפּטלעך" און דאָס אויפֿרייס־מאַטעריאַל האָט ער בעקומען פֿון זוויעזשעוויטש'ן.

דער בעשלוס צו בעקעמפֿען יודען מיט אַלע מעגליכע מיטלען און צו פֿערניכטען זיי, איז געפֿאַלען בעת אַ בעראַטונג אין וועלכע ס'האָבען אַנטייל גענומען: ער אַליין, זוויעזשעוויטש און דער אַפּליקאַנט שעמאַשקאַ. צוליב דעם זענען אַרעסטירט געוואָרען זוויעזשעוויטש און שעמאַשקאַ.

זוויעזשעוויטש האָט געגעבען ערקלערונגען. וועלכע האָבען זיך פֿולשטענדיג געדעקט מיט די ערקלערונגען פֿון אַגורעק'ן. ער האָט אויך ערקלערט, אַז ער האָט געקויפֿט רעוואָלווערן. און אַז די אַנטיילנעמער פֿון יעדען אַטענטאַט האָבען בעקומען געווער, כדי אין פֿאַל פֿון אַ אַרעסט צו שיסען אויף דער פּאָליציי.

פּראָקוראָר: די אָנגעקלאָגטע ערקלערען דאָ, אַז וועגען אָרגאַניזירען די „פּינפּטלעך" האָט מען זיי אונטערגערעדט אין דער פּאָליציי.

עדות: דאָס איז אַ ליגען. דער ערשטער האָט וועגען די „פּינפּטלעך" גערעדט וואַרכאַל און דערנאָך האָבען אַלע גערעדט וועגען די טעראָריסטישע „פּינפּטלעך".

ריכטער וויִשניעווסקי: די אָנגעקלאָגטע ערקלערען, אַז אין דער פּאָליציי האָט מען געשריבען וואָס מען האָט געוואָלט, און אַז מ'האָט זיי געצוואונגען דאָס אונטערצושרייבען.

עדות: אויך דאָס איז אַ ליגען. איך אַליין האָב אויסגעפֿאָרשט אַלע אָנגעקלאָגטע און אין מיין אַנוועזענהייט האָבען זיי זיך צו דעם אַלעם מודה געווען. ריכטער וויִשניעווסקי: **צי האָט מען די אָנגעקלאָגטע געשלאָגען?**

עדות: ניין, וועגען דעם קען קיין רייד נישט זיין, מיר האָבען פֿערשריפֿטען, אַז אין פֿאַל פֿון שלאָגען אַן אַרעסטאַנט, זאָל מען די שולדיגע דערוויטער'ן אויף אַ דיסציפּלינאַרען וועג. איבריגענס איז נישט געווען קיין נויטווענדיגקייט דעריין, ווייל זיי האָבען זיך אַליין מודה געווען אין דעם, וואָס עס ווערט געזאָגט אין בעשולדיגונגס־אַקט.

אויף דעם אָרט הויבען זיך אויף די אָנגעקלאָגטע וואַרכאַל און זשעלאַק און ערקלערען: אַז מ'האָט זיי שרעקליך געשלאָגען. וואַרכאַל דערצעהלט, אַז מ'האָט איהם אויסגעהאַקט צוויי ציין.

פּראָקוראָר: פֿאַרוואָס האָט איהר נעכטען נישט דערצעהלט וועגען דעם?

וואַרכאַל: כ'האָב פֿערגעסען...

עטליכע פֿון די אַדוואָקאַטען און יעדער פֿון זיי וויל רעדען.

פֿאָרזיצער בערוהיגט זיי אויף אַ שטרענגען אופֿן און ערקלערט: אַז ער וועט געצוואונגען זיין נישט צו געבען קיין וואָרט די אַדוואָקאַטען.

אַדוו. קאָוואַלסקי: צי איז אמת, אַז אין דער פּאָליציי לעגט מען פֿאַר אַרעסטאַנטען צו ווערען קאָנפֿידענטען, אויב נישט דראָהט מען זיי אָוועקצושיקען קיין בערעזאַ?

פֿאָרזיצער: כ'דערלאָז נישט צו דער דאָזיגער פֿראַגע.

אַדוו. קאָוואַלסקי שטעלט פֿאָלגענדען פֿאָרשלאָג: צוליב דעם, וואָס די פֿערטיידיגונג וויל בעווייזען, אַז מ'שלאָגט יאָ בעת דער אויספֿאָרשונג, זאָל מען אַרויסרופֿען אַן עדות, יאַן זשעלאַס וועמען מען האָט יאָ געשלאָגען בעת דער אויספֿאָרשונג.

אַדוו. באַראַנאָווסקי (וואַרשאַ) אונטערשטיצט דעם דאָזיגען פֿאָרשלאָג און זאָגט, אַז אמת, דאָס יאָ שלאָגען אָדער נישט שלאָגען קען נישט דעצידירען וועגען דער שולד פֿון די אָנגעקלאָגטע, דאָך וואָלט מען געדאַרפֿט וויסען און וואָס פֿאַר אַן אַטמאָספֿער די אויספֿאָרשונג איז געפֿיהרט געוואָרען.

דער פּראָקוראָר איז געגען אַרויסרופֿען דעם עדות.

דאָס געריכט בעשליסט דעם עדות נישט אַרויסצורופֿען.

ס'ווערען נאָך אויסגעהערט די עדות: קאָמיסאַר מאַקאָווסקי — לייטער פֿון אויספֿאָרשונגס־אַמט, קאָמיסאַר בריליאַק און פּשעראָווניק אַלטשיק. זיי געבען אַ גענויע בילד וועגען גאַנג פֿון דער אויספֿאָרשונג און וועגען דער ראָל פֿון יעדען אָנגעקלאָגטען אין די באָמבען־אַטענטאַטען.

די פֿערטיידיגער פּרובען אויך פֿון די דאָזיגע עדות אַרויסצוקריגען צי מ'האָט די אָנגעקלאָגטע געשלאָגען בעת די אויספֿאָרשונג. אַלע ערקלערען אָבער קאַטעגאָריש, אַז וועגען דעם קען גאָר קיין רייד נישט זיין.

אַדוואָקאַט גראַכאָווסקי פֿרעגט דעם קאָמיסאַר מאַקאָווסקי, צי ער ווייסט נישט וויאַזוי ס'זענען געווען אָרגאַניזירט די טעראָריסטישע „פּינפּטלעך" ביי דער פּ. פּ. ס. אין יאָהר 1905?

דאָס געריכט דערלאָזט נישט די דאָזיגע פֿראַגע. דערמיט האָט זיך געענדיגט דער נעכטיגער טאָג אין פּראָצעס.

היינט וועלען אויסגעהערט ווערען די עקספּערטען פֿירטעכניקער און עס וועלען פֿאָרקומען די רעדעס פֿון די צדדים.

ריזען-שווינדעל בעת די „וואהלען" אין דייטשלאנד

מיליאנען אונגילטיגע שטימען פערעכענט פאר גילטיגע

דער רעקארד פון די לעצטע היטלער „וואהלען" הערען נישט אויף צו אינטערעסירען די עפענטליכע מיינונג פון דער וועלט, די גאנצע פ״עסע ווייזט אן, אז די גאנצע וואהלען זענען נישט מעהר געוועזן ווי איין גרויסע קאמעדיע דאס „נייע טאגעבוך" שרייבט, אז קיין שום פערנינפטיגער מענש אין אייראפא נעהמט די דאזיגע „וואהלען" נישט ערנסט, אבער מען גיט זיך נאך אין אלגעמיין נישט אפ קיין חשבון וועגען דעם, ווי אזוי דער רעשים פערזיכערט זיינע פלעביסציטען אזעלכע טריומפען די זאך ווערט אבער געמאכט גאנץ איינפאך.

ביי די „וואהלען" אין דייטשלאנד איז פאראהאן נאר א איינציגער שטימצעטל: א צעטל מיט'ן נאמען היטלער. שוין דערמיט אליין איז פאר דעם וועהלער טעכניש אונמעגליך געמאכט זיך ארויסצוזאגען לטובת א אנדער ריכטונג. ער קען נאר אויף דעם היטלער־שטים־צעטל, וואס ער בעקומט אין וואהל־לאקאל, אנצייכענען א קרייץ אדער נישט. דער קרייץ ווערט גערעכענט אלס שטימע פאר היטלערן. די צעטלען אהן דעם קרייץ — אויב מען נעהמט שוין אן א ריכטיגע צעהלונג פון די שטימען — ווערען גערעכענט אלס „געגענשטימען". אבער די דאזיגע געגענשטימען זעהן פראקטיש אהן שום ווערט, ווייל עס זענען נישט פאראהאן קיין געגענקאנדידאטען. יעדער וועהלער ווייסט דעריבער, אז פאר'ן רעזולטאט פון די וואהלען איז עס גאנץ גלייכגילטיג אויב ער מאכט דעם קרייץ אדער נישט אנ'אנדערע ארט אפאזיציע וואלט געווען, אז דער וועהלער זאל איבערגאנצען נישט געהן צו די וואהלען. אבער דאס איז אויסגעשלאסען. עס איז דער „פליכט פון יעדען דייטש" צו געהען אין וואהל־לאקאל. ווער עס טוט דאס נישט איז א „לאנד־פעררעטער" און ריזיקירט מיט זיין פרייהייט, שטעלונג און קאריערע. אלזא פראקטיש איז נאר אלזא פאראהאן איין מעגליכקייט, נישט צו מאכען קיין קרייץ אויפ'ן וואהל־צעטל און אפילו דער ליידענשאפטליכער געגנער פון רעזשים מוז זיך זאגען, אז עס לוינט נישט די ריזיקא נישט אויפצושרייבען דעם קרייץ, ווייל ווען אפילו די וואהלען זענען פארמעל „געהיים" האבען דאך די נאציס אליין פערשפרייט אין „פאלק קלאנגען", אז זיי האבען גענוג מיטעל די „פעררעטער", וואס וועלען נישט מאכען קיין קרייץ שפעטער ארויסצוגעפינען. אין קליינע שטעט אין וואהל־בעצירקען קרייזען קען מען פאקטיש פעסטשטעלען דעם דאזיגען פאקט: די וואהל־קאמערלעך זעהען דאס רוב נישט געשלאסען און מען קען דעם וועהלער אריבער קוקען איבער די פלייצעס, אבער אויך אין גרעסערע שטעט איז עס אויך גאנץ מעגליך, אז דאס וואהל־בירא, וואס בעשטעהט איבערגאנצען פון נאציאנאל־סאציאליסטישע פונקציאנארען, דאס רוב אוניפארמירטע, זאל צייכענען די קאנווערטס מיט נומערען, בכדי שפעטער בעת דער צעהלונג פעסטצושטעלען ווער עס איז געווען א פעררעטער. א צווייטע געפאהר פאר וועלכער דער וועהלער, האט מורא געהאט איז געווען, אז דער נאצי־פונקציאנער וואס נעהמט צו דעם שטימצעטל וועט דורך דער דינער הילע קענען פעסטשטעלען, אויב עס איז פאראהן אויפ'ן צעטל דער קרייץ אדער נישט. אזוי קליין אדער אזוי גרויס די ריזיקא איז אויך געווען; איז זי יעדענפאלס געווען גענוג גרויס א פערשטענדיגען מענש אפצוהאלטען פון א פאלשטענדיג ווערטלאזע דעמאנסטראציע, ווייל ערשטענס ווערט דאך געצעהלט נאר איין קאנדידאט און צווייטענס ווערט דער גאנצער רייכסטאג בעטראכט אלס יו״ן. אלזא נישט די געגענער פון היטלער רעזשים האבען געשטימט געגען נאר די לייכטזיניגסטע משוגע־דרייסטע, פאנאטישסטע געגענער, וואס זענען ענטשלאסען אפילו צו די נוצלאזעסטע דעמאנסטראציעס.

און עס איז נישט אדורך קיין גאנצע 24 שעה ווי דער גאנצער ריזען וואהל־שווינדעל איז צום טייל ענטדעקט געווארען. אויף פראגע פון אויסלענדישע זשורנאליסטען איז דאס פראפאגאנדא מיניסטעריום געצוואונגען געווען מודה צו זיין, אז אלע ווייסע וואהל־צעטלען, אויף וועלכע די וועהלער האבען נישט אנגעצייכענט קיין קרייץ אין דעם געהעריגען קרייז אדער וואס זענען בכלל געווען איבערגעשטראכען, זענען געצעהלט געווארען אלס שטימען לטובת היטלערן. אזוי ווי די אויסלענדישע זשורנאליסטען האבען געהאט די מעגליכקייט דעם דאזיגען פאקט גאנץ זיכער פעסטצושטעלען, האט דאס מיניסטעריום נישט געהאט קיין אנדערע ברירה ווי דעם דאזיגען פאקט צו בעשטעטיגען. אין מיניסטעריום האט מען אפילו געפרובט צו פערקלערען דעם ווערט פון דאזיגען פאקט דערמיט, וואס מען האט ערקלערט, אז די וועהלער וואס וואלט געוואלט שטימען געגען האב געהאט די מעגליכקייט אפצושרייבען אין קרייז דאס ווארט „ניין".

אין די אויסלענדישע קרייזען אין בערלין ווייזט מען אבער אן אויף דעם פאקט, אז בעת דער גאנצער וואהל־קאמפאניע איז כסדר בעטאנט געווארען, אז דער איינציגער אופן פון שטימען פאר'ן „פיהרער" איז אנצושרייבען א קרייץ אין דער געהעריגען קרייז אויף דעם וואהל־צעטעל. דער דייטשער וועהלער, וועלכער האט אלזא אזא קרייץ נישט געמאכט האט מיט רעכט געגלויבט, אז דערמיט מאכט ער זיין צעטעל פאר אונגילטיג און שטימט געגען דעם ברוינעם רעזשים. די אונערהערטע שארפע קאנטראלע, וואס האט געהערשט ביי די וואהלען האט דעם איבערגעשראקענעם וועהלער געשטערט אנצושרייבען א „ניין", וואס וואלט ביי געוויסע בעדינגונג, למשל ביים קאנטראלירען די האנדשריפט ערלויבט פעסטצושטעלען די פערזאן פון וועהלער. צורייסען דעם וואהל־צעטעל איז אויך געווען אונמעגליך, ווייל די וואהל־קאמער איז נאר דורך א פאראהאנג געווען אפגעטיילט פון דעם איבעריגען צימער, אין וועלכע עס האבען זיך כסדר געדרעהט פארטיי־פונקציאנערען אין אוניפארמען.

עס מוז נאך בעמערקט ווערען, אז דער אופן פון צעהלען די שטימען איז נאך אפילו בעת דעם מעלדען די רעזולטאטען דורכ'ן ראדיא געענדערט געווארען. ביז 9 אין אוונט האט דאס פראפאגאנדא מיניסטעריום בענוצט די פארמולע „גילטיגע שטימען, אונגילטיגע שטימען". פון 9 א זייגער זענען די רעזולטאטען אויף פאלגענדען אופן מיטגעטיילט געווארען: „פאר דעם פיהרער, געגען דעם פיהרער."

אין די קרייזען פון דער אויסלענדישער פרעסע בערעכענט מען, די צאהל פון די, אויף אזא אופן געפעלשטע שטימען אויף מעהרערע מיליאנען. אין דער דאזיגער פעלשונג זעהט מען די הויפט־ערקלערונג פון די איבער 98 פראצענט שטימען לטובת היטלערן.

קרייז-צוזאמענפאהר פון יודישע קאמבאטאנטען אין קראקע

קראקא. (יט"א) די טעג איז דא פארגעקומען א קרייז־צוזאמענפאהר פון יודישע קאמבאטאנטען און א פייערליכע עפענונג פון נייעם פעראיינס־לאקאל. אין דער פייערונג האבען זיך בעטייליגט פארשטעהער פון דער ציווילער און מיליטערישער מאכט און א רייה געזעלשאפטליכע, ווירטשאפטליכע און פראפעסיאנעלע ארגאניזאציעס. דער פארזיצער פון דער קראקעווער אפטיילונג, ד"ר ערנעסט אדער, האט אויסגעדריקט דעם טיפען גלויבען, אז פוילען וועט שטענדיג בלייבען א צענטר פון גערעכטיגקייט און גלייכער בעהאנדלונג פון אלע בירגער אהן אונטערשיד פון גלויבען און אפשטאמונג. ד"ר אדער האט פערענדיגט זיין רעדע מיט אויסרופען לכבוד דער פוילישער רעפובליק, דעם מלוכה־פרעזידענט און גענעראל־אינספעקטאר פון דער ארמעע גענ. רידז־שמיגלי, און נאכדעם האבען די פערזאמעלטע געזונגען דעם מלוכה־הימן.

מיט א בעגריסונגס־רעדע איז ארויסגעטרעטען דער קראקעווער וויצע־וואיעוואדע ד"ר מאלאשינסקי, וועלכער האט פערזיכערט, אז די רעגירונג מאכט נישט קיין אונטערשיד צווישען בירגער, וועלכע ערפילען געוויסענהאפט זייערע פליכטען לגבי דער מלוכה. יעדע אקציע, וועלכע בעצוועקט צו מאכען אונטערשיידען צווישען די קינדער פון דעם זעלבען פאטערלאנד, שטעהט אין געגענזאץ צו דער גאנצקייט און זיכערהייט פון דער מלוכה און וועט ענטשידען בעקעמפט ווערען.

עס זענען אויך נאך געהאלטען געווארען בעגריסונגען אין נאמען פון ד.א.ק.־לייטער, פוילישע וועטעראנען א. אנד.

צום סוף איז נאך לענגערע בעראטונגען, בעת וועלכע עס זענען בעהאנדעלט געווארען אקטועלע פראבלעמען פון פוילישע יודען, אנגענומען געווארען צוו. אנד. פאלגענדע רעזאלוציעס:

1) פערזיכערען דעם ה' וואיעוואדע אלס פארשטעהער פון דער רעגירונג וועגען פעסטען ווילען צו ארבייטען לטובת דער רעפובליק אין הסכם מיט דער אידעאלאגיע פון מארשאל יוזעף פילסודסקי.

2) פעסטשטעלען פייערליך, אז דער פעראיין פון יודישע קאמבאטאנטען וועט שטענדיג שטעהען אויף דער וואך פון דער גרויסמלוכה׳שער מאכט פון דער פוילישער רעפובליק און וועט זיך ענטקעגענשטעלען מיט דער גאנצער ענטשלאסענהייט און קראפט געגען אלע דעסטרוקטיווע לאזונגען, פון וועלכען צד זיי זאלען נישט דראהען.

ווענדונג פון דעמבלינער רב

וועגען בעזארגען ארטיגע יודישע זעלנער אויף פסח

ווארשא (יט"א) יט"א האט דערהאלטען פאלגענדען קאמוניקאט: אין דעמבלינער מיליטערישען גארניזאן געפינט זיך אצ'ערך 160 יודישע זעלנער, וועלכע ערווארטען מען זאל זיי בעזארגען מיט עסען אויף פסח. אין די פאריגע יאהרען, ווען די צאהל יודישע זעלנער איז געווען א קלענערע און די עקאנאמישע לאגע פון די יודען אין דעמבלין איז נישט געווען אזא שווערע, האבען זיי פון אייגענע מיטלען בעזארגט די זעלנער מיט א כשר'ע קוך. הייריאהר אבער, ווען די צאהל יודישע זעלנער איז א סך גרעסער און די לאגע איז זעהר א קריטישע, זעהט נישט די קהלה און אויך נישט דער רב קיין מעגליכקייט צו קענען זארגען פאר די זעלנער, דעריבער ווענדעט זיך דער רב צו אלע יודען, וואס זייערע קינדער, אדער קרובים דינען אין דעמבלין, זיי זאלען לויט זייערע מעגליכקייטען קומען צו הילף און מיט זייערע שפענדונגען ערמעגליכען די דעמבלינער קהלה איינצוארדענען א פסח־טיש פאר די יודישע זעלנער. געלד־איבערווייזונגען דארף מען שיקען אויף דעם אדרעס פון רב:

Rabin E. G. Rabinowicz, Irena Dęblin.

אוועק מיט פרעמדע
אלט-אויסגעבאקענע מצות!
דערמיט מאך איך בעקאנט דער יודישער בעפעלקערונג, אז די גוט־בעקאנטע נייעסטע מעכאנישע בעקעריי פון
מרדכי יעלין
אל. קאשטשושקי 11
פיליע פיעטריקאווער 24, טעל. 173-46
באקט אויס לויט'ן הכשר און אונטער דער שטרענגער השגחה פון יאנאווער רב איהרע גוט־בעקאנטע פון יעדעס יאהר
שטרענג כשר'ע מצות
אין דער שענסטער בעקעריי פון אלע לאדזער מצה־בעקערייען און פון די בעסטע קוואליטעטען מעהל.
די ג' קונדשאפט ווערט געבעטען צו ווענדען זיך וואס פריהער מיט די בעשטעלונגען, כדי צו קענען עלעמען צופרידענשטעלען. רעדוצירטע פרייזען! פרימא מצה־מעהל אויף הורט און דעטייל! קומט און איבערצייגט אייך!
בעמערקונג: דערמיט טייל איך מיט דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג, אז אויסשליסליך די איינציגע בעקעריי פון אל. קאשטשושקי 11 געפינט זיך אונטער מיין השגחה.
הרב י. ש. וואפנער (יאנאווער רב).

די בעוואוסטע מצה-פאבריק פון
נ. וויינבערג
38 פיעטריקאווער 38, טעל. 143-82
מאכט בעקאנט אלע געעהרטע קליענטען, אז מיר זענען שוין צוגעטרעטען
אויסצובאקן מצות,
וואס זענען זייט צעהנדליגער יאהרען גוט בעקאנט מיט זייער אויסערגעווהנליכער קוואליטעט און אונפערגלייכליכער גוטסקייט. אונזער בעקעריי איז איינגעארדענט לויט די לעצטע מאדערנסטע טעכנישע און סאניטארע איינריכטונגען. קאנקורענץ־פרייזען!
בעמערקונג: די מצות און מצה־מעהל זענען געפאקט און פערזעהען מיט מיין פירמע. עס איז שוין אויך ביי מיר צו בעקומען יום־טוב'דיגע מאקאראן.

דאס בעוואוסטע
טוך און קארט-געשעפט פון
M. TAZBIR
לאדז, פיעטריקאווער 23, פראנט II שטאק טעל. 226-39
טיילט מיט, אז צום קומענדען פריהלינג־סעזאן בעווייזט איך אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און מאדערנסטע
הערען און דאמען־שטאפען
פון די בעסטע בילליגער און טאמאשאווער סחורות
צו די ביליגסטע פרייזען
ספעציעלער אויסוואהל פון רעשטען וואס מען פערקויפט מיט 30% ביליגער
געדענקט די אדרעס!
רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

קמח של פסח
תחת השגחת הראבינאט דפה לאדז!
די איינציגע מיהל אויף לאדז איז שוין גע'כשר'ט אונטער דער שטרענגער אויפזיכט פון היגען ראבינאט. אונזערע ג. קונדען וועלען זיך ווידער איבערצייגען, אז דאס שענסטע און בעסטע זעקעל מעהל אויף מצות בעקומט מען נאר ביי דער פירמע
„עלעקטראמלין"
לאדז, זאקאנטנא 47, טעל. 147-40
וועלכע איז פערגנטווארטליך פאר די רעעלע און פינקטליכע ליפערונג. פערקויפט אייך נישט אויף די פראווינצער מציאות, וואס שטעלען אייך צו מעהלען, וואס אויף חמץ קען עס נישט גילטען פאר גריזען־מעהל און פאר דעם גראשען ביליגער ביים איינקויף דערלעגט איהר מעהר ביי דעם מצות־פערקויף. נאר קומט שוין און בעשטעלט פערזענליך אדער דורך טעל. 147-40.
די איינציגע מיהל שוין גע'כשר'ט.
בעמערקונג: די ליפערונג פאר דער פראווינץ קומען מיר נאך די פערלאנגען פון קויפער. מיט אכטונג
Firma „Elektromłyn"
Łódź, Zakątna 47, tel. 147-40.

שטר מכירת חמץ
זאכאדניא 49. טעל. 173-57
ביי הר"ר יהושע פרידענזאן
בהר"ר שמעלקי ז"ל
מורה הוראה דפה.

פאר גאלד, בריליאנטען
ביזשוטעריע
און לאמבארד־קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

ווער ס'וויל בעקומען מצות
שיינע און דינע פון די בעסטע מעהלען ווי אויך מצה־מעהל איז צו בעקומען אין מיין לאנגיעהריגע מצה־בעקעריי
פיעטריקאווער 166, מיצענמאכער און זעליגמאן

פענסיאנאט
„NICEA"
אין קאלומבא,
פיעטריקאווער 7/9
נעמט אן בעשטעלונגען אויף פסח
שטרענג כשר!
אינפארמאציעס אויפ'ן ארט.
צו זעהר מעסיגע פרייזען.
געדענקט דעם אדרעס!
אינפארם. אין לאדז: ה. פערלשטיין, פילסודסקיעגא 47, נאביאל־געשעפט.

Najtańsze maszyny do szycia z 5-letnią gwarancją.
Warunki najdogodniejsze.
Ceny najniższe.
Perła i Pomorski
Łódź, Piotrkowska 85, tel. 208-24.
Warsztaty reparacyjne. Wszystkie części zamienne na składzie.

ישיבת כתר תורה, לאדז, פולנאצנא 11.
בעקאנטמאכונג.
דאנערשטאג, א' דחוה"פ 15/4 1936, 5 א זייגער נאכמ. צום ערשטען טערמין און 7 א זייגער אווענד צום צווייטען טערמין, גילטיג ביי יעדע צאהל מיטגלידער, קומט פאר אין אייגענעם לאקאל די
יעהרליכע גענעראל-פערזאמלונג
מיט פאלגענדער טאג־ארדנונג: 1) ערעפענונג; 2) וואהלען פון א פארזיצענדער און אססעסארען; 3) קאסע־ און טעטיגקייטס־בעריכט; 4) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס־קאמיסיע; 5) פערשידענעס.
די פערוואלטונג.

פאַראַלעלען

(אַ פּאָר נאָטיצען און ציטאַטען)

פון ישעיה אוגער

עס איז מערקווירדיג: וואָס פאַר אַנ'איינפלוס די געאָגראַפישע לאַגע און די קלימאַטישע פערהעלטני־שען האָבען אויף אַ מענשען און זיין כאַראַקטער און נאַטירליך אויך אויף זיין גייסט און זיינע אנשוי־אונגען.

טאָמאַס באָקל, דער בעריהמטער ענגלישער הי־סטאָריקער און היסטאָריאָזאָף, האָט דער ערשטער, גלויב איך, אָנגעוויזען אויף דעם ענגען צוזאַמענ־האַנג צווישען נאַטור און גייסט, צווישען געאָפיזיק און דער קולטור־מדרגה פון דעם אָדער יענעם פאָלק.

פאַרהאַן פעלקער — נשהערען זיי צו דערזעלבי־גער ראַסע און האָבען דיעמזעלביגען גלויבען, דיזעל־ביגע פאַרב פון די האָר און דיזעלביגע לענג פון שאַר־בען, ווי די אַנטראָפּאָלאָגען זאָגען, — מיט איין וואָרט, זיי זענען די נאָהענסטע בלוט־ברידער. און דאָך:

— וואָס פאַר אַנ'אונטערשיד אין זייערע אַנ־שויאונגען, אין זייער קוק אויפן לעבען, אין זייערע אידעאַלען, אפילו אין זייערע געפיהלען! — וואָס פאַר אַ אָפּגרונד־טיפער אונטערשיד אין זייער אויפ־פאַסונג וועגען מענשען־ליבע און הומאַניטעט און אַפילו וועגען קריסטליכער ליבע! — דאָס רוב איז איינער דער היפוך פון אַנדערען; וואָס ביי דעם איז טאָג, איז ביי יענעם נאַכט...

נאַטירליך האָבען דאָ דער קלימאַט און די געאָ־גראַפישע לאַגע אַ סך צו זאָגען; אָט די פאַקטאָרען זענען דאָס איינענטליך גורם דעם אונטערשיד אין גייסטיגען און מאָראַלישען מהות פון די איינצעלנע פעלקער.

עס זענען פערהאַן ווידער מענשען, יחידים, לע־בען זיי וועהר נאָהענט איינע נעבען די אַנדערע, אויף איין געאָגראַפישער ברייט און ווערען דערצויגען אויף דיזעלביגע אידעאַלען, אין דעמזעלביגען גייסט און אין איין אמונה. און דאָך ווען עס קומט צו עיקר פראַגען פון מענשליכען לעבען איז זיי שווער צו דער־קענען, וועגען דאָס מענשען פון פערשידענע וועלטען: הן אין זייערע בעגריפען וועגען יושר און טאָלעראַנץ און הן אין זייער בעציהונג צו זייערע מיטמענשען און מיטבירגער פון אנ'אנדער גלויבען.

און דאָס אַלץ, שטעלט זיך פאָר, נעהמט זיך פון אונטערשיד אין די קלימאַטישע פערהעלטנישען; אַ צו שטאַרקער לופט־דרוק, אַפּיסעל מעהר קאַלט אָדער וואַרים, פייכט אָדער טרוקען, אַפּיסעל מעהר אַרויף קיין צפון צו אָדער נשהענטער צו דרום — און שוין בעמערקט מען אַ שטאַרקע דיפערענץ אין דער עמ־פינדליכקייט פון געוויסען, אין דער אינטענסיווי־טעט פון געפיהל, אין דעם גראַד פון גערעכטיגקייט און מענשליכקייט.

נאָר דאָס איז איינענטליך אַ טעמא פאַר פעלקער־פסיכאָלאָגען. מיר קענען זיך דאָ נישט פערנעהמען דערמיט. מיר האָבען נאָר געוואָלט אָנווייזען אין אַל־געמיין:

— אַז פערשידענע מענשען און פעלקער אין פער־שידענע לענדער, אונטער אַנ'אַנדער הימעל און אַנ'־אַנדער זון, דענקען און פיהלען אַנדערש איבער די־זעלביגע ענינים.

אַ פּאָר נאָטיצען און פערגלייכען וועלען דאָס אילוסטרירען.

אין פּוילען האָט מען נאָר וואָס געפּרובט ,,רע־ווידירען" אונזער אמונה און אונזער תורה. ווי אַ שטורם האָט זיך עס אַרומגעטראָגען איבערן גאַנצען לאַנד, — דער רוף צו אַלע קאַטאָליקען:

— אַז עס איז נויטיג, ממש ווי דאָס לעבען נויטיג, צו ,,רעפאָרמירען" די יודישע אמונה, נאַ־טירליך — אין גייסט פון דער מאָדערנער צייט... דאָס הייסט: צו מאַכען זי ,,הומאַניטאַרער". ,,ווען משה וואָלט היינט געלעבט, וואָלט ער אַליין רעפאָרמירט די אַלע יודישע דינים און ריטואַלען", האָט געזאָגט עמיצער אין סענאַט בעת בעטראַכטען דעם געזעץ־פּראָיעקט וועגען שחיטה־פערבאָט.

ווי פון דער ערד זענען מיט אַמאָל אויסגעוואַקסען ,,לומדים" און ,,מפרשים" אויף דער אַרענע פון סיים און סענאַט—און מ'האָט גענומען אַטאַקירען תורת משה, דעם תלמוד און דעם שולחן־ערוך. דאָס איז געוואָרען אַנ'אַטאַקע פון זיין ליבען נאָמען, ווי מ'־זאָגט.

דאָס אַלץ איז שוין בעקאַנט. און מ'ווייסט אויך מיט וואָס דאָס אַריינקנעלען אין אונזער תורה האָט זיך געענדיגט — פשיטיק! —

אין צוזאַמענהאַנג מיט די געשעהענישען האָט קאַרדינאַל הלאָנד פערעפענטליכט אַ הירטען־בריף, און געפּרובט בערוהיגען די געמיטער. ער האָט פער־אורטיילט יעדע אַרט פון טעראָר און גוואַלד־טאַטען נעגען יודען. דאָס איז נישט מענשליך און נישט קריסטליך, זאָגט ער, גלייכצייטיג האָט ער אָבער דער־קלערט אין דער דאָזיגער, פאַר די יודען שווערער שעה, אַז די יודען זענען שווינדלערס און וואוכע־רער, אַז זיי פערשפּרייטען אפּיקורסות און נאַטלאָזיג־קייט און אַז הערומער דאַרף מען זיך אָפּזונדערען פון זיי, אויסמיידען זיי, נישט קויפען אין זייערע געשעפ־טען — דאָס שאַדט נישט. יעדער מעג אונטערשטיצען די זייניגע, — יודען מעג מען אויסמיידען.

דער המון האָט זיך זיין איינענע לאָגיק און וועט נאַטירליך אַנדערש פערשטעהען און אויסטייטשען דעם קאַרדינאַלס רייד. אויף זיין שטייגער. דורך די דעמאַגאָגישע טרייבעריען אַרום פּראָיעקט וועגען שחיטה פערבאָט האָט מען טיי ווי אויפגעהעצט די מאַ סען, צערייצט די ווילדעסטע לײדענשאַפטען. איצט אָבער ווען דער מענש פון גאַס וועט זיך קענען זאָגען: אַז דער יוד איז אַ וואוכערער, אַ שווינדלער, אַז ער גראָבט אונטער די אמונה און וועט דערביי אינטער־פּרעטירען לויט הירטען־בריף אַז מען מעג מכלומרשט באָיקאָטירען, עס איז נישט קיין זינד — טאַ פאַר וואָס איינענטליך טאָר מען איהם נישט שלאָגען? — דאָס איז די לאָגיק פון המון.

דאָס דאַך האָט דער הערזעלביגער המון נאָר וואָס גע־הערט, ווי זיינע פערטרעטער, די אַזוי־גערופענע פאָלקס־פערטרעטער, האָבען עפענטליך בעלידיגט די יודישע אמונה און די יודען גופא שיער נישט פּראָקלאַמירט פאַר ווילדע האָטענטאָטען און באַר־באַרען; און הערט דאָך דער איינענער המון פון אַזאַ הויכער אויטאָריטאַטס־ווער שטעל, אַז יודען זענען פערברעכער, מ'דאַרף זיך אָפּזונדערן פון זיי — טאַ, וואָס פאַר ,,קאָנסעקווענצען" זאָלען די מאַסען ציי־הען פון דעם אַלעם? —

אין אמת'ן אָבער האָבען די העכסטע ווירדענ־טרעגער פון דער קאַטוילישער קירך אַלעמאָל געהאַט אַ הויכע מיינונג וועגען יודען און יודענטום — און וועגען דער יודישער רעליגיע, דער מוטער פון קריסטענטום, איז דאָך נישטאָ וואָס צו רייזען, אַז זיי האָבען צו יעדער צייט אָנערקענט איהר געטלי־כען מקור און איהר הויכען זיטליכען ווערט פאַר דער וועלט־אָרדנונג. זיי פלעגען דאָס בעטאָנען ביי יעדער געלעגענהייט, בעזונדערס אָבער אין צייטען, ווען דער ווילדער זאָאָלאָגישער אַנטיסעמיטיזם האָט אָנגענומען דעם כאַראַקטער פון אַנ'אויסראָטונגס־קאַמף געגען יודען.

אָט נעהמט צ. ב. דייטשלאַנד, דאָס היטלעריס־טישע דייטשלאַנד, דאָס לאַנד פון די גרויזאַמסטע נגישות און רדיפות אויף יודען.

אָט גראַדע דאָ, אין דער דאָזיגער מדינה פון רשעות און ,,ממשלת זדון", האָט אין די ערשטע חדשים פון דער היטלעריסטישער ,,רעוואָלוציע", פון ,,אייפשוואונג און אויפברוך", ווען איבערן לאַנד האָט זיך צעגאָסען אַ געפעהרליכע כוואַליע פון יו־דענהאַס, דער מינכענער קאַרדינאַל פוילהאַבער געהאַט דעם מוט זיך צו שטעלען אין אַ געגענזאַץ צו די אַלגעמיין הערשענדע שטימונגען און מיינונ־גען און זיך גענומען לויבען און פּרייזען דאָס יודענ־טום, די יודישע תורה, די עטיק פון דער ,,יודישער לעהרע", די יודישע זיטליכקייט און דאָס יודישע געפיהל פאַר מענשליכקייט און גערעכטיגקייט.

און געטון האָט ער דאָס אין אַ קירך, וואו ער פלעגט רעגעלמעסיג יעדען זונטאָג האַלטען דרשות וועגען יודען. די דאָזיגע דרשות זענען אויך ערשינען אין דער פאָרם פון אַ בוך אונטערן טיטול: ,,יודענ־טום, קריסטענטום, גערמאַנענטום".

אַ שאָד, וואָס דאָס דאָזיגע בוך איז נישט איבער געזעצט און פערשפּרייט געוואָרען אין פּוילען. די פּוילישע אַנטיסעמיטען פון אַלע לאַגערן, די אָנהענ־גער און פערטיידיגער פון שחיטה־פערבאָט און סתם יודען־פרעסער ,,צוליב פערגעניגען", וואָלטען דאַן די העזה נישט געהאַט צו בלאַמירען פּוילען פאַר דער גאַנצער וועלט דורך זייער אומרעהערטע עם־ארצות און זייערע מאַטעריאַליסטיש־עגאָאיסטישע כוונות.

זיי וואָלטען קיין חוצפּא נישט געהאַט צו זאָגען, אַז די אָדער יענע פאָרשריפטען פון דער יודישער רעליגיע זענען ,,נישט הומאַניטאַריש". פון קאַרדי־נאַל פוילהאַבערס דרשות — און אַ הויכער קאַטוי־לישער ווירדען־טרעגער איז דאָך פאַר זיי אַ אויטאָ־ריטעט — פון זיינע דרשות וואָלטען זיי זיך דער־וואוסט, אַז:

— ,,די וויעג פון הומאַניטעט איז געווען פּאַ־לעסטינאַ, נישט דאָס אַלטע גריכענלאַנד, ווי מ'וויל איינרייידען דער וועלט".

אַזוי האָט געזאָגט און געשריבען דער קאַרדינאַל. און נאָך ווערט געזאָגט אין דער זאַמלונג פון זיינע דרשות:

— ,,אַז תורת משה איז אַ מתנה פון גייסט פון גערעכטיגקייט און ליבע און איז אַ שולע פאַר דער צוגרייטונג פון אַ גערעכטער סאָציאַלער אָרדנונג".

און ווייטער ווייזט ער אָן, אַז די יודען האָבען די ערשטע אַרויסגעגעבען אַ געזעץ געגען ,,די וואור כערניקעס די גרויס־גרונד־בעזיצער".

— ,,די תורה האָט געלעגט אַ ווערטפולען און אייביגען פונדאַמענט פאַר דער סאָציאַלער אָרדנונג פון אַלע צייטען".

און ווייטער:

— ,,די עשרת הדברות זענען די אייביגע גרונד וועהטען פון דער זיטליכער וועלט־אָרדנונג, דער אייביגער מאַסשטאַב פאַר אַלע מלוכה־געזעצען און רעכטליכע בעשטימונגען, די אייביגע גרונד־לאַגע פון יעדען זיטליכען פאַמיליען־לעבען".

אין זיינע דרשות רעדט ער דאַן אויספיהרליך אַרום די יודישע סאָציאַלע געזעצגעבונג, ער גיט אויך אַ טרעפליכע כאַראַקטעריסטיק פון משה'ן, דעם גרויסען געזעצגעבער פון דער מענשהייט און זאָגט דאַן:

— ,,ביי קיין אַנדער פאָלק פון אַלטערטום גע־פינט זיך נישט אַזאַ גרויסע צאָהל פון גייסטיג־הויכע מענשען, ביי קיין אַנדער פאָלק געפינט זיך נישט אַזאַ רייה פון שריפטען, וואו עס ווערען אַזוי קלאָר, אַזוי בעשטימט און אַזוי איינהייטליך פאָר־מולירט די עיקר'דיגע אמת'ן פון רעליגיעזען גלוי־בען ווי אין דער תורת משה".

ביי אַזאַ מיינונג וועגען דער בעדייטונג פון יו־דען און פון דער יודישער רעליגיע פאַר דער קול־טור־וועלט איז נאָר נייעט מעגליך צוצולאָזען דעם געדאַנק אפילו, אַז קאַרדינאַל פוילהאַבערן זאָל קע־נען איינפאַלען אַמאָל אויפצופאָדערן זיינע צוהע־רער — ,,אויסצומיידען יודען און נישט קויפען אין קיין יודישע קראָמען"....

אַ שאָד, וואָס דעם קאַרדינאַלס דרשות זענען נישט פּאָפּולאַריזירט געוואָרען אין פּוילען. אַ סך פּאָליאַ־קען, פון יעדען ראַנג און שטאַנד, וואָלטען זיך גע־קענט עפּעס אָפּלערנען ביי איהם; און קודם כל וואָל־טען זיי זיך דערוואוסט, ווי אַזוי אַנ'אמת'ער דינער פון דער קירך פאַסט אויף פּאַקטיש דעם בעגריף ,,קריסטליכע ליבע" און זיין אויפגאַבע אַלס דער־ציהער פון פאָלק.

קאַרדינאַל פוילהאַבער און קאַרדינאַל הלאָנד פּרעדיגען ביידע ליבע און פרידען. דער אונטערשיד צווישען זיי איז נאָר אין דער מעטאָדע פון בער־עמפען דאָס שלעכטס.

צי דערקלערט זיך דער אונטערשיד אין זייער איינשטעלונג צו יודען דורך די קלימאַטישע פער־העלטנישען אָדער דאָס איז אויך אַ פראַגע פון ראַסע און טעמפּעראַמענט, פון טראַדיציע און קול־טור? —

אונטער די היינטיגע פערהעלטנישען איז נישט מעג־ליך צו געבען אַנ'ענטפער אויף דער דאָזיגער פראַגע.

און נאָך וועגען דער ווירקונג פון קלימאַט אויפן כאַראַקטער, די געפיהלען און די אַנשויאונגען פון מענשען און פעלקער.

פערהאַן אין ענגלאַנד, אין דעם קאַלטען און אייביג־פערנעפּעלטען ענגלאַנד אַ ביסקופּ פון דורהעם. און פערהאַן אין דייטשלאַנד אַנ'אַלטע אוני־ווערזיטעט אין היידעלבערג; נעהמט זי איצט פייערן דעם 550־טען יובל פון איהר עקזיסטענץ.

דער בישאָף פון דורהעם האָט קיין שום שייכות נישט צו דער היידעלבערגער אוניווערזיטעט און האָט קיין מאָל נישט אויף די דייטשען. ער לעבט איבערהויפּט ווייט פון דייטשען אינטערעסען־קרייז. נאָר דערוויסענדיג זיך, אַז היידעלבערג פייערט אַ יובילעי און האָט איינגעלאַדען צו דעם יום־טוב די ,,גאַנצע קולטור־וועלט". אויך ענגלאַנד דערונטער, פערשטעהט זיך, האָט זיך אין איהם דערוועקט עפּעס ריין־מענשליכעס און זיין געוויסען האָט זיך נישט געקענט בערוהיגען ביז ער איז אַרויסגעטרעטען אין דער עפענטליכקייט מיט אַ רוף:

— אַז די ענגלישע קולטור־וועלט טאָר זיך נישט בעטייליגען אין דעם היידעלבערגער יום־טוב..... באַשר אין היידעלבערג זענען פאָרגעקומען אַמאָל גרויזאַמע יודען־פערפאָלגונגען.... און אין היינטי־גען דייטשלאַנד פערפאָלגט מען די יודען נאָך אַכ־זריות'דיגער ווי אין מיטעלאַלטער..... ובכן דאַרף ענגלאַנד שטעהן פון דערווייטענס....

דער אַפּעל האָט געווירקט: די בעריהמטע אוני־ווערזיטעטען פון קעמבּרידש, אָקספאָרד און ביר־מינגהעם און אַנדערע ענגלישע הויכשולען האָבען זיך אָפּגעזאָגט פון אַנטייל נעהמען אין דייטשען ,,קולטור־יום־טוב".

און אין קראָקא לעבט אויך אַ הויבער גייסטלי־כער — דער ביסקופּ סאַפּיעהאַ. ער געפינט זיך אַלזאָ זעהר נאָהענט צו דעם אָרט פון די לעצטע טרויעריגע געשעהענישען, און ווייסט זיכער, ווי אַזוי זיי זענען ענטשטאַנען, צוליב וועלכע סיבות.

און דאָך שרייבט ער אין אַנ'אויפרוף:

— ,,מיר האָבען אין אונזער געזעלשאַפט אויך אַ גרויסע צאָהל אַרבייטסגעבער נישט־קריסטען. זייער גיריגקייט פערבלענדט זיי אַזוי די אויגען, אַז זיי זעהען אפילו נישט זייערע אייגענע געפאַהר; זיי טרייבען אַנ'אומ'ברחמנות'דיגע עקספּלואַטאַציע אויף יעדען נעבעך און ווערען רייך דורך מענשליכע עוולות".

און ווייטער:

— ,,..... עס רייסען זיך אַריין אַלס אַנפיהרער פון אַרבייטער־קלאַס אַנדערע מענשען. מענשען, וועלכע זענען אונז פרעמד לויט זייער אָפּשטאַמונג און גלויבען און זענען דורכגעדרונגען מיט שנאה".

הייסט עס: די פרעמדע זענען שולדיג. און ווער די ,,פרעמדע" זענען אין פּוילען, ווייסט מען....

דער אונטערשיד צווישען דער ענגלישער און פּוילישער מענטאַליטעט מוז אַלזאָ פּאָרט האָבען צו טון מיט דער איינווירקונג פון קלימאַט אויף דער נשמה פון מענש.

וואָרום אַ נישט איז לחלוטין גאָר נישט צו פער־שטעהן אָט די פערשידענקייט אין דער בעציהונג צו מענשען און אין דער בעהאַנדלונג פון מענשען, אייגענע מיטבירגער, אַלט־איינגעזעסענע אין לאַנד, זייט הונדערטער יאָהרען....

די בשורות

פון פסח קאַפּלאַן

לעצטענס האָט ביראָ־בידזשאַן אָנגעהויבען לאָ־זען הערען פון זיך אויף פערשידענע אופנים.

אָט בעקומען מיר אַ ידיעה וועגען דעם בו־דזשעט פון'ם יודישען געגענט אויפ'ן נייעם יאָהר. וועלכער איז מיט עטליכע הונדערט פּראָצענט גרע־סער, ווי פאַראַיאָהרען, — אַ בעווייז, אַז מ'קלויבט זיך דאָרט אַדורכפיהרען אַנ'אינטענסיווע בויאונג.

אָט דערציילט מען מיר ווי, אַז גאָר בקרוב וועט דער יודישער געגענט פערוואַנדעלט ווערען אין אַ יודישער רעפּובליק.

אָט דערציילט מען אונז, אַז ראַטען־פערבאַנד וועט בעזעצען די אַרומיגע באַהנען, פון פאָרענט און פון הינטען פונ'ם יודישען געגענט, מיט אַ לעגיאָן פון 500 יודישע באַהן־אַרבייטערס און בע־אַמטע — אַ מאָדנע יודישע עקספּאַנסיע אויפ'ן ווייט־טען מזרח.

אָט הערען מיר, אַז אינ'ם קומענדיגען יאָהר וועלען אין לאַנד אַריינגעלאָזט ווערען אויך אויס־לענדישע יודען אין אַ צאָהל פון טויזענט משפחות און 500 בחורים.

אַ גאַנצע קייט פון ממשות'דיגע פאַקטען, וואָס ריינגלען אין פלעכטען זיך איינער אין אַנדערען מיט אַ פעסטער און איבערצייגענדיגער בולטקייט.

די ראַטענפערבאַנדישע רעגירונג מאַכט נישט קיין סוד דערפון, אַז איהר ציל איז, צו שאַפען אין יענעם געגענט אַ יודישע מעהרהייט, וועלכע זאָל זייך געבוג מעכטיג און בערעכטיגט, צו האַלטען אין איהר האַנד די מלוכה־לייצעס פון לאַנד.

און דער ציל דערפון איז אַנ'אָפענער און קלאָרער. אַז די סאָוויעטען־מלוכה איז אַנ'אינטער־נאַציאָנאַלער פערבאַנד, וואו די נאַציאָנאַלע פע־שידענקייטען דאַרפען זיך קנאַפּ זיך וואַרפען אין די אויגען; אָבער די עלעמענטאַרע נאַציאָנאַלע אייגענאַרטען פון פערשידענע פעלקער און שטאַמען טאָרען נישט פערמישט ווערען, אויב מ'וויל, אַז איטליכע גרופּע פון ביגרס זאָל קענען געבען איהר צושטייער צו דער קולטור און דעם פּראָגרעס פון דעם לאַנד. דערצו מוז עקזיסטירען אַ קאָמפּאַקטער קיבוץ, וואָס זאָל זיך אויסלעבען אין זיין שפּראַך, אין זיינע מנהגים און זאָל קענען דיענען ווי אַ מין נאַציאָנאַלער גייסטיגער צענטער פאַר די איבעריגע מיטגלידער פון אָט דער גרופּע, וואָס זענען צוזייט און צושפּרייט איבער דער ברייטער מדינה אין די אַרימס פון אַלגעמיינער גלייכקייט און פרייהייט.

אַמאָל איז די קליינע שטעטעל מיט איהרע בתי־מדרשים און אַנדערע נאַציאָנאַל־טראַדיציאָ־נעלע אינסטיטוציעס, מיט זייער שאַרפען געטאָ־סעפּאַראַטיזם, געווען אָט דער גייסטיגער צענטער, דער רעזערוואָאַר פון אַלע יודישע נאַציאָנאַלע כוחות. היינט ווערט ס'שטעטעל אויסגעוועפט, איהרע נאַציאָנאַליזירענדיגע קוואַלען ווערען אויסגעשעפּט אין אויסגעטריקענט, דער כרך ווידער איז אַ שמעלץ טאָפּ, וואָס אַסימילירט אַלעמען מיט אַנ'אומגע־הייערען כוח. וועט דער יודישער געגענט מיט דער צייט קאָנצענטרירען ביי זיך די שאַפענדיגע כוחות פון יודישער קולטור און בכלל פון יודישער אי־גענאַרט, אויף־פון דאָרט וועלען בעשטראַהלט ווערען די אַנדערע יודישע ישובים.

אַזוי האַנדעלט ראַטענפערבאַנד מיט אַלע איה ע איבער הונדערט אומות און שבטים און איי יודען דאַרפען נישט בלייבען הינטערשטעליג.

דערביי איז פערהאַן נאָך אַ כוונה, וועלכע ווערט אויך נישט געהאַלטען אונטער'ן פּאָלע: מ'וויל דורכ'ן יודישען עלעמענט פערגרעסערען די שטאַר־קייט און זיכערקייט פון ווייטען מזרח, וואָס ס'־איז בויטיג נישט דווקא אין אַ מלחמה־צייט, נאָר באַכמעהר כדי צו פערשטאַרקען די שאַנסען און שטי מוגגען פונ'ם שלום אין יענעם ווינקעל. יודען זענען זען אַ פּאַציפיסטישער פאָלק און די יודישע אַנ־וועזענהייט ביי יענעם קראַטער פון קריגערישע לאַיוס וועט אַוודאי אַ סך העלפען צו ליבדער'ען און מילדערען די בעציהונגען און פערטרייבען פון דאָרט דעם מלחמה־געשפּענסט.

איצט איז די פראַגע בלויז, אויף וויפיל איז יענע ריזיגע אונטערנעהמונג הײַנטיג אין אינטער־עסאַנט פאַר די פערליטענע און געראָפּטע יודישע מאַסען מחוץ דעם ראַטענפערבאַנד.

זעהען מיר, אַז אין די זעקס יאָהר 1928—34 האָבען פון ראַטענפערבאַנד עמיגרירט קיין ביראָ־בידזשאַן 18,000 יודען און געבליבען בלויז 7000 — 11 טויזענט זענען פון דאָרט אַנטלאָפען, צוליב פערשידענע סיבות, דער עיקר אָבער צוליב דעם, ווייל אין צענטראַל־ראַטענפערבאַנד האָבען זיי גע־קענט לעבען אין בעסערע בעדינגונגען.

אמת, די אויפנעהם־מעגליכקייטען פונ'ם יו־דישען געגענט זענען דאַמאָלס נאָך געווען זייער שוואַכע, ס'רוב צוליב דער אָפּגעלאָזענקייט פון די בויערס. מ'קען אָבער גלויבען, אַז אויך ביי די בעס־טע בעדינגונגען וועט זיך געפינען זעהר אַ קליי־נע צאָהל, וואָס זאָל גערן אוועקוואַרפען אַ גוטען מצב, כדי צו זוכען אַ בעסערען, אָדער גאָר צוליב אידעאַלע טעמים, כדי צו שאַפען אַ נאַציאָנאַלען יודישען צענטער.

אויב ביראָ־בידזשאַן זאָל טאַקע ווערען און קענען אַריינבעמען גרויסע יודישע מאַסען, כדי צו שאַפען אַ יודישע מעהרהייט, וועט די אימיגראַנטען־מאַסע מוזען רעקרוטירט ווערען אין גרעסטען טייל פון אויסלענדישע יודען, וואָס זענען מרוצה צו פיהרען אַ פּיאָנערישען און קאָלעקטיווען לעבען און אונטערוואַרפען זיך דעם שווערען רעזשים פון יע־נער לאַנד. ביי היינטיגען וועלט־קריזיס, און בעזונ־דערס ביי די שרעקליכע יסורים, וואָס יודען לעבען אין פערשידענע לענדער, וועלען זיך געפינען אַווי־נע גאַנצע לעגיאָנען, וואָס וועלען אין ביראָ־בידזשאַן געפינען אַ טרייסט און אויסלייזונג.

און ווען יודען האָבען אויפ'ן ניו־יאָרקער באַנקעט פון ביראָ־בידזשאַן זיך דעקלאַרירט גלייכ־צייטיג פאַר ליבהאָבערס פון ארץ־ישראל, איז עס בשום אופן נישט קיין קאָנטראַדיציע־פּראַזע, נאָר אַ שטיק ווירקליכקייט.

דאָס יודישע פאָלק מעג איצט פאַראַפראַזירע־דיג דעם בעקאַנטען דיכטעריש'ן ווערטעל, אויס־רופען: ,,מיין פלאַג און יו־טאָג איז אַזוי גרויס, אַז ס'וועט זיך דאָרט געפינען אַ אָרט פאַר די פּרייס־טערס אין ז'ערלייזערס פון ארץ־ישראל און פון ביראָ־בידזשאַן און פון נאָך אַנדערע טעריטאָריעס, איבערלאָזענדיג נאָך אַ סך פּלאַץ פאַר די קעמפערס אויף די 'ערטער'".

איז ענגלאנד אצינד פרא-גערמאניש?

פון לעא העניג

זענען די ענגלענדער פרא פראנקרייך אדער פרא־דייטשלאנד? — אט די פראגע ווערט איצט ארום גערעדט אין ענגלאנד. און מסתמא נאך מעהר אויסער ענגלאנד. דאס איז זעהר א פראבלעמאטישע און צעשוואומענע פראגע, ווייל זי האט צו טון מיט נאציאנאלע שטימונגען, און דער רוב נאציאנאלע שטימונגען, ווי ס'איז בעקאנט זענען א פראדוקט, נישט אזוי פון ראסע און בלוט פעהרואנדשאפטען, ווי פון פאליטישע און עקאנאמישע אינטערעסען. און נאציאנאלע שטימונגען — נאציאנאלע סימפאטיעס און אנטיפאטיעס, ווערען אויך אפט אינספירירט און קינסטלעריש געשאפען.

איצט הערשט דער אלגעמיינער איינדרוק, אז ענגלאנד איז מעהר פרא־פראנקרייך ווי פרא־דייטשלאנד, און אז דער דורכשניטליכער ענגלענדער האט ליבער דעם דייטש ווי דעם פראנצויז.

איצט וועט איהר אפט הערען פון ענגלענדער, אז זיי זיינען שטענדיג פון אייביג און נעהנטער געווען דער נארדישער דייטשער גייסט און טעמפעראמענט ווי דער לאטיינישער.

פון שטענדיג אן.

און דאך געדענקען מיר אלע, וואס מען האט אין ענגלאנד געקלערט און גערעדט וועגען דייטשען גייסט בשעת דער וועלט־מלחמה.

ס'איז דאך אפילו געמע'ן געווען נישט אונגאנגצען פאטריאטיש רייןצוואשען פון בארבאריזם.

און איצט הערען מיר אזוי אפט פון ענגלענדער — און נאך מעהר פון געוועזענע ענגלישע זעלנער — אז דער דייטש איז א פיינער און בראווער מענש. נישט... נישט ווי דער פראנצויז. און אפילו די ענגלענדער, וועלכע זענען געגנער פון דער נאצישער דיקטאטור און פון די נאצישע פערשידענע פערפאלגונגען, האבען אויך בלויז קאמפלימענטען פארן דייטשען פאלק, און פארן דייטשען מענשען.

איז עס „ווייל אלטע ליבע ראסטעט נישט?"

איז עס א אויפלעבונג פון דער אלטער ראסען־פערוואנדשאפט צווישען ענגלאנד און דייטשלאנד, ווי א סך גלויבען אדער ווילען גלויבען? נאטירליך האט דאך ענגלאנד מעהר מלחמות געהאט מיט פראנקרייך ווי מיט דייטשלאנד.

זענען איצט אויפגעלעבט געווארען די טראדיציאנעלע ענגלישע נאציאנאלע סימפאטיעס און אנטיפאטיעס?

א סך מענשען זענען גענייגט איצט אנצונעהמען די „טעאריע".

אבער די טעאריע, ווי אלע ענהליכע נאציאנאלע טעאריעס, זענען נאר צייטווייליגע שטימונגען, וועלכע ווערען אויף פערשידענע אפענע און בעהאלטענע אופנים דיקטירט פון מלוכה'שע אינטערעסען און פאליטיק. און ס'איז נישט קיין קליין ביסעל איבערגעטריבען, גלויב איך, צו בעהויפטען, אז איצט איז „גאנץ ענגלאנד" מעהר סימפאטיש צו דייטשלאנד ווי צו פראנקרייך. און אפילו אין דער ענגלישער פאליטיק, אפילו צווישען די איצטיגע לייטענדע ענגלישע שטאטסלייט און פאליטיקער איז דא א שארפע חלוקי סימפאטיעס צווישען פראנקרייך און דייטשלאנד.

און נישט מחמת אהבה לשמה — אין מלוכה־פאליטיק שפילט ליבשאפט א גאר קנאפע ראלע — נאר ווייל די צוויי פאליטישע שטות זעהן פערשידען דעם הויפט ענגלישען פאליטישען אינטערעס. און דער איז: דער באלאנס פון די אייראפעאישע מלוכות.

סיר אויסטין טשעמבערליין און מר. ווינסטאן טשערטשיל. די בעריהמטעסטע פרא פראנצויזישע ענגלישע שטאטסלייט, זעהען אין דעם איצטיגען מיליטאריסטישען דייטשלאנד די הויפטגעפאהר — ווען נישט קיין באלדיגע אפילו — פאר גרויס בריטאניען.

און ללאיד דזשארדזש, דער שטארקסטער און אויסגעשפראכענסטער „פרא־דייטשלאנד" צווישען די איצטיגע עלטערע ענגלישע שטאטסלייט, זעהט אדער וויל זעהן די געפאהר פאר ענגלאנד אין פראנקרייך, וועלכע איז לויט זיין מיינונג, איצט די שטארקסטע און מיליטאריסטישסטע מאכט אין אייראפא. און אט דער אלטער ענגלישער ליבעראל און ראדיקאל איז אויך גרייט צו שטיצען היטלערן, ווייל ער האט מורא פאר קאמוניזם אין דייטשלאנד.

אבער מיט ראסען און נאציאנאלע ליבשאפטען און סימפאטיעס האט עס גאר נישט צו טון.

ס'איז דאך טעווען א צייט, ווען מען האט געגלויבט, אז לויט זיין טעמפעראמענט איז לאיד דזשארדזש נעהנטער צו די פראנצויזען, ווי סיי וועלכער ענגלישער שטאטסמאן, און ווער פון די איצטיגע ענגלישע שטאטסלייט איז אזוי עכט ענגליש ווי סיר אויסטין טשעמבערליין?

ס'איז איצט נאטירליך נישט די פראגע, וועלכע ענגלישע פאליטישע אריענטאציע איז די ווייטזעהענדיגערע און ריכטיגערע — די פון טשעמבערליין, טשערטשיל אדער לאיד דזשארדזש? מיר האלטען נאטירליך, מיט די ערשטע. און ווייטער וועט מסתמא די הערשענדע ענגלישע פאליטיק ווערען א סינטעז צווישען די צוויי שטאנדפונקטען. וואס אונז אינטערעסירט איצט איז די פראגע צי „גאנץ ענגלאנד" איז איצט פרא־דייטשלאנד?

און דער ענטפער איז: ענגלאנד איז ענגליש און ענגליש, און האנדעלט לויט איהרע הערשענדע פאליטישע און עקאנאמישע אינטערעסען, און לויט איהר אידעאל פון באלאנסירען די אייראפעאישע מלוכות: צווישען פראנקרייך און דייטשלאנד.

און סאציאל - אידעאיש: צווישען רוסלאנד און נאציזם.

און אויב דער „דורכשניטליכער ענגלענדער" איז איצט דאך פרא־גערמאנישער ווי ווען עס איז פריהער פון זינט דער לעצטער מלחמה, איז דער פרא־גערמאניזם, הויפטזעכליך, א אינספירירטער: פון דער פאפולערער קאנסערוואטיווער פרעסע, וועלכע קאקעטירט שטארק מיט פאשיזם און נאציזם; און פון דער פאפולערער ליבעראלער פרעסע, וועלכע איז באלד נאך דער קריג און נאך דעם ווערסאילשלום, געוואקסען אזוי ליבעראל צו דייטשלאנד און שטארק אנטי־פראנצויזיש, ווייל די פראנצויזישע פאליטיק איז געווען אזוי „קאנסעקווענט און לאגיש" זיפעריש.

און נאך א וויכטיגער סאציאל - פסיכאלאגישער טעם איז דא פאר דער איצטיגער פרא גערמאנישער שטימונג אין ענגלאנד.

און אויך נישט קיין „ריין נאציאנאלער".

נאך יעדער מלחמה זענען זייערע פיהרער, גענעראלען און־זעלנער שטענדיג צווישען זיך אביסעל ברוגז'לעך: די שטאטסלייט און גענעראלען ווייל זיי גלויבען, אז זייערע שותפים האבען געקריגען מעהר „זאקדרויב", אדער מעהר גלארי רייכע לארבער־קרענץ.

און די פשוט'ע זעלנער, ווייל זיי דאכט זיך שטענדיג, אז זיי האבען מעהר געליטען און געשמאקער זיך געשלאגען ווי זייערע פיהרער.

רעדט מיט א געוועזענעם ענגלישען זעלנער וועגען די בעלגישע און פראנצויזישע זעלנער, וועט איהר זעהן וואס פאר א „ארעמע מיינונג" ער האט וועגען זיי.

און וועגען זיין געוועזענעם שונא, דעם דייטשען סאלדאט, האט ער די בעסטע מיינונג.

„ס'איז געווען א פערגעניגען און א שטאלץ מיט איהם מלחמה צו האלטען".

דער סך־הכל פון יעדער קריג — א חוץ אלע אנדערע „גוטע זאכען" — איז וואס געוועזענע פריינד הויבען זיך אן נישט ליב האבען. און געוועזענע שונאים הויבען זיך אן צאהלען קאמפלימענטען. פראפעסיאנעלע און אויפריכטיגע. ווייל אין די אויגען פון יעדען פשוט'ן זעלנער איז דער זעלנער שונא דער בלוטיגער שפיגעל פון זיינע אייגענע אומזיסטע ליידען. איז דען א וואונדער פאר וואס עס הערשט איצט א געוויסע פרא־גערמאניזם אין ענגלאנד?

און דער אייגענער פסיכאלאגישע פאקטאר ווירקט מסתמא איצט אויך אין די אנדערע לענדער פון די געוועזענע פעראייניגטע.

קלאסענקאמף אין תלמוד

(זכרונות) ═ פון ד"ר ח. זשיטלאָווסקי

עס איז נישט דא דער ארט איבערצוגעבען דעם אינהאלט פון מיין שריפט אין רוסיש, מיט וועלכער איך בין צום ערשטען מאל ארויסגעטראטען אין דער עפענטליכקייט. אבער עס דארף דא אנגעצייכענט ווע רען אין די הויפטשטריכען דער גאנג פון מיינע שטודיען אין דער יודישער געשיכטע. די פראגען וואס זענען אויסגעוואקסען פון זיי און די ענטפערס וואס איך האב אויף זיי געפינען. ווייל גראד זיי האבען גורם געווען אז איך זאל מיך „אנגורטען" צו נעהמען א וואָרט אין א ריין „לעגאלער" טעאָרעטישער שריפט, אויף א וויסענשאפטליכער פעלד, וואס האט אויף דעם ערשטען בליק קיין בריקעל שייכות נישט צו יענע אלגעמיינע גרונט־פראבלעמען פון דעם יודישען און נישט־יודישען לעבען, וואס האבען מיך בזשעפטיגט מיין גאנצען לעבענסלאנג.

מען האט געקאנט דערווארטען אז א סאציאליסט וואס איז שוין א היבש ביסעל בעקאנט מיט די מארקסיסטישע אידעען און האט זיך אליין געהאלטען פאר א „מארקסיסט" זאל צוטרעטענדיג צו דעם שטודיום פון דער יודישער געשיכטע, גלייך פון אנהויב אן זיך נישט לאזען פערפיהרען פון דעם ריין־רעליגיעזען לבוש, אין וועלכען זי איז געווען איינגעקליידט ביז צו גאר די לעצטע צייטען. א מארקסיסטישדענקענדער סאציאליסט האט תמיד געדארפט האבען איינזעהען, אז די רעליגיע איז נאר אן אפשפיגלונג פון ממשותדיגע רעאלע לעבענסנויטען — דער עיקר עקאנאמישע און סאציאלע.

דאס איז אבער נישט געווען דער פאל מיט מיר. דער אפיקורסישער בליק פון מיין גאנצען אויפגעקלערטען הור אז דאס גאנצע יודישע לעבען, דורכגעזאפט דורך און דורך מיט ריין רעליגיעזע דינים מנהגים און צערעמאניעס, דארף בעטראכט ווערען ווי א לעבען נישט פון א פאלק, נאר פון א פאנאטישער סעקטע — ווי א שטיקער די רוסישע סעקטע פון די „סטאראָוויערען" — אט דער בליק זאג איך, איז אין אנהויב געווען א שטער, וואס האט נישט גער לאזט גלייך דורכדרינגען ביז צו די נאטירליכע, מענשליכע יסודות פון אונזער היסטארישען לעבען.

אייזיק הירש ווייס מיט זיין „דור דור ודורשיו" האט צום ערשטען מאל דורכגעבראכען פאר מיר די וואנט פון אט דעם בליק. ער האט בעוויזען אז אין די גאר ערשטע צייטען פון דער תלמודישער געזעצגעבונג האט א גרויסע ראלע געשפילט דאס שטרעבען אפצוהיטען די פאלקס - מנהגים, כדי זיך צו קאנען דערהאלטען ווי א פאלק. דאס איז שוין זיכער א רעאלער, וועלטליכער, מענשליכער לעבענס־אינטערעס, הגם א ריין נאציאנאלער, פרינציפיעל שטעהט מען שוין דא מיט ביידע פיס אויף דער ערד פון מענשליכע פראבלעמען און דאגות.

אבער ווייס'עס שטאנדפונקט איז ביי איהם נישט דורכגעפיהרט קאנסעקווענט. אויך פיהרט אונז נישט דער מחבר מיט איהם נישט אין די טיפען פון די לעבענס־אומשטאנדען, ווייס אליין פערגעסט אן איהם באלד. אויסגעפינען אזא וויכטיגען אריאדנע'ס פאדים אין דעם לאבירינט פון דער יודישער ערדישער געשיכטע, פערלאזט ער איהם באלד און הויבט זיך ווידער אויף אין די איבער־ערדישע, רוחניותדיגע

וועלטען. ער הערט וועגען די לעבענס אומשטאנדען בכלל און חערפליקט די טריב־קראפט פון דער תלמודישער געזעצגעבונג אין דעם שטרעבען, צוצופאסען די תורת משה, — די הערשענדיגע רעליגיעזע אויטאריטעט צו די פערענדערטע לעבענס־אומשטענדען. ווי אזוי צוצופאסען? דורך א פערשידענער אויסטייטשונג פון דעם אדער יענעם פסוק אין דער תורה. עס זענען דעריבער אויסגעארבייט געווארען פערשידענע לאגישע מעטאדען. ווי אזוי ארויסצוברענגען פון א פסוק דעם אדער יענעם נייעם דין.

אין דער ערשטער צייט האבען זיך מיט אט דער עובדא בעשעפטיגט צוויי פערשידענע ריכטונגען: די בית שמאי און די בית הלל, וואס זענען געגאנגען אין צוויי פערשידענע וועגען. וואס איז געווען דער גרונד־פרינציפ וואס האט זיי פאנאנדערגעטיילט אין צוויי שטרייטענדיגע מחנות? די פערשידענקייט פון זייערע לאגישע דענק־מעטאדען, — ענטפערט דער־הויף דער גרויסער געלערנטער און שארפער דענקער. נעהם איך די דערקלערונג פאר ליב. אבער בעת איך האב גענומען א ביסעל מעהר ארומטאפען דעם ענין האב איך מיך אנגעשטויסען אויף אייניגע פאקטען וואס האבען ווי נאדלען גענומען ארויסשטארצען פון דעם געוועב, דעם בערעקטען מיט דעם אויפסניי פון זייערע פלונתות־טאדלען וואס פיהרען א גאנץ אנדערן מוסטער אין דעם אויסניי.

אין גאדעל האט ארויסגעשטארצט אין די דינים וועגען „קבלת טומאה", וועגען פערשידענע זאכען, וואס קאנען אונטער פערשידענע אומשטענדען, ווערען „אומריין" און מען דארף מיט זיי זיין זעהר אפגעהיט. ווערט דערצעהלט אין דעם תלמוד, אז די בית שמאי האבען געוואלט אויך וויין זאל קאנען ווערען אומריין. פראטעסטירען די בית הלל. רוגזא'ן זיך די בית־שמאי: „אויב איהר וועט נישט אננעהמען דעם דין פאר וויין, וועלען מיר ארייןוואַרפען אין „קבלת טומאה" אויך דאס בוים - אויל (שמן)"! וואונדערט דאס מיך. וואס איז דאס פאר א גאנג? וואו איז דא דער „פסוק", וואס דארף אויף א גרויסען אופן אויסגעטייטשט ווערען, כדי צו דעקען דעם דין מיט דער אויטאריטעט פון דער תורה? עס ווערען נישט גע בראכט קיין פסוקים און עס ווערען נישט אנגעווענדט דרוש'ענען, און גלאט — די „לאגיק" פון די בית־שמאי! אויב זיי האלטען אז לויט דעם דין פון תורת משה דארף בוימעל „מקבל טומאה" זיין גלייך פון אנהויב אן? פארוואס מאכען זיי דעם דין אפהענגיג פון דעם געגנערס גוטוויליגקייט בנוגע וויין? און אויב מיט בוימעל דארף מען טאקע על פי דין נישט זיין אפגעהיט, פארוואס זאל מען דארפען זיין אפגע היט מיט וויין?

חערויף איז מיר באלד (פון הורצפעלדס „געשיכטע דעם יודישען האנדעלס") אז וויין און בוימעל זענען די הויפט פראדוקטען פון ארץ ישראל, — און ממילא אויך די הויפט פראדוקטען אויף דעם יודישען מארק. אויך איז שוין מיר בעקאנט געווען דער פאקט אז אין ארץ ישראל זענען געווען א היבש נישט־יודישע פויערים און לאנד־דווירטען וואס פלעגען ברענגען זייערע פראדוקטען אויף חעמזעלביגען מארק. ווי האט דער דין פון „קבלת טומאה" געמוזט ווירקען אויף דעם עקאנאמישען גורל פון אט די פראדוקטען פון פערשידענע באלעבאטישקייטען אין דעם יודישען האנדעל? וואלט די דורכפיהרונג פון אזא בית־שמאי געזעצגעבונג נישט געפיהרט דערצו, אז די נישט־יודישע פראדוקטען זאלען פשוט ארויסגעווארפען ווערען פון דעם איינווייניגסטען יודישען מארק?

קיין קלארען ענטפער אויף אט די פראגען האב איך חעמאלט נישט געפינען: נישט געווען גענוג דאטען, וואס זאלען געבען א קלאר בילד וועגען דעם עקאנאמישען לעבענס - פראצעס פון יענער צייט. וועמען בעשעפטיגט זיך מיט דעם האנדעל פון וויין און בוימעל? אין וועמענס אינטערעסען איז עס געלעגען אז דער וויין און בוימעל פון דעם יודישען פראדוצענט זאלען בעקומען אנ'איבערוואג אויפן מארק איבער די פון דעם נישט־יודישען פראדוצענט? און וועמעס יודישע אינטערעסען וואלטען געליטען דערפון?

עס איז נישט געווען קיין ענטפער אויף אט די פראגען, וואס וואלטען שוין דעמאלט קלאר ארויסגעבראכט דעם צוגויפבונד פון דער בית־שמאי און בית־הלל־געזעצגעבונג. מיט די עקאנאמישע קלאסען קאמפען און דער נאציאנאלער אריענטאציע פון די פערשידענע יודישע קלאסען. אבער אויף אזוי פיל איז מיר געווארען קלאר פון אט דער „נאדעל" אז דער ענין פון „קבלת טומאה" איז נישט געווען גלאט אזוי זיך א „רעליגיעזע" פראגע וועגען „ריינע" אדער „אומריינע" זאכען; אז זיי זענען געווען פערבונדען מיט ממשותדיגע לעבענס - אינטערעסען, פערשידענע פאר פערשידענע עקאנאמישע גרופירונגען, פאר א סאציאליסט איז געלעגען נאהענט דער שלום, אז גראד דא, אין די פערשידענע אינטערעסען, איז געלעגען, לכל הפחות איינער פון די וויכטיגסטע ווארצלען וואס האט ארויסגעבראכט די צעטיילונג פון דער „פרושים" - פארטיי, אין צוויי נאהענטע אבער פערשידענע ריכטונגען: די בית הלל און די בית־שמאי.

בייסלעכווייז האבען זיך אנגעזאמעלט מענגע דאטען מיט נאך אנדערע אזעלכע „נאדלען" פון דעם זאק, ווי דער „וויין און בוימעל עפיזאד". אויף זייער סמך האט זיך ביי מיר איינגעשטעלט אזא בילד פון יענער צייט, וואס איז געווען אזוי רייך אין אינעווייניגסטע פארטיי־קאמפען.

לויט יאזעפוס האבען דעמאלט געווירקט דריי פערשידענע פארטייען אדער ריכטונגען: ערשטענס, די „צדוקים". דאס איז געווען א קלאר־אויסגעשפראכענע אריסטאקראטישע פארטיי, אנ'אסימילאטארישע און אין דערזעלביגער צייט דער קלאס פון דער הערשענדיגער גייסטליכקייט. די צווייטע פארטיי, די פרושים האבען פארגעשטעלט מיט זיך די בורזשואזיע — ווי דאס האט בעוויזען דער פראנצויזיש־יודישער היסטאריקער, קאהאן אין זיין בוך „ליע פאריזיאן". די דריטע פארטיי איז בעשטאנען פון דער קאמוניסטישער סעקטע, די „איסים".

די שטארקסטע פארטיי איז געווען די פרושים'שע, איינגעטיילט אין די בית־שמאי און בית־הלל. די בית שמאי — האט זיך ארויסגעוויזען זענען געווען די פערטרעטער, דער עיקר, פון דעם פויערים שטאנד, און דעם בעל־מלאכה־שטאנד. די פויערים האבען געהאט א שטיקעל שוץ אין אנ'אלטען געזעץ פון דעם „יובל־יאהר", וואס האט גאראנטירט אז זייער לאנד־בעזיץ זאל נישט קאנען אוועקגענומען ווערען ביי זיי אויף אייביג. הלל האט דעם דאזיגען שוץ צעשטערט מיט דעם איינפיהר פון דעם אזוי אנגערופענעם „פרוזבול" און צושטערט האט ער דאס אין די אינטערעסען פון די געלט־מענשען וואס האבען גליהען געלד דעם פויער. די ערד האט שוין געקאנט אוועקגענומען ווערען ביי איהם, די שווערע דינים פון די בית־שמאי, אויף וויפיל מען קאן דערבליקען זייער דירעקט־עקאנאמישען בעטייט, זענען, בדרך כלל געלעגען אין די אינטערעסען פון אט דער פויערים־שאפט, און אין נאך א פרט זענען געווען פערשידען די בית־שמאי פון די בית הלל, די „שאמאאיטען" זענען געווען געשטימט שארף נאציאנאליסטיש און רעפובליקאניש. דער „שאמאאיט" צדוק, האט געגריגדעט נישט די קאמוניסטישע סעקטע פון די „איסים" ווי דאס ווערט דערצעהלט אין ספר „יוחסין", נאר די ריכטונג פון די קנאים, מיט זייער לאזונג אז „יודען קענען נאר זיין קנעכט ביי גאט, אבער נישט קיין קנעכט פון קנעכט". זיי האבען געפאדערט דעם שארפסטען פאנאנדערשייד צווישען דער יודישער און נישט־יודישער וועלט, און אין דער ערשטער ליניע, צום בעוואפענטען בעפרייאונגס - קאמף אנטקעגען רוים. די געזעצגעבונג פון די בית־שמאי פירט דורך אט דעם שארפסטען פאנאנדערשייד. זייער ראדיקאלער פליגעל, די זעלאטען, גרייטען צו און פיהרען דורך דעם אויפשטאנד פון דער זעלאטישער רעוואלוציע אין ירושלים, — וואס די בעריכטען וועגען איהר ביי יאזעפוס'ען לייענען זיך, אגב, ווי די בעריכטען פון דער באלשעוויסטישער רעוואלוציע אין רוסלאנד, — נעהמט דער טעראריסטישער פליגעל פון די זעלאטען — די „סיקאריער" — און פער באפט אלע אייגענטומס־דאקומענטען און פערברענט זיי, — נאטירליך, אויך יענע דאקומענטען וואס האבען לויט הלל'ס „פרוזבול" אריבערגעפיהרט א היבשען טייל פון דעם פויערימשען לאנד־האנדעל אין די הענט פון די פערמעגליכע קלאסען (ווי צ. ב., אין בן עזאים בעזיץ).

די בית־שמאי מיט זייער ראדיקאלען און טעראָריסטישען פליגעל פון די זעלאטען און די סיקאריער, זע נען סאציאל פאליטיש די פערטרעטער פון דעם ארבייטארישען קליינבירגערטום און די ארימערע שיכטען בכלל, שפעטער בין איך בעקאנט געווארען מיט דעם אויסדרוק: „חומרי דבית שמאי קולי לעניים", — „די פערשארפונגען פון די בית־שמאי זענען דער לייכטערונגען פאר די ארימע") די בית־הלל פער־

(ווייטער זעה 20. זייט)

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

לאָדזער יוד. ווינקעל-אַדוואָקאַטען, מלמדים און רבנים

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

ווי מיר האָבען שוין פריהער, אויף אַנ'אַנדער אָרט דערמאַנט, איז די געזונדהייטס דינסט געווען כמעט דאָס איינציגע געביט און די פרייע פּראָפעסיעס אין וועלכען יודען זענען געווען פערטרעטען אין אַ ביסעל אַ בעדייטענדיגערע צאָהל. אויסערדעם געפינען מיר נאָך יודען אין די פרייע פּראָפעסיעס נאָר אַלס ווינקעל-אַדוואָקאַטען. (קיין דיפּלאָמירטע אַדוואָקאַטען האָט לאָדז צו יענער צייט נאָך נישט פערמאָגט). אין 1859 זענען אין לאָדז טעטיג געווען 9 ווינקעל אַדוואָקאַטען, הערונטער 3 יודען: איצעק בלאַוואַט, וויקטאָר גוטמאַלד (פון וואַרשע) און דניאל קאַבאַנסקי.

לעהרערס אין עפענטליכען דינסט, אין אייגענטליכען זין, זענען יודען בכלל נישט געווען פעשעפטיגט. דאַגעגען האָבען יודען געבילדעט אַ בעדייטענדיגע פּראָפעסיע-גרופּע מיט זייערע מלמדים וועמענס צאָהל ס'האָט אין 1861 בעטראָפען 22 מאַן. די מאַטעריעלע סיטואַציע פון די מלמדים אין לאָדז — ווי אומעטום איבעריגענס — איז געווען נישט קיין געהויבענע און די דאָזיגע פּראָפעסיע איז נישט אַזוי שטאַרק געשעצט געוואָרען פון דער יודישער בעפעלקערונג. אַ כאַראַקטעריסטישער צושטייער צו דער אילוסטראַציע פון דער מאַטעריעלער סיטואַציע און דער סאָציאַלער פּאָזיציע פון די מלמדים, איז למשל די שריפט פון אַ געוויסער בלומע בראַסטאַווסקא פון 1844, אין וועלכען זי בעקלאָגט זיך, אַז איהר מאַן, וועלכער איז לכתחילה געווען אַ סוחר אין לוטאָמירסק איז צוליב אַ שרפה גענצליך רואינירט געוואָרען „אויף אַזויפיל אַז ער האָט געמוזט נעבעך ווערען אַ מלמד פון יודישע קינדער".

מיט דער צייט בעווייזען זיך יודישע לעהרערס און קאָרעפּעטיטאָרס פון וועלטליכע למודים, ווי, למשל, בערנאַרד לאַנדוי, געבוירען אין טשענסטאָכאָוו, פריהער געווען לעהרער אין וולאָצלאַוועק, וועלכער האָט געגרינדעט „אַ העכערע רעגירונגס-שול און לאַנד" און האָט אין 1861 געגרינדעט אין לאָדז אַ פענסיאָנאַט פאַר יודישע שילערס פון די עפענטליכע שולען, דערמיטלענדיג גלייכצייטיג קאָרעפּעטיציעס צו קינדער פון „ציוויליזירטע יודען".

אין אָנהויב פון די 60גער יאָהרען אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַנוואַקסענדיגען אַסימילאַציע-פּראָצעס, צווישען די לאָדזער יודען, האָט זיך אָנגעהויבען אַ בעוועגונג אין דער ריכטונג צו גרינדען וועלטליכע שולען פאַר יודישע קינדער. אין 1860 האָט עפּעס אַ יוד געגרינדעט אַ פּריוואַט שול אויף דער טוימער גאַס, אָהן אַ בעשטעטיגונג פון דער שול-מאַכט. בקרוב נאָך דער מעשה, האָט אַראָלף שאַרלאַם געגרינדעט די ערשטע יודישע פּריוואַטע עלעמענטאַר-שול אין לאָדז אויף דער שרעדניע גאַס. שאַרלאַמ'ס שול האָט געהאַט גרויסען ערפאָלג און איז כסדר געווען איבערפילט, טראָצדעם, וואָס דער שכר-לימוד איז געווען זעהר אַ גרויסער און האָט בעטראָפען 6 רובעל אַ חודש. אין 1864 האָט די דערמאָנטע שול בעהאַט 40 קינדער. דעם 10 אַפּריל 1862 איז אין שאַרלאַמס שול פאָרגעקומען דער ערשטער יעהרליכער עקזאַמען „ביי דער פולשטענדיגער צופרידענקייט פון די עלטערען פון די תלמידים און פון די פערבעטענע געסט".

„עס האָבען אונז זעהר געפרייט די פאָרטשריטען פון די קינדער, וואָס זיי האָבען געמאַכט אין אַלע געביטען במשך פון דעם יאָהר זייט די שול איז געגרינדעט געוואָרען" — אַזוי שרייבט איינער פון די אַנוועזענדע אויף דעם עקזאַמען. נישט קענענדיג גוט קיין פויליש, האָט שאַרלאַם אַלס לעהרער פון דער פוילישער שפּראַך אַנגאַזשירט אַ קריסט. אין 1862 האָט שאַרלאַם אַנאָנסירט אין דער „יוטשענקאַ" אַז ער זוכט אַ לעהרער, וואָס זאָל קענען גרינטליך און גראַמאַטיש די פוילישע און העברעאישע לשונות און וועלכער זאָל קענען דעם העברעאישען געגענשטאַנד לערנען אויף פויליש, אָפּערירענדיג פאַר דעם פּאָסטען אַ פענסיע פון 2400 רובעל אַ יאָהר. אין שאַרלאַמס שול איז, הפּנים, אויך בעשעפטיגט געווען מאָריץ זיס, פון טשענסטאָכאָוו, וועמען דער שטאָטראַט האָט געהאַט אין תחילת ברעה צו אַנגאַזשירען אַלס לייטער פון דער ערשטער יודישער רעגירונגס-שול אין לאָדז. אַזאַ שול איז אָבער נישט געגרינדעט געוואָרען און זיס איז אַריינגעטרעטען אַלס לעהרער צו שאַרלאַמ'ען אין שול און מיט דער צייט איז ער געוואָרען איהר אָנפיהרער, עווענטועל, דער אייגענטימער.

כלי-קודש פון דעם געביט דאַרף מען, קודם כל דערמאָהנען די רבנים אין לאָדז. וועגען די ערשטע לאָדזער רבנים: לייב סאַלאָמאָנאָוויטש (יהודה אריה פון וויראַוועו) און מנחם היילער פון ראַספּאַשע זענען אונז געבליבען נאָר זעהר ווייניג נאָטיצען. אין 1824 האָט דאָס רבנות אין לאָדז איבערגענומען מענדעל וואָלף יעראָזאָלימסקי (וועל איזראַעלסקי) מיט אַ יעהרליכער פענסיע פון 460 פוילישע גילדען, בקרוב אָבער איז די דאָזיגע פענסיע, ווי אַלס נישט גענוגענדע, געוואָרען בעדייטענדיג געהעכערט און האָט אין 1828 אויסגעמאַכט 900 פוילישע גילדען. אויסערדעם האָט דער שול-דאָזאָר פאַרן רב'ס דירה געצאָהלט יעהרליך 100 גילדען. צוזאַמען מיט דעם וואוקס פון דער יודישער בעפעלקערונג וואַקסען אויך דעם רב'ס התחיבות און צוזאַמען דערמיט וואַקסט אויך זיין אָנזעהן און זיין שכירות. נאָך יעראָזאָלימסקין ווערט רב אין לאָדז הלל הכהן אַ זוהן פון לוטאָמירסקער רב און נאָך איהם נעהמט איבער דעם מעמד אין 1832 יחזקאל נאָמבערג, אַנ'אָפּשטאַמלונג פון אַנ'אַלטער דייטשישער רבנישער משפחה. נעהמענדיג אין תחילת 215 רובעל אַ יאָהר און שפּעטער 280 רובעל. די רב-שטעלע אין לאָדז, איז נישט געווען נאָמבערגס ערשטער פּאָסטען; פון 1819 ביז 1923 איז ער געווען דער פערטרעטער פון לוטאָמירסקער רב און פון 1823 ביז 1832 איז ער געווען אונטער-רב אין קאָנסטאַנטין.

נאָמבערגס לעבען אין לאָדז איז נישט געווען אויסגעבעט מיט קיין רויזען, צו דאָס איז געווען דערפאַר ווייל ער האָט געהאַט אַנ'ענערגישע האַנד און האָט זיין אַמט שטרענג געפיהרט, צי דאָס איז געווען דערפאַר, וואָס נישט אַלע איינוואוינער אין לאָדז האָבען געקענט שלום מאַכען מיטן פאַקט, וואָס נאָמבערג איז געווען אַ קאָצקער חסיד — גענוג, אַז מען האָט געגען איהם פון צייט צו צייט אינטריגירט, בכדי ביי איהם צוצונעהמען דאָס לאָדזער רבנות... אין 1834 דערלאַנגט דער שרייבער פון די קאָנסומציע הכנסות, נייטמאַן ליטווער, אַנ'אָנקלאָג געגען נאָמבערג אַז ער שטרעבט אַריינצוכאַפּען פאַר זיך דעם שטייער אויף כשר פלייש. אַלס רעזולטאַט פון דעם אָנקלאָג האָט די וואָיעוואָדישע קאָמיסיע אין איהר שריפט פון 24טען מערץ, 1835, בעאויפטראַגט נאָמבערגן תיכף מעבור צו זיין פון זיין מעמד. די מחלוקה געגען נאָמבערג'ן האָט געדויערט עטליכע חדשים. אין דעצעמבער 1835 האָט עס שוין אַזוי וויט געהאַלטען אַז די דיסטריקט מאַכט האָט בעאויפטראַגט אויף נאָמבערגס אָרט צו נאָמינירען אַלס לאָדזער רב דעם אָרטיגען חזן-שוחט, הערצקע אַשעראָוויטש. לסוף איז דאָך, הפּנים, איינגעשטעלט געוואָרען אַ שלום, ווייל נ. ליטווער האָט צוריקגעצויגען זיין אָנקלאָג און אויך דער שול-דאָזאָר און אונטער-אַרענדאַר פונם כשר שטייער הערש איינלבערג האָט זיך אָנגענומען פאַר נאָמבערגן. אין רעזולטאַט פון די בעמיהונגען האָט די וואָיעוואָדישע קאָמיסיע צוריקגעצויגען איהר פריהערדיגער רעזיזיע און האָט נאָמבערגן אין 1836 צוריקגעגעבען דאָס רבנות.

עס האָבען זיך נאָכנישט געהאַט איינגעשטילט די אָפּקלאַנגען פון דער ערשטער מחלוקה ווי עס וואַקסען שוין אויס פרישע מחלוקות. געשעהן איז דאָס אין 1838, ווען עס האָט זיך געענדיגט דער 6-יעהריגער אָפּמאַך מיט נאָמבערגן, טראָגט דער שוהל-דאָזאָר אין לאָדז, אַריין אַנ'אָנקלאַג, „פון דעם כלל יודישע איינוואוינער אין לאָדז" געגען דעם רב און ער בעט דער דיסטריקטמאַכט אַז דער דאָזיגער רב זאָל פון דער שטאָט אַרויסגעשאַפט ווערען. אַזאַ אייגענע בקשה האָט אויך דער שוהל-דאָזאָר אָפּגעגעבען צו דער וואָיעוואָדישער מאַכט. די דאָמאָקלעס-שווערד וואָס איז ווידער געהאָנגען איבער דעם רב'ס פלייצעס, איז אויך דאָס מאָל אָוועקגענומען געוואָרען און דאָס, משמעות, דורך אַ שטילען שלום, ווייל אין אַ חודש אַרום ציהט דער שוהל-דאָזאָר צוריק זיין אָנקלאַג און דער ענין ווערט אַנולירט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם חרם, וואָס איז אין 1842 אַרויסגערופען געוואָרען אין לאָדז, קעגען די וואָס נוצען כשר רינדער-פלייש, אַ דאַנק וואָס דער מלוכה-אוצר האָט געליטען אַ שאָדען, ווייל ער האָט היזק געהאַט דעם כשר-שטייער, איז דעם רב'ס פּאָזיציע ווידער בעדראָהט געוואָרען. די וואָיעוואָדישע מאַכט האָט חושד געווען — איבעריגענס איז נישט בעוואוסט אויף וואָסערע סמך — דעם לאָדזער רב, אַז ער האָט עפּעס אַ חלק אין אָט דעם חרם און האָט דעצידירט איהם צו דימיסיאָנירען. עס זענען געווען אומזיסט נאָמבערגס פערענטפערען זיך, אַז ער האָט קיין שום חלק נישט אין דעם חרם. עס איז אויך געווען בחנם וואָס ער האָט אין דער אַנוועזענהייט פון אַ מנין אַנגעזעהענסטע מענשען — אויפן פערלאַנג פון דער מאַכט — דעם חרם מבטל געווען. די גובעריאַלע מאַכט „איז געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז דער רב נאָמבערג האָט געהאַט אַ חלק אין דעם חרם" און האָט קאַטעגאָריש בעאויפטראַגט דעם רב צו ענטזאָגען און די פּראָוויזאָרישע אויספיהרונג פון דעם רב'ס התחיבות איבערצוגעבען צו יעקב טאָביאַש. דערווייל אָבער האָבען גלייכצייטיג נעבען דער פערטיידיגונג וואָס נאָמבערג אַליין האָט אונטערגענומען, זיך אויך משתדל געווען די שוהל-אויפזעהערשאַפט און דער אונטער-אַרענדאַר פון כשר-שטייער ליפּמאַ וויכסעלפיש. די אינטערווענץ האָט געהאָלפען; אין אַ שריפט פון 11טען מאַי 1842 האָט די גובערניאַלע מאַכט צוריקגענומען נאָמבערג'ן די רעכט אויסצופיהרען די רבנות-התחיבות.

צוליב אַ פּעסעל פּסחדיגען באָרשט!...

אַ מעשה'לע לכבוד שבת הגדול

פון י. אַבערזשאַנעק

די היינטיגע וואָך איז עס געווען. איך זיץ פערטיפט אין מיינע מחשבות. מיין יודענע זאָל געזונד און שטאַרק זיין איז געווען פערנומען מיטן ערב פסח פּסשאַנג, די פענסטער זענען געווען אָפען, די שענק אויסגעליידיגט. די בענקלעך איבערגעדרעהט. דער טיש פערדרעהט מיט די פיס אַרויף. די לאָמפּ פערהאַנגען מיט אַ ווייס לײלעך, ווי אַ בר-מינן ר"ל. איך זיץ ביים שרייב-טיש און טראַכט, און וועגען וואָס האָב איך געטראַכט? איהר מיינט אפשר, אַז איך האָב געטראַכט וועגען אַ גמילות חסד אויף יום-טוב? ווי אַזוי בעקומט מען דעם פּסח אין שטוב אַריין? פון וואַנען נעהמט מען אויף מצות, וויין, חרוסת און מרור? ווי אַזוי קום איך צו דער מלוכה? אָך, ווי פעלט איהר דאָס אויס? איך האָב געטראַכט וועגען אַ וויכטיגערען ענין — וועגען אַ טעמע! אַ טעמע אויף אַ שבת-הגדול-פעליעטאָן. וועגען וואָס שרייבט מען? אַז מיין תופּט ליוויראַגט, דער סיום איז געשלאָסען. די מאַראָם פּריסטאַראָווע איז שוין אהיימגעפאָהרען, די „חכמים ונבונים" פון דער וויעיסקאַ גאַס זאָגען מעהר נישט קיין חכמות. די בהמות זענען שוין ב"ה פערזאָרגט. דער צווייטער קוטי לעמעל, דער סענאַט הייסט עס, איז אויך שטום געוואָרען. דאָס גאַנצע פּולווער אויסגעשאָסען. די פּשיטיקער יודען זענען שוין מיט מאָל „פערדאַרגט", מאַ וועסען וואָס שרייבט מען? זיץ איך ביים שרייב-טיש און טראַכט. פּלוצים מ'קלינגט.

— ווער איז?

— אַ יוד.

— אַ יוד?

— וואָס דאַרפט איהר?

— צו אַבערזשאַנעק.

— וועגען וואָס?

— וועגען אַ דרינגענדען ענין

— אַ דרינגענדען ענין? מסתמא וועגען אַ קוויטל צו „תומכי אורחים", אָדער צו „נותן לחם"! ווער דען וועט צו מיר קומען? קיין משעק האָט ער זיכער נישט געבראַכט.

— אַ גוט מאָרגען אייך, פּאַנ'יע אַבערזשאַנעק — האָט דער יוד מיר אַריינגערוקט אַ פריינטלען שלום-עליכם.

— עליכם שלום, וואָס ווילט איהר זאָגען גוטעס?

דער יוד האָט זיך אָוועקגעזעצט און מיך האָט ער אויך געהייסען זעצען. און נאָך דעם ווי ער האָט אַדורכגעיאָגט די צייטונגען, געבלעטערט די ביכער, געעפענט די קאַנווערטען און אַדורכגעלייענט די בריף, האָט ער אויסגעטאָן דעם פּאַלטען, דעם שאַלעק, אַראָפּגענומען די ברילען און אויסגעווישט די גלעזער. אויסגעהוסט זיך און נאָך די הכנות גיט ער מיך אַ פרעג:

— נו, איהר זענט שוין פאַרטיג?

— איך בין שוין לאַנג פאַרטיג, איך וויל נאָר וויסען צי איהר זענט שוין פאַרטיג?

— יאָ, כ'האָב אייך, פּאַניע אַבערזשאַנעק, געוואָלט דערציילען אַ מעשה, וואָס ס'האָט מיט מיר געטראָפען, צו דער מעשה דאַרף מען אָבער האָבען אַ לייכטען קאָפּ, און אַ גוט געמיט. און אַזוי ווי איהר האָט דאָך אַ לייכטען קאָפּ און אַ גוט געמיט, וועט דאָס פאַר אייך זיין סחורה.

— נו, אדרבה, לאָמיר הערען די מעשה.

— געווען איז עס מיט עטליכע יאָהר צוריק. די פאַר פּסח-וואָך. און ווי ס'זעהט אויס פאַר פּסח ווייסט איהר דאָך: מ'רוימט, מ'שייערט, מ'לופטערט. מ'רייסט שטיקער פון די ווענד, און דער שטוב איז דאָך אַ גיהנום. די יודענע שרייט און מאַכט עלות. זי דרעהט זיך אַרום אין דער קאַפּע און „דעקלאַמירט". דעם מאַן לאָזט זי נישט אויף די אויגען. די קינדער טרייבט זי און קנייפּט זיי אויס שטיקער פלייש.

אַזוי טון אַלע ווייבער, און מיינע טוט אויך אַזוי. אָבער דער עיקר איז ביי מיין יודענע דער פּסחדיגער באָרשט. אויף באָרשט איז זי אַ ספּעציאַליסטקע. איהר פּסחדיגער באָרשט האָט אַ שם. דאָס איז דען באָרשט? — „כרמל"!.. איהר הערט? כרמל-וויין!.. נישט איין יודענע האָט גרויסע אויגען אויף מיין ווייבס פּסחדיגען באָרשט, די שכנטעס בעטען זיך ביי איהר:

— פּינטשעשי קרוין, ווי אַזוי מאַכען זי דעם באָרשט? ער האָט דאָך טעם גן-עדן!

פערלעגט זי די הענט אויף די באַקים און ענטפערט מיט אַ שמייכעלע:

— „אַנדערש נישט, כ'טעה ענק שוין אויסזאָגען דעם סוד. אַז צ'וועט ענק שטעלען אויף די קעפּ וועט עס אייך אַזאַ באָרשט נישט מאַכען!"...

נו, האַלט זי טאַקע דעם פּסחדיגען באָרשט פאַר אַ וויכטיגע זאַך. און צוויי וואָכען פאַר פּסח ווען דער עולם שלאָפט שוין געשמאַק, פערשליסט זי די טיר. פערריכטעט די ראָלעטען און נעהמט זיך צו דער „עבודה". נעהמט אַרויס דאָס יום-טוב'דיגע באָרשט-פּעסעל, שייערט און בריהט עס פון אַלע זייטען. טוט זיך אָן אַ ריינע ברייטע שירץ. אַ קופּקע אויפן קאָפּ. וואַשט אָפּ די הענד, און נעהמט זיך צו די בוראַקעס. שיילט און זינגט זיך צו אַ זמר'ל. דאָס איז איהר הייליגסטע אַרבייט.

וועט איהר דאָך פרעגען, צו וואָס איך דערצעהל אייך די מעשה מיט מיין ווייבס פּסחדיגען באָרשט? צו וואָס דאַרפט איהר דאָס וויסען, אַז מיין ווייב איז אַ באָרשט - ספּעציאַליסטקע? דאָס דערצעהל איך אייך ווייל דאָס האָט אַ שייכות, נאָר אַ גרויסען שייכות צום ענין.

הערט, פּאַניע, אַבערזשאַנעק, וואָס פאַר אַ מפּלה איך האָב געהאַט צוליב מיין ווייבס פּסחדיגען באָרשט. איך בין זיכער אַז ווען ביי אייך פּאַסירט אַזאַ מעשה, וואָלט איהר דאָס זיכער בעשריבען און טאַקע אויף אייער שטייגער, איהר וואָלט דאָס אַביסעל צוגעפּוצט, צוגעפּעפּערט, און צוגעזאַלצען — אַזוי ווי איהר קענט.

— הערט, וואָס ס'איז געשעהען:

געווען איז דאָס בימי פּאַניע, ערב פּסח ביי נאַכט. הער איך אַ געוואַלד.

— וואָס איז געשעהען? ווער שרייט עס אַזוי שפּעט? אפשר גנבים? באַנדיטען? איך הער מיך צו צו די קולות. עס שרייט דער שכן פון ערשטען שטאָק. דער גוי וואָס וואוינט אונטער מיר, ער שרייט, זיין ווייב שרייט, די קינדער שרייען. אַלע שרייען זיין:

— „קרעוו"!, „קרעוו!"... פּאָליציאַ! פּאָליציאַ!

דאָס גאַנצע הויז שכנים האָט זיך אויפגעכאַפּט. איך אַליין בין אויך אַרויס פון בעט אַ האַלב טויטער און נאָך איידער וואָס ווען, קלאַפּט מען האַסטיג אין מיין טיר:

— „אָטוואָזשיטשע"

לויף איך גיך צו צו דער טיר און פרעג אַ דערשראָקענער:

— „קטאָ טאַם?"

— „פּאָליציאַ!"

— פּאָליציאַ? וואָס עפּעס ביי מיר? וואָס וויל מען פון מיר?

איך עפען אויף די טיר, און עס פאַלט אַריין מיין שכן, דער גוי פון ערשטען שטאָק, דער סטרוזש און אַ פּאָליציאַנט.

— „צאַ שען סטאַלאָ?" — פרעג איך.

ענטפערען זיי מיר נישט און מ'נעהמט זוכען. זוכט מען אין די שענק, אין די בעטען, אונטער די בעטען. מ'זוכט און מ'נישטערט. מ'רייסט אויף די ברעטער פון די פּאָדלאָגעס.

— פּאַנאָוויע וואָס זוכט איהר? אפשר קען איך אייך פערשפּאָרען אַרבייט? — האָב איך זיי געפרעגט.

— „קרעוו!"

— קרעוו? וואָס פאַר אַ קרעוו? ווי קומט צו מיר בלוט?

— „זשידזשיע, ווייז וואו האַסטו דאָ בעהאַלטען ס'בלוט!" — האָט אַ געשריי געטון מיין שכן, דער גוי פון ערשטען שטאָק.

— וואָס פאַר אַ בלוט?

— דאָס בלוט צו מצות!..

בין איך געבליבען שטעהן אַ טויטער, וואָס הייסט? וואָס פאַר אַ בלוט? וואָס האָט ער אַ משוגיס? וואָס פאַר אַ בלבול?

דער פּאָליציאַנט האָט מיך גענומען פאַרן קאָלנער און אַראָפּגעפיהרט צו מיין שכן, און מיר געוויזען אויפן סופיט:

— „אַ עטאָ טשטאָ?"

איך גיב אַ קוק און ס'ווערט מיר פינסטער פאַר די אויגען, דער סופיט איז איינגעזאַפּט מיט בלוט. כ'רינט פון סופיט. פון די ווענט. די בעטען, ס'בעטגעוואַנד איז אַדורכגעווייקט מיט בלוט. און דאָס איז דאָך טאַקע פון מיר, פון מיין וואוינונג.

די גוים מאַכען קולות. דער פּאָליציאַנט האַלט מיך און איין פרעגען, „עטאָ טשטאָ?". ס'האָט מיר געהאַקט אַ צאָהן און אַ צאָהן, אַזאַ אומגליק, אַזאַ צרה. בלוט גיסט זיך פון מיין שטוב צו אַ גוי אין בעט אַריין, און דאָס ערב פּסח — אַ בלוט בלבול, איך בין דאָך איינגעשטעלט מיט מיין גאַנצע הויז געזינד!

פּלוצים, ווי איך שטעה און טראַכט. דערמאָהן איך מיך פון מיין ווייב'ס פּסחדיגען באָרשט, און ס'ווערט מיר ליכטיג אין די אויגען. כ'גיב פּלוצלונג אַ פּאַטש מיט די הענד:

— „פּאַנ'יע גובערנאַטאָרזשע מאַם נאַ!"... — כ'האָב עס!

— „טשטאָ טאַקיע"? — האָט דער גאָראָדאָוואָי אויסגעשטעלט אויף מיר אַ פּאָר אויגען.

— „מאַיאַ זשאָנאַ"...

— „זשאָנאַ?"...

— „טאַק זשאָנאַ. אָנאַ ראָבּי נאַ פּייסעך טאַקי פּיסאַכאָווי באַרשט אָנאַ ראָבּי דאָ בעטשקי. נו טאַ טאַ בעצקאַ פּענקלאַ!"...

אין עס דאָך אָבער געווען אַ חברה פּויערים, האָבען זיי קיין וואָרט נישט פערשטאַנען, איך האָב צו זיי גערעדט וויזואַשנע אויף פויליש, און זיי האָבען געצויגען מיט די פּלייצעס. האָב איך דאָך געזעהען מיט ווערען כ'האָב צו טון. האָב איך זיי „זאַפּראַשעט" צו מיר אין דער וואוינונג, צוגעפיהרט צום פּעסעל באָרשט און דאָ האָט זיך אַרויסגעשטעלט די גאַנצע מעשה, אַז דאָס איז נישט קיין בלוט, נאָר — באָרשט, וואָס מיין ווייב שטעלט אָן אויף פּסח, און היות ווי זי וויל אַז דער באָרשט זאָל זיין „כרמל" פּאַקט זי אָן בוראַקעס ביז... דאָס פּעסעל האָט געפּלאַצט...

אָט אַזאַ מפּלה האָב איך געהאַט פון מיין ווייב'ס פּסחדיגען באָרשט. נאָך איין מזל וואָס דאָס איז געווען אין פּאַניעס צייטען, ווען דאָס איז איצט, בימי „אָחענדראָווניק" ווער ווייסט וואָס פון דעם פּעסעל באָרשט וואָלט געווען...

* * *

כ'האָב אויסגעהערט די מעשה, האָב איך דעם יוד האַרציג געדאַנקט, ווארום ווען נישט ער, וואָלט איך חלילה געבליבען אָהן אַ טעמע אויף מיין שבת-הגדול פעליעטאָן.

היינריך און לאָרעליי

סצענישע באַלאַדע

פון משה בראָדערזאָן

(אויף איינעם אַ פעלזענשטיין זיצט אין רויטען זון־פאַרנאַכט די שעהנסטע פון דער וואָהר — די דורך היינע׳ן אויסגעטרוימטע לאָרעליי — און מיט אַ קאַם אַ גילדערנעם קעמט זי איהרע גאָלדענע האָר. זי זינגט דערביי אַ ליד, וואָס לאָקט און רופט די פאַר־ליבטע שיפער־יונגען, אַט אָ די, וועלכע וואַנדערען אויף די לייכטע שיפלעך זייערע אינם גילדערנעם ריין. הויך זיצט די לאָרעליי, אויפן פעלזען־שפּיץ, און די יונגע שיפערס פערקוקטע און איינגעהערטע אין איהר פראַכט, זעהען נישט די שאַרפע אונטער־וואַסער־פעלזען, און בעמערקען נישט, ווי די שיפ־לעך ווערען צעשמעטערט, און ווי זיי זינקען אין דער קאַלטער טיפעניש פון אומקום).

לאָרעליי (זינגט)

איך ווייס נישט וואָס דאָס זאָל בעדייטען,
וואָס טרויער פרעסט מיין אָרעם האַרץ:
דאָס איז אַזוי אין נייע צייטען —
מיין אויג, מיין בליק ווערט חושך־שוואַרץ;
איך זינג מיין ליד, מיט זון געפלאָכטען,
און רויטער צער דערפון עס רינט,
בעת ס׳קומט אין אויער מיר אַ פאַך מון
פון נישט־געאַנטען גליק — אַ ווינט.
דער ווינט עס טרייבט צו מיר דעם שיפער:
איך ווער בעגעהר, און טרוים פון זינד,
און ס׳ווערט מיין טרויער שאַרפער, טיפער,
און ס׳וויינט מיר אונטער האַרץ מיין קינד;
מיין גאָלדען קינד, וואָס נישט געבוירען,
וויינט איצט מיט מיר צוזאַמען מיט,
ווי אויך מיין דיכטער וואָס פערלוירען,
עס האָט פון מיר געמאַכט אַ ליד...
מיין דיכטער היינריך איז פערטריבען
און אויף זיין גורל שווער איך וויין:
אָ, ווער, ווי ער געקאָנט האָט ליבען
די יונגפרוי לאָרעליי פון ריין?
איך ווייס נישט וואָס דאָס זאָל בעדייטען,
וואָס זאָל איך אין מיין עלענד טון?
עס גייט אַוועק אין ווייטסטע ווייטען —
עס גייט אין פרעמד אַוועק די זון!

(געדיכטער אונטערגאַנג ־ פורפור פון דער זון דעקט איבער דעם ריין, דעם הויכען באַרג־פעלז, און די לאָרעליי, מיטין קאָפּ געזונקען צווישען די קניע. האַרט צום ברעג פונים פעלז שווימט צו אויפן שיפעל איהר דיכטער — היינריך היינע).

היינריך

קיין רויש, קיין שאַרך, קיין שטראַל־בעוועגע,
אין אונטערגאַנג קיין בליצען־פונק,
עס לויערען פון ריין די ברעגען,
צום רויבערישען טיגער־שפּרונג!
מיר האָט זיך נאָר־וואָס אויסגעדראָכטען,
איך האָב געהערט אַ טיפען וויי,
איך האָב געזעהן די האָר צעפלאָכטען
פון לאָרעליי, מיין לאָרעליי...
מיר האָט זיך אויסגעדוכט איך הער זי,
און כ׳ווייס נישט איצט — וואו איז זי, וואו?
אַרוים איז זי פון מיינע פערזען,
און שטערט מיר אומרוהיג מיין רוה!
אָ, לאָרעליי, דו טרוים פון טרוימער,
פון הימלען אונזער שענסטע גאָב!
עס טוט מיר וויי, ס׳איז שווער אַזוי מיר,
ווען רופען רופסטו זיך נישט אָפּ!
שטאָט גאָלד דער ריין איז מיט געוויין רייך,
דיין יאָמער הער איך אין זיין רויש,
דיין טרויער, לאָרעליי...

לאָרעליי

— אָ, היינריך,
געליבטער מיינער, ביזט ענטוישט?...

היינריך

צי איזים פון וואַסערען דאָס רוישען,
וואָס האָט די פראַגע מיר געשטעלט?
געמיש פון חלום און ענטוישונג —
דאָס איז געווען מיין גאַנצע וועלט!
נאָר דו אַליין, אין שיין פון צניעות,
ביז טויט דו האָסט מיך נישט פערלאָזט,
איך האָב געוואוינט אין דיינע וויעס,
ביים זינגען ס׳ליד, אַראָפּגעלאָזט.
געשוועבט איך האָב אין דיינע לאָקען,
ווי ווינט געהויכט אין דיינע האָהר,
מיט דיר האָט גאָרנישט מיך געשראָקען,
אין עלענד גרויס פון מיינע יאָהר.
איך האָב געטרוימט אין דיינע ברוסטען,
געטוליעט צו דיין גאָלדען לייב —
ווי ווייט זיין, ווייט, פון מיר איצט מוזטו,
מיין לאָרעליי, מיין כלה־ווייב!?
ווי ווייט — אַז אויסגעלאָשען ליכטער
עס ווערען, אַלע שיינען — גראָ...
ווי ווייט ביזטו?!

לאָרעליי

— כ׳בין דאָ, מיין דיכטער...
איך ווער פערלוירען... מאַלד — נישטאָ!

היינריך

ביזט דאָ, געליבטע? הייס־געליבטע
און איך האָב נישט געוואוסט דערפון!
אין מיינע שעהן די בעטריבטע,
וואָס האָבען זיי מיט דיר געטון?
וואָס האָבען זיי צום חלום מיינעם —
דעם אויסגעבענקטען פון אַ לאַנד...

לאָרעליי

פעראַכטונג בין איך ווערט — אַ שפּיי נאָר!
איך שעהם זיך... ס׳איז אַ גרויסע שאַנד!
אַ חרפּה איזים אויף דורי־דורות,
א חרפּה פאַר דעם טאָג און נאַכט...
ווען וואָלסט געוואוסט, ווי גרוים די מוראָ איז
ווען ווייסט נאָר — וואָס פון מיר געמאַכט!

היינריך

דער כאַם ווייסט זיינס: ס׳איז זיינס — דעם כאַמים ערד,
נאָר זיין — דער ערדישער גענום!

לאָרעליי

זיי האָבען מיך בעשמוצט, פערימזריט,
געשענדעט און געיאָגט צו זנות,
די קרוין פון מיר אַראָפּגעריסען —
דעם כתר פון דיין צויבער־וואָרט,
אָ, היינריך, היינריך, מיין געוויסען,
האָט איצט דען זיין אַזוי געטאָרט?!

היינריך

דעם כאַמים געוויסען, שטאָלץ און ווירדע,
און כבוד זיינער שטעקט אין פויסט!

לאָרעליי

צי ווייסטו, ס׳איז שטייגער כ׳פיהר דאָ?
צי ווייסטו, וואו כ׳האָב אַלץ געהויזט?
צי ווייסטו, היינריך, ווער געלעגען
עס איז מיר אין מיין יונגפרוי־שויס —?
געטריבען האָט מען מיך פון ברעגען,
פון טרוימען־קרייז אין גאַס ארויס...
און געהן איך מוז אין חרפּה־יאָכען,
פערפינסטערט איז מיין הימעל־בלוי:
און כ׳בין צופייניגט און צעבראָכען,
איך, לאָרעליי — אַ גאַסען־פרוי...
מיין האַרץ, מיין זעעל, מיין לייב און לעבען—
איין שייטערהויפען — פייער־פלאַם,
און ס׳איז צו מיר רשות געגעבען
צו זעטיגען מיט זינד דעם כאַם!
אַוועק פון לאַנד איז זון און שטערען
פון דער פערנונפט, פון קלאָרען זין —
בלויז מערדער, רויבער, סוטענערען
עס זענען עוסק דאָ בדין...

היינריך

אָ, קום צו מיר אין צער דעם דולען,
מיין לאָרעליי — מיין חלום צאַרט,
אָ, קום אין גרעניצלאָזע גבולין
פון לעבען מיינעם אָפּגענאַרט....
דו ווייסט, ווי עלענד כ׳בין, דו ווייסט דאָך,
ווי איינזאַם בין איך אין מיין גאָט —
טאָ קום צו מיר, און כ׳וועל דיך טרייסטען
מיט אייביגקייט פון צעהן געבאָט!

לאָרעליי

איז איצט צו דעם אַ וועג פאַרהאַן דען,
ווען כ׳וואָלט אַפילו וועלען גיין?!
עס וועט דאָך זיין דאָס — ראַסען־שאַנדע,
אָ, אָרימער היינריך, מוזט פערשטיין...
דו מוזט פערשטיין, און מוזט פערגעסען,
אַז כ׳טאָר עס נישט, לויט דעם געזעץ,
הגם פון סיפיליס צופרעסען...
איך בין.. פון די צרעת־קרעץ...

היינריך

אָ, קום צו מיר — אָ, גיב אַ צייכען,
אַז כ׳בין דיר נישט אינגאַנצען פרעמד,
גענעהן, ווען כ׳קאָן דיך נישט דערגרייכען,
אין מענשליכקייט אין מיין פערקלעמט...
פערשעהם נישט, לאָרעליי, מיין בענקען,
וואָס האָט קיין גרעניץ און קיין שיער —
ס׳איז מיר בעשערט דיך צו געדענקען,
אָהן דיר דעם באָדען איך פערליר!
אָהן דיר קיין צוועק פאַרהאַן, קיין ציל איז,
אָהן דיר — אָהן פאָלק — איז תפיסה אַלץ,
אָהן דיר דערשטיקט עס ווערען תפילות,
דערוואָרגען ווערען אינם האַלדז!
אָ, קום צו מיר, און כ׳וועל דערציילען,
ווי וואַנדער קאָנען נאָך געשעהן!
אָ, קום, און כ׳וועל דיין קראַנקהייט היילען—
אויפסניי וועט וועלט תפארת זעהן!

לאָרעליי

כאַ־כאַ, תפארת! כ׳העה עס גערן,
נאָר זיין קאָן גאָרנישט זיין דערפון!

היינריך

אַלץ זיי — פון סדום די סוטענערען?

לאָרעליי

יאָ, היינריך... וואָס... וואָס קאָן מען טון?
נאַאיוו ביזטו, ווען ווילסט מיך היילען —
דאָס אַ אומגליק פון מיין פאָלק און לאַנד.

היינריך

ווען כ׳זאָל מיט דיר דיין גורל טיילען,
וועט זיינים אוודאי ראַסען־שאַנד!

לאָרעליי

און אפשר אויסשניידען מיט מעסער
צרעת־גיפט פון מיר, דעם וויי —
און אַ מחיצה מאַכען בעסער...

היינריך

אָ, לאָרעליי! אָ, לאָרעליי!

לאָרעליי

ווייל כ׳זעה: קיין אונטערגאַנג בעשערט דיר—
דיין שיפעל צווישען פעלזען שווימט,
און נישט, ווי ס׳איז, לויט דיינע ווערטער,
צו איינזונקען געווען בעשטימט!
איך זעה דעם נס פון פאָלק פון דיינעם
פון אייביג אָן אויף בלינד בעראָט —
ווי ס׳ברענגט נישט אום קיין צער און פיין איהם,
ווען ס׳קעהרט פון איהם זיך אָפּ זיין גאָט!
דיין שיפעל מיידט אוים אַלע ריפען,
אין כוואַליעס־גורל איינגעשטעלט!
און אויסגעמאָסטען אַלע טיפען,
ישראל בלייבט — דער נס פון וועלט!

היינריך

אָ, לאָרעליי, מיין שוועסטער־כלה!..

לאָרעליי

דו שווימסט צוריק? דו שווימסט אַוועק
צוריק אויף וואַנדער־שטרוימען אַלע...

היינריך

יאָ, ווייטער — אין די שטרוימען שרעק!

לאָרעליי

דו שווימסט אַוועק?.. מיך לאָזטו איבער
אָהן סימן גאָט — צו שאַנד, צו שפּאָט?

היינריך

מיין ווייטער טרוים — אין גיהנום־פיבער,
אויף קייט פון חרם, פון פערבאָט!
אדיעו, מיין טרוים, איך מוז לאַווירען
צעווישען פייער־וואַסער־סוד,
אום שיף און זיך ארויסצופיהרען —

לאָרעליי

מיין גאָט —איך קאָן נישט מעהר—מיין גאָט!

(לאָרעליי וואַרפט זיך פונים הויכען פעלז אַרונ־טער, און ווערט נעלם אין די פינסטערע נאַכט־כוואַליעס. היינעס שיפעל גליטשט זיך איבערן וואַסער).

היינריך

„איך ווייס נישט וואָס דאָס זאָל בעדייטען
„וואָס טרויעריג אַזוי איך בין,
„אַ מעשה׳לע פון אַלטע צייטען
„עס גייט מיר נישט אַרויס פון זין...״

וועבער־ליד

גאַר פון מיין דינער פעדער טריפט
אַ רויטער טראָפען פון מיין ליד!
און זון פאַר מיין געמיט!
ס׳איז נאַכט.
אין מאַשינען - טאַקט געוועבט ....

און פונקט ווי יעדער פון די טויזענט פעדעם,
ווערט יעדער וואָרט, ווערט יעדע שורה
אין בלוט פערוועבט ....
איך וועב. דאָס זייד און שלינג דעם שטויב ....
מיינע לידער ווערען גלייך מיט ווייסען זייד
איך דאַרף אַ העמד, איך דאַרף אַ ברויט
מיינע יונגע מוסקולען זענען מיד,
איהר פיהלט עס נישט ....

און איהר, וואָס טראָגט מיין זייד אויף לייב —
טראָגט אויך דעם ריטם פון מיין ליד,
טראָגט אויך מיין בענקשאַפט צו דער זון,
גאַר איהר חלומ׳ט נישט דערפון —
און זון פאַר מיין געמיט!

אברהם רייזען — דער דיכטער פון פאָלק

שטריכען צו זיין 60־יעהריגען יובל

פון חיים לייב פוקס

דאָס בעקאַנטע וואָרט פון געטע: „ווילסטו דעם דיכטער פערשטעהען, מוסטו אין לאַנד פון דיכטער געהן", איז אין גאַנצע הונדערט פּראָצענט צוגעפּאַסט צו די שאַפונגען פון אברהם רייזען.

פמעט קיינער פון די פריהערנעסאַנס און נאָך מעהרערע עפּאָכע אין דער יודישער ליטעראַטור, האָט נישט אין דער טיף אַרורכגעפּיבערט דאָס יודיש־לאַנד פון נויט און עלענד פון איין זייט, און פון טיפען פּחון פון דער צווייטער, ווי אברהם רייזען.

רייזען, וועלכער איז געקומען אין דער יודישער לי־טעראַטור מיטן אויפוועקען זיך פון די צוויי הויפּט־שטרעמונגען מיטן נייעם רענעסאַנס אויף דער יודי־שער גאַס: דער ציוניזם — אלס דער ערוואַכטער יו־דישער נאַציאָנאַלער געפיהל און פון דער גרויסער, ממש וועלטען איבערקערערענדער, (צו יענער צייט) אידעע פון „בונד", וועלכער האָט אויף זיינע פּעה־נער אויסגעהתמעט דעם טיפען ציטער פון מאַסע: מענש, ווירדע!

אין אַזאַ צייט ווען עס קומט אויף אַ דיכטער, וואָס שטאַמט אַליין פון די צאַרטע, וואַרימע שויסען פון דער מאַמע: פ אָ ל ק, איז זיין יעדער שורה, זיין יעדער ליד, ע כ ט.

ווען מיר וועלען נאָכגיין טריט ביי טריט מיט די לידער פון רייזענ, וועלען מיר זעהען ווי אַזוי עס האָט זיך אויסגעלעבט און אויסגעחלומט די דעמאָל־טיגע אָרימע יודישע וועלט.

יעדעס ליד רייזענס, איזוי די טיפע אָפּשאַצאַנג דער איגערליכער עכאָ פון דער גאַס, און ווייל דער אמתער דיכטער פיהלט פריהער (יעדער דיכטער איז פּונקט ווי אַ סייסמאָגראַף — ער פיהלט די אינער־ליכע ציטערנישען פון פאָלק) און מיר זעהען טאַקע ווי ביי רייזינען גייט שטענדיג געפּאָרט ווי אָרים אין אָרים, דער טיפער טרויעריגער איצט מיטן גלוי־בען אינם מאָרגען, וואָס וועט זיכער קומען און דאָס מאַכט רייזענס פאָלקסטימליך, ווייל ער איז פּונקט ווי דאָס פאָלק: ווייל נאָר אַ דיכטער וואָס איז געבונ־דען מיטן קשר פון טיפער ליבע צום פאָלק און זיי־נע לידער קען אין זיין וויזיע זעהן אָט די שורות הערען דאָס שאַלען פון די טרומפּייטען ווי אין זיין ליד:

העי, איך הער טרומפּייטען שאַלען
פון דער ווייט;
און פון טויערען דאָס פאַלען —
וואָס בעדייט?
ווערט וואו־ווייט אַ פאָלק געבוירען,
גייט וואו־ווייט אַ פאָלק פערלוירען? —
העי, ווער רייט?!
קומט אַר אָנזאָגער פון לעבען
און בעפרייט פון נויט;
וואָס זשע זענען זיינע אויגען
און זיין מאַנטעל רויט?
ווי עס ברומט! —
העי, ווער קומט?

פון אָט די פאָר שורות קען מען זעהן די גאָלי־דענע שניר איבער אַלע רייזענס לידער, וועלכע זענען כמעט שטענדיג מיטן זעלבען ציטערדיגען, אומרוהי־גען געפיהל. אין רייזענס לידער סיי די אויפן סאָ־ציאַל, סיי די שטילע, לירישע, איז תמיד דאָ דער שטילער אינערליכער ריטם: פ אָ ל ק! ביי רייר־זענען, ווי ביי יעדען עכטען דיכטער, איז נישטאָ קיין פערזענליכע, לירישע לידער, קיין שטימונגען, די לידער פון באמת־גרויסע דיכטער זענען נאָר די אינערליכע קולות פון דער מאַסע, וואָס קענען זיי נישט אַרויסברענגען, אַז ס׳קומט דער דיכטער און זינגט מיט זיין האַרץ: זיינע און זייערע געזאַנגען און דעריבער ווען מיר הערען דאָס פאָלק זינגען די לי־דער רייזענס, וואָס זענען שוין געוואָרען דאָס אייגענ־טום פון פאָלק, זעהען מיר ערשט וואָס עס הייסט ד י כ ט ע ר זיין, ווייל דאָס פאָלק נענאַרט זיך קיינמאָל נישט און דאָס וואָס איז עכט גייט אַ־ריין אין זיינע טיפענישען. דעריבער איז דער יום־טוב פון די 60 יאָהר לעבען פון אברהם רייזען, דער יום טוב פון דער גאַנצער יודישער מאַסע. פון די שטימונגען און געפיהלען אין פרייען און לידען פון פאָלק, וואָס זענען לעבעדיג אַרויסגעזונגען גע־וואָרען דורך זיין דיכטער אברהם רייזען.

א שוואך מענשעל

ערצעהלונג
נאכ'ן פראנצויזישן

פון ב. פערלמאן

סילוויע האט אוועקגעלייגט דעם אפענעם בריף אויפן טיש אין זאל.

— נו, דו געהסט אהין ? — האט בערטא בענדער געפרעגט.

סילוויע האט אויפגעהויבן איהרע גרויסע, ברוינע, סאמעטענע אויגען אויף דער מוטער. די מוטער, א גליכע, מיט קורץ־געשוירענע, אפגעצווייגטע האר, מיט אנ'אויסדרוק פון שטרענגער אומגעדולד, אויף איהר לאנגען, בלאסען פנים, האט געווארט אויף אנטפער.

— איך וועל טהן, ווי דו וועסט מיר הייסען, מאמע, — האט סילוויע געענטפערט.

— אזוי ווי דער טאטע פערלאנגט, אז דו זאלסט קומען איהם זעהן. דארפסטו געהן, — האט בערטא ארויסגעזאגט טרוקען. — וואלסט שוין געמעגט פון איצט וויסען. אז איך בין א פרוי פון פליכטען. איך האב עס בעוויזען מיט מיין גאנצען לעבען, ווען דיין פאטער האט מיך פערלאזען, איבערלאזענדיג א בריף...

— יא, איך וויים, מאמע, דו האסט עס שוין מיר דערצעהלט, — האט סילוויע זי איבערגעשלאגען.

דער מוטער'ס גרויע אויגען האבען זיך אנגעצונדען:

— איך גלויב אז איך האב א רעכט צו דערצעהלען דיר עס נאכאמאל... עס איז וויכטיג, אז דו זאלסט עס וויסען...

ווי א געטרייע טאכטער האט סילוויע זיך אנגענומען מיט געדולד און אויסגעהערט נאכאמאל די מאמע'ס געשיכטע, ווי אזוי מיט זעקס יאהר צוריק,— סילוויע איז דעמאלט אלט געווען דרייצען יאהר,—איז איהר פאטער גאר אומגעריכט אוועק פון הויז און איז מעהר נישט צוריק געקומען...

— יא, מיין טאכטער — האט בערטא בענדער געענדיגט ווייטער, — דו דארפסט וויסען אז פון אלע זיינע חסרונות האט דיין פאטער דעם ערגסטען חסרון: ער איז א שוואך מענשעל... א פאטער פון א קינד זאל זיך גאר לאזען פערדרעהען א קאפ פון עפעס דארט א גאסען־מויד. איך בין זיכער אז ער האט שפעטער חרטה געהאט אויף זיין נארישקייט און געוואלט געהן צוריק צו זיין פרוי און קינד, די מויד האט איהם אבער געהאלטען פעסט... און איצט, גאט ווייסט, וואס עס איז געווארען פון איהם...

— אבער מאמע, ער שרייבט דאך דא אין בריף אז ער מאכט גוטע געשעפטען; און ער האט די אלע יאהרען נישט פערפעהלט צו שיקען אונז געלד אויף צו לעבען.

בערטא בענדער האט א ציה געטהון מיט די אקסעל:

— עס געהט דא נישט אין קיין געלד, — האט זי אומגעדולדיג אפגעהאקט, — דו האלסט, הייסט עס, פאר רעכט, אז דיין פאטער זאל אין א שעהנעם טאג פערלאזען דאס הויז און אנטלויפען מיט אנ'אנדער פרוי ?

— וואס פאר א סארט פרוי איז זי ?

בערטא בענדער איז אויפגעשפרונגען.

— איך קען זי נישט... איך האב זי קיינמאל פאר מיינע אויגען נישט אנגעזעהן, אבער איך שטעל מיר שוין פאר! זי האט איהם פערפיהרט, האט איהם אריינגענארט אין איהר נעץ... אזעלכע פרויען שטעלען זיך פאר קיין זאך נישט אפ... און דיין פאטער האט פערשטעהט זיך, זיך ריכטיג פערפלאנטערט... ער איז א שוואך מענשעל, א שמאטע...

סילוויע האט א שמייכעל געטהון.

— א, מאמע... — האט זי נאר געוואגט צו זאגען.

— און ווען וויל ער אז דו זאלסט קומען צו איהם ? — האט די מוטער געפרעגט.

— מארגען ארום דריי ביינאג, ער שרייבט אז איך זאל קומען צו איהם אין האטעל.

אויף מארגען ארום דריי נאכמיטאג, איז סילוויע מיט א קלאפענדיג הארץ אריינגעקומען אין דעם האטעל וואוהין דער פאטער האט איהר געהייסען קומען. די מוטער האט איהר צוגעפיהרט כמעט ביז צום אריינגאנג. און האט איהר אנגעזאגט מיטן הארבען ווארט וואס צו רעדען.

— זאג איהם דעם טאטען דייטעם, — האט זי פערענדיגט מיט פעסטקייט — אז כאטש ער האט מיר אנגעטהון אזוי פיל צרות, בין איך איהם פונדעסטוועגען גרייט איהם צו פערגעבען. זיין פלאץ איז לעבען זיין פרוי און קינד. אויב ער וועט זיין א פיינער מענש, מעג ער צוריקקומען... האסט פערשטאנען ?

— יא, יא, מאמע, זיי רוהיג.

סילוויע איז אריינגעקומען אין רעסטאראן פון האטעל. אין א ווייטען ווינקעל האט זי דערזעהן א הויכען מאן מיט ברייטליכע האר, געמישט מיט גרוי. ער האט זיך א צאפעל געטהון ווען ער האט זי דערזעהן, סילוויע האט גלייך דערקענט איהר פאטער. ער האט זיך קוים געהאלטען. מיט א לעבעדיגען גאנג איז ער איהר געגאנגען אנטקעגען, און ער האט זיך זעהר צארט ארומגעכאפט מיט איהר.

— טאכטער מיינע, סילוויע, ווי חן ביזט עס אויסגעוואקסען !

— עס איז שוין זעקס יאהר אוועק, אז מיר האבען זיך נישט געזעהן.

— ביזט געווארען זעהר א שעהן מיידעל. איך בין אזוי גליקליך צו זעהן דיך ווידער. איך האב גע־ווארט אויף דעם טאג מיט דער גרעסטער אומגעדולד.

ער איז א ווייל אנטשוויגען געווארען, באלד האט ער ווידער גענומען רעדען, ענטפערענדיג אויף סילוויעס שטומען בליק:

— מיין טייער טעכטערל... איך ווייס, דו טראכסט אז עס האט זיך געווענדעט אן מיר צו זעהן זיך מיט דיר פריהער, אחער אינטאנציען נישט אוועקצוגעהן פון הויז... איך וועל דיר באלד אלץ קלאר מאכען... אבער דערצעהל מיר פריהער נייעס פון דער מאמען...

— די מאמע פיהלט זיך גאנץ גוט.

סילוויע האט אבער מיט אמאל זיך דערמאנט וואס די מוטער האט איהר געהאט אנגעזאגט, און זי האט גלייך צוגעגעבען:

— יא,, אזוי גוט ווי זי קען זיך פיהלען ביי א־יעלכע אומשטענדען...

— וואס האט זי דיר געזאגט וועגען מיר ? — האט דער פאטער געפרעגט.

ער האט צוגערוקט א שטוהל פאר דער טאכטער און האט אליין זיך אויך אוועקגעזעצט.

— דא וועלען מיר קאנען רוהיג ריידען. איך וואלט בעדארפט דיר, טאכטער. אלץ קלאר מאכען, אבער...

— אבער דו וואגסט נישט... — איז סילוויע איהם אריינגעפאלען אין די רייד.

ער האט זי אנגעקוקט און גענומען באלד ווייטער רעדען, שוין מיט דעם פולסטען צוטרוי צו זיין אפגעפרעמדעטער טאכטער.

— יא, מיין קינד, האסט געזאגט דאס ריכטיגע ווארט, איך וואג נישט. דיין מוטער איז אוודאי א היילינגע פרוי און איז ווערט א בעסער מזל ווי זי האט עס געהאט ביי מיר. אבער צוריקגערעדט, ווייס איך נישט צי איז זי טאקע אזוי אומגליקליך ווי מען קאן מיינען, זעהסטו מאכטער, כדי צו זיין אומגליקליך, מוז מען האבען א הארץ און קאנען פיהלען. אבער דיין מוטער געהערט צו יענעם סארט פרויען וואס אויב זיי האבען נישט פון וואס צו ערגערען זיך, געהט זיי נישט איין דאס לעבען איך רעכען אז זי האט גאר ערשט אויפגעלעבט ווען איך האב זי פערלאזען...

סילוויע האט ווידער אנגעשטעלט אויף איהר פאטער א פרעגענדיגען בליק.

— יא, יא — האט דער פאטער גערעדט ווייטער, — דיין מוטער מוז שטענדיג זיך בייזערען, זיך קלאגען. זי מוז וויסען אז זי האט די מאכט, זי מוז האבען טענות צו דער וועלט... ווען זי האט מיר געגרנישט גלאט אזוי געמאטערט... אהן שום גרונד... איך האב שטענדיג געמוזט זיך פערטיידיגען זיך שטעלען אנטקעגען, אבער גיך שטעל זיך אנטקעגען דיין מוטער... איך זאג דיר נאך אמאל, זי האט אויך א סך מעלות, אבער איהר שלעכטער כאראקטער פערשטעלט אלץ מיטאנאנדער...

סילוויע האט אריינגעקוקט דעם פאטער אין די אויגען, זי האט געוואלט אז ער זאל רעדען מעהר, איהר מאכען אלץ קלאר.

— דו דארפסט פערשטעהען, מיין קינד, אז עס איז זעהר שווער אויסצוקומען מיט א מענשען וואס האט נישט קיין טראפען צארטקייט אין זיך. וואס קאן נישט שמייכלען, נישט נאר האב איך קיינמאל נישט געזעהן א שמייכעל אויף דיין מוטערס פנים. נאר זי האט אויך נישט געקאנט פערטראגען ווען איך האב אמאל געטהון א שמייכעל... מיין טייערע סילוויע, מיינע רייד קלינגען דיר אפשר קינדיש, אבער שטעל זיך פאר, וואס פאר א לעבען עס איז געווען צו דארפען איינביג זיך שרעקען, אז אט־אט וועט אויסברעכען דער שטורעם, אדער ציטערען אריינצוקומען אין הויז טאמער האב איך זיך אמאל פערשפעטיגט א צעהן מינוט... ווען אפילו איך בין געווען אמאל נישטמעזונט, פערקיהלט, האט זי געהאט א טבע צו זאגען: ,,ווי דען, מעהר פעהלט דיר נישט. נאר זיין פערקיהלט''. גלייך ווי איך וואלט עס געטהון אומיסטנע. אלץ וואס איך האב געטהון, האט נישט גע־טויגט. זעגען מיר אמאל געווען ביי אונזערע פריינט צוגאסט, איז ווי נאר איך האב געעפענט דאס מויל צו ריידען, האב איך גלייך דערפיהלט אויף זיך דיין מאמעס בליק; און שפעטער ווען מיר זענען געקומען אהיים האבען זיך ערשט אנגעהויבען די טענות... דיין מוטער איז א שרעקליך אייפערזיכטיגע פרוי. איך בין געווען איהר אייגענטום, זי אליין האט גע־האט דאס פולע רעכט אויף מיר און איך האב אויף קיין איין מינוט נישט געטארט פערגעסען אז איך בין נישט מעהר ווי אנ'ארימער פערשקלאפטער מאן, דו מייגסט מיין קינד, אז אלץ וואס איך דער־צעהל דיר זענען קלייניגקייטען... זאג נישט ,,ניין'', איך זעה עס אין דיינע אויגען... איך בין אבער געווען זעהר אומגליקליך... און איין טאג...

— ביסט אוועק מיט אנ'אנדער פרוי, — האט סילוויע פערענדיגט פארן פאטער.

— מיט אנ'אנדער פרוי ?

— יא, די מאמע האט עס מיר דערצעהלט.

— ניין מיין קינד, אין איין טאג, נאך פערצען יאהר מאטערניש, האב איך נאר פלוצלונג דערפיהלט אז איך האב שוין גענוג געהאט. עס איז געווען, געדענקסט איך, א שעהנער זוניגער טאג אין פריהלינג, אלץ ארום איז געווען אזוי לעבעדיג, און דער גע־דאנק צו דארפען געהן אהיים צו א בייזער פרוי, איז געווען נישט אריבערצוטראגען... און איך האב א זאג געטהון צו זיך... אפשר זאל איך היינט נישט געהן אהיים עסען ? . . . איך האב זיך פארגעשטעלט וואס פאר א מינע די מאמע דיינע וועט מאכען ווען איך וועל פערשפעטיגען אויף א פערטעל שעה... דערנאך אויף א האלבער שעה.. דערנאך אויף גאנצע דריי שעה... עס איז מיר געווארען אונמעגליך, און איך האב זיך ווייטער געזאגט: נאך אלעמען, וואס קאן דארט זיין, אויב איך וועל אינגאנצען נישט קומען אהיים ? עס איז געווען ווי איך האב דיר געזאגט זעהר א שעהנער טאג, אנגעהויב פריהלינג, און איך האב געוואלט זיין פריי... דו ווייסט ווי עס קומט פאר, ווען דער געדאנק צעשפילט זיך? נו בין איך טאקע יענעם טאג נישט געקומען אהיים... און דערנאך...

— און דערנאך האסטו מעהר נישט געוואגט, אבער וואס רעכענסטו פאפא, איצט צו טון ?

— איך? — דער פאטער האט זיך געקווענקעלט א ווייל, — אט האב איך דיך ווידער געטראפען, מיין ליבע טאכטער, עס וועט מיר אוודאי זיין שווער צו שיידען זיך פון דיר. און ווידער, איז עס נישט קיין פלאן אין מיינע יאהרען צו לעבען אליין. אבער וואס קאן איך טון ? עס מוז אזוי זיין. דיין מוטער מיט איהר כאראקטער וועט מיר קיין מאל נישט פער־געבען, וואס איך האב זי פערלאזען...

סילוויע האט געווארפען אויפ'ן פאטער א בליק פון דער זייט. ער האט איהר אויסגעזעהן ווי א גרויס שרעקעדיג קינד. וואס האט זיך מיט עפעס פערזינ־דיגט און האט מורא צו קומען אהיים.

— יא. זי וועט פערגעבען. איך בין זיכער אין דעם. — האט סילוויע ארויסגעזאגט מיט געפיהל.

— דו גלויבסט אזוי? וועסט איהר זאגען סילוויע אז איך האב גארנישט געטון ? איך בין אין קיין זאך נישט שולדיג.

סילוויע האט געטון א ליכטען ציה מיט די אקסעל.

— מיין ארימער פאפא דו קענסט נאך אלץ נישט די מאמע זי וועט דיר אלץ פערגעבען אבער נישט, וואס דו האסט זי פערלאזען צוליב גארנישט...

— איז וואס זאל איך טון ?

— וואס דו זאלסט טון ? עס איז מיר איינגע־פאלען א געדאנק: מיר וועלן אויסקלערג'ענען די פרוי מיט וועלכער דו ביזט אנטלאפען.

— וואס הייסט ?

דער פאטער האט אנגעשטעלט אויף דער טאכ־טער א פאר גרויסע אויגען.

— פערלאז זיך אויף מיר, פאפא, איך וועל זאגען דער מאמען אז דו ביזט פריי, די פרוי, מיט וועלכער דו ביזט אנטלאפען, איז... איז טויט, ביז איצט האסטו מורא געהאט אז זי וועט מאכען א סקאנדאל און דערפאר האסטו נישט געקאנט צוריקקומען פריהער.

— און דו ביזט זיכער, אז די מאמע...

— יא, יא — האט די טאכטער איהם נישט גע־לאזט ענדיגען, — לאז עס אלץ איבער צו מיר...

זי האט גערעדט מיט אזא זיכערקייט, אז דער פאטער האט מיט א גרינג הארץ איבערגעגעבען זיין מזל אין די צארטע הענט פון זיין נייגצעהן־יעהריגער טאכטער: זי וועט שוין וויסען ווי אזוי אנצונעהמען זיך פאר איהם.

— איך פערלאז זיך אויף דיר. מיין קינד —האט דער פאטער געזאגט, — רעד מיט דער מאמען.

— אלץ וועט זיין גוט, פאפא — האט סילוויע ארויסגעזאגט מיט דער פעסטקייט וואס זי האט גע'ירשנט פון דער מאמען — וועסט שוין זעהן...

דאס גיפט פון בינען

אינם קאמף געגען רעוומאטיזם און ארטרעטיזם

פון ד"ר י. האנדזעל

דער רעוומאטיזם איז איצט שטארק מאדערן. נישט אלס קראנקהייט — ווייל רעוומאטיקער האט עס געגעבען צו אלע צייטען — נאר ביי די דאקטוירים. מען האט ענטדעקט אז אט די פאלקס - קראנקהייט האט, נעבען איהר גרויסער סאציאלער בעדייטונג, אויך א רייה אינטערעסאנטע פראבלעמען פון דעם שטאנדפונקט פון מעדיצינישער פארשונג, וועלכע בעמיהט זיך די אזוי שמערצען־רייכע מחלה גובר צו זיין מיט אלע מאדערנסטע מיטלען, וואס שטעהען איהר צו רשות, איין אלטע פאלקס־מיטעל געגען רעוומאטיזם איז דאס בינען־גיפט, נאך היינט זעגען פאראן מענשען וואס לאזען זיך ביסען ,,לעבעדיגער הייט'' פון בינען: די שמערצען פון די ביטענשטיכען זענען, ווייזט אוים קלענער פון די ליידען פון דער קראנקהייט. און די האפנונג אויף טעזונד צו ווערען מאכט לייכטער דעם וועהטאג פון אט דער היילמעטאדען, אבער נישט אלע רעוומאטיקער קאנען און ווילען זיך לאזען ביסען פון בינען. דערפאר האט די פארשונג פון די לעצטע יאהרען זיך משתדל גע־ווען ארויסצוגעפינען א זיכערע און היגיעניש דער־לאזבארע מעטאדע, מיט וועלכער עס וואלט זיך גע־לאזט אויסנוצען די היילענדע קראפט פון דעם בי־נען־גיפט אין דעם קאמף געגען רעוומאטיזם.

שוין אין יאהר 1925 האט א ווינער פארשער קרעטש מודיע געווען דער דאקטוירים וועלט אז ער האט ערפינדען אנ'עקסטראקט פון בינענגיפט, וואס לאזט זיך איינשפריצען און האט דאס מיטעל גערופען: אימענין. צאהלרייכע נאכפריפונגען, הויפט זעכליך אויף ווינער קליניקען, האבען עדות געזאגט אז דאס מיטעל אימענין איז א גוטע און זעהר ווערט פולע בערייכערונג פון דעם מעדיצינישען היילארסענאל געגען רעוומאטישע קראנקהייטען.

דער פרעפאראט ווערט פון דעם ,,ווינער סעהאטע־האגדוועטישען אינסטיטוט'' ארויסגעגעבען אין א פאר ,,שטערקען'' וועלכע ווערען איינגעשפריצט לויט סעריעס אין א ענטשפרעכענדער, פון א דאק־טאר בעשטימטער רהייענפאלגע איין (און נישט אונ־טער) די הויט. מיט א ספעציעלער נאדעל ווערט א קליינער טייל פון דעם פרעפאראט אינייציערט אין דער הויט אין דער געגענד פון די לאפאטקעס, אדער נאהענט פון דעם שמערצליכען, אטאקירטען ארט. געריינינט ווערט די הויט מיט בענזין און נישט מיט אלקאהאל, ווייל אלקאהאל מאכט צו נישט די וויר־קונג פון דעם פרעפאראט.

דער איינשטיך איז אביסעל שמערצהאפט און מאכט פערשידענע ערשיינונגען, קודם כל ווערט דער ארט פון דעם איינשטיך געשוואלען, בלאס, ארום ווערט עס רויט. אזעלכע איינשטיכע מוזען אין טאג געמאכט ווערען, טיילמאל עטליכע, און די צאהל הענגט אפ פון דער קראנקהייט און איהר מצב. די גאנצע קוראציע מוז דורכגעפיהרט ווערען אינדיווי־דועל, און נעהמען ריקזיכט אויף דעם קראנקען און די קראנקהייט.

נאך די איינשטיכען טרעט אויף טיילמאלס קאפ־שמערצען, פיבער, שווינדעל־געפיהל, אלגעמיינע מיד־קייט און מאטקייט. אבער די אלע ערשיינונגען געהען שנעל פעראיבער. און לאזען נאך זיך קיין שום ציי־כען נישט איבער.

אויך אין דייטשלאנד האט מען אויסגעארבייט א עהנליכען פרעפאראט מיט דעם נאמען אפיקאסאן, משמעות מיט דערזעלבער ווירקונג, ווי דאס ווינער מיטעל.

ביים פעסטשטעלען די ערפאלגען פון וועלכע עס בעריכטען צוערשט די ווינער קליניקען און נאך איהר א גאנצע רייה פון אנשטאלטען, וואו דאס מיטעל איז אנגעווענדעט געווארען — זעהען מיר אז די בעסטע היילונג איז דערגרייכט געווארען ביי אישיאס נישט זעהר אלטע געלענקס־ענטצינדונגען, ביי אלער־ליי נעווראלגיען, שמערצען, ארטרעטישע געלענקס פערענדערונגען.

א כלל איז אז די בעהאנדלונג מוז געהען לאנג־זאם, פארזיכטיג, טיילמאלס קומט דער עפעקט שנעל, אפטמאל לאזט ער אויף זיך ווארטען לענגער לאנג.

די מעטאדע, ווי אלע דאקטוירים בעהויפטען עס איינשטימיג, איז אהן שום געפאהר, דאס בינענגיפט וועט, וואהרשיינליך, אלס מיטעל געגען רעוומאטיזם און ארטרעטיזם, נישט פערשווינדען, ווי א סך אנדערע, שטארק רעקלאמירטע מיטלען. מען דארף אבער נישט גלויבען, אז דאס איז אנ'אל־היילמיטעל, אז אלע אנדערע הייל - מיטלען וועלען דאדורך פער־שווינדען און איבערפליסיג ווערען. הייסע לופט, דיא טערמיע, בעדער, ראדיום־איגהאלאציעס זענען ווי טערמיע, בעדער, ראדיום־איטהאלאציעס זענען ווי פריהער און א סך פאלען נויטיג. בינען־גיפט איז איינס פון די מיטלען, אפשר דאס ווערטפולסטע און שעצבארסטע.

קורצער פרייטאָג און שבת הגדול

קורצער פרייטאָג : פאניע שבת הגדול, קודם כל וויל איך אייך ווינשען, סיאיז דאָך היינט אייער שבת— שבת הגדול. און אויב סיאיז שוין יאָ אייער שבת, טאָ לאָמיר עפּעס הערען פון אייך אַ גוט וואָרט.

שבת הגדול : אויב אזוי, טאָ זאָגט זשע מיר, פאניע קורצער פרייטאָג, וואָס איז לויט אייער מיי־נונג דאָס קאָמישסטע אין דער איצטיגער פּאָליטיק?

קורצער פרייטאָג : נו, לאָמיר הערען !

שבת הגדול : דאָס ענגלישע „ווייסע בודיי" וועגען שווארצען דייטשלאנד.

קורצער פרייטאָג : ריכטיג ! אָבער וואָס ווילען אייגענטליך די דייטשען פון איראָפּע ?

שבת הגדול : דאָס וואָס זיי האָבען נישט ביי זיך אין דערהיים.

קורצער פרייטאָג : וואָס ?

שבת הגדול : גלייכע רעכט.

זיי זאָלען וואַקסען.

בעת די לעצטע סטודענטען דעמאָנסטראציעס האָט די פּאָליציי זיי בעגאָסען מיט וואסער.

בעת אזא ביסעל שפּריצעכץ פרעגט איינער :

— זאָג מיר, וואָס איז דער שכל, וואָס מ׳בע־שפּריצט זיי מיט וואסער ?

— זיי זאָלען בעסער וואקסען!...

מיט איהם יאָ.

בעל הבית (צו איינעם פון די אָנגעשטעלטע) : וואָס איז דאָס מיט אייך ? איהר האַלט דאָך אין איין ארומקריגען זיך מיט די אָנגעשטעלטע. אויב איהר קענט נישט לעבען בשלום מיט אָרענטליכע מענשען וועט איהר מוזען ארבייטען מיט מיר אין איין צימער.

אין חדר.

רבי : וואָס מוט דיין טאטעשי, יאָסעלע ?

קינד : וואָס די מאמעשי הייסט איהם.

דו, מיין אוצר.

מאן (צום ווייב) : אך, ווען איך וואָלט געפינען א בעגראָבענעם אוצר ?

ווייב : נו און איך בין נישט דיין אוצר ?

מאן : יאָ, אָבער נישט קיין בעגראָבענער.

אונזערע בעלי-הבתים

אָנגעשטעלטער : פאניע שעף, כ׳האָב געוואָלט בעטען א הוספה.

שעף : כ׳וועל אייך קיין הוספה נישט געבען. וויל כ׳בין פון אייך נישט צופרידען.

אָנגעשטעלטער : פארוואָס זענט איהר פון מיר נישט צופרידען ?

שעף : ווייל איהר פערלאנגט א הוספה!

משה בראָדערזאָן און א יונגער דיכטער.

א יונגער דיכטער האָט אנימעלטען געבראכט משה בראָדערזאָנען א באנד לידער און געבעטען ער זאָל פיי יערען שלעכטען ליד שטעלען א קרייץ.

אין עטליכע טעג ארום האָט איהם בראָדערזאָן צוריקגעגעבען דעם באנד לידער.

— וואָס איז דאָס? — האָט דער „פּאָעט" גע־פרעגט א צופרידענער — כ׳זעה דאָ נישט קיין שום קרייץ ?

— וואָס דען האָט איהר געוואָלט — האָט איהם בראָדערזאָן געענטפערט — כ׳זאָל אייך דאָ מאכען א גאנצען צמענטאַזש ?

די „פּאַני פּאָסלאַנקעי" וועגען „אובאָי ריטואַלני"

קומענדיג אהיים פון איהר שווערער סיים אר־בייט האָט א פּוילישער זשורנאליסט געפרעגט די פּריסטעראָווע :

— ווי האָט זיך דער סיים בעציינען צום „אובאָי ריטואַלני" ?

— „אובאָיענטניע" — האָט די „פּאַני פּאָסלאַנ־קע" געענטפערט.

אונטער די קוליסען.

פאר א פּראָבע זיצען עטליכע אקטריסעס און רע־דען ווי אזוי ס׳זענען אנטדעקט געוואָרען זייערע טאלענטען.

— מיך האָט אנטדעקט יוליוס אדלער.

— און מיך האָט געפיהרט אויף די טעאטער ברע־טער דער דירעקטאָר צעלמייסטער.

— און מיך האָט ענטדעקט ...— האָט אָנגעהוי־בען אַן׳עלטערע אקטריסע...

דאָ האָט זי א יונגע אקטריסע איבערגעריסען:

— אהא, קאָלומבוס א יאָהר שפּעטער נאָכן ענט דעקען אמעריקא.

דער מארק און די מארקע.

פון בערלין טיילט מען מיט וועגען א פּראָיעקט צו דעוואַלואירען דעם מארק ביז א דריטעל.

— ס׳איז נאָרנישט קיין וואונדער: ווי די מארקע אזוי דער מארק.

היינטיגע קינדער.

קינד : מאמעשי, א האָהן לעגט אויך אייער ?

מוטער: ניין מיין קינד, בלויז א הוהן לעגט אייער

קינד : און א האָהן נישט ?

מוטער : ניין.

קינד : מאמעשי, ער וויל נישט, צי ער קען נישט?

* * *

מוטער (צום 8 יעהריגען טעכטערל): כאלונא, דו וואָלסט געוואָלט א בראָטשישעק ?

טעכטערל : און אז כ׳וואָלט נישט דעוואָלט— האָט דאָס קינד געענטפערט בעטראכטענדיג די מו־טערס „טאליע"—ס׳איז דאָך שוין סיי ווי צו שפּעט...

א פערברענטע שפּילערין

די פרוי פלעדערמויז און א פערברענטע פּאָקער־שפּילערין. טאָג און נאכט „טאשט" זי מיטן „פּעשל". אנימעלטען פרעגט זי א קאָלעזשאנקע :

— פרוי פלעדערמויז, זי שפּילען אויף פּאָרטער־פּיאַן אויך ?

— יאָ, ס׳איז אָבער נישט וויגאָרנע, ווייל די קאָר־טען גליטשען זיך!...

פּייטעל און טרייטעל

פּייטעל : זאָג מיר, טרייטעל, דו גלויבסט אז מענשען ענדערען זיך ?

טרייטעל : וואָס פאר א פראגע ? אָט למשל בין איך מיט א יאָהר צוריק געווען אניאייזעל !

פּייטעל : טאַקע ? ווען איז דאָס געווען ?

טרייטעל : ווען איך האָב דיר געבאָרגט 50 זלאָטעס !

אַ קאליקע, נעבעך.

גאסט (צו א קינד) : זאָג מיר, קליינער, איז די מאמעשי אין דער היים ?

קינד : זי איז פערנומען, זי שעלט איצט גראָד דעם טאטען.

גאסט : וועט דאָס לאנג דויערען ?

קינד : יאָ, די מאמעשי איז א שטאמלערין...

אָהן שום קונצען.

פריזיער (צום גאסט) : פאניע שאנאָווני, ווי זאָל איך אייך אָפּשערען ?

גאסט : אָהן רעפּעראַט וועגען דער סטראטעגי־שער לאגע אויפן אביסיניש׳ען פראָנט.

אויף 25 פּראָצענט.

ריכטער : ערשט נישט לאנג האָב איך אייך גע־משפּט פאר גנבענען 100 זלאָטעס, און איצט האָט איהר שוין ווידער א ספּראווע פאר גנבענען 75 זלאָטעס. איהר וועט זיך קיינמאָל נישט פּאָפּראווען?

אָנגעקלאָגטער : פאניע סענדזשע, איהר זעהט דאָך אז אויף 25 פּראָצענט האָב איך מיך שוין גע־בעסערט !

פאלש פערבינדען.

פרוי (צו דער דינסט): טטאשא, האָט עמיצער טעלעפאָנירט אין דער צייט וואָס איך בין נישט גע־ווען אין דער היים ?

דינסט : יאָ, דער וואָס ענטפערט איבעריג „פּאָר מילקע" ווען די פּאני איז נישט ביים טעלעפאָן.

פערטייטשט.

קינד : טאטעשי, וואָס איז דאָס אזוינס א פּע־סימיסט ?

פאָטער : א פּעסימיסט איז אזא מענש, וועמען דער אָפּטימיסט איז שולדיג געלד.

דער געטרייער מאַן.

— מיין פרוי האָט אזא שרעקליכען הוסט, אז איך שלאָף שוין נישט דריי נעכט.

— נו, האָסטו גערופען א דאָקטאָר ?

— צו וואָס א דאָקטאָר? כ׳פאָהר היינט מיט׳ן אוועק אויף דריי וואָכען, וועל איך מיך אין גאנצען אויסשלאָפען.

הומאר • סאטירע •

דער קונדס

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאַגע צום „נייעם פאלקסבלאַט" נומער 81 — פרייטאג, דעם 3 אַפּריל 1936

עד כאן בשבת הגדול!...

דער „גליקליכער" טאַטע: רבי, עד כאן — ס׳געהט שוין נישט ווייטער!...

פאָליטיק פון דער וואָך

היטלער האָט שוין געענטפערט די לאָקאַרנאָ־מלוכות, ער האָט געענטפערט, וואָס ער וויל פון דער וועלט.

ווי מיר האָבן פאַרשטאַנען דעם אינהאַלט פון זיין ענטפער פאַרלאַנגט ער גאָרנישט קיין גרויסעס, דער פאַרלאַנגט קאָן מען זאָגן קלייניקייטן. ער וויל למשל, זיין מיט אַלעמען גלייך, ער האַלט זאָגט ער, פון גלייכהייט. ער איז א שטאַרקער אָנהענגער פון גלייכהייט, דער בעסטער ביישפּיל איז די „גלייכשאַלטונג" וואָס ער האָט אַדורכגעפירט ביי זיך אין לאַנד.

ער רעכענט אויס א גאַנצע רייהע פּונקטען, וואָס אַנטהאַלטען זיינע פאַרלאַנגען און וואָס וויל ער דען נאָך?

כאָר לויט ווי מיר דיפּלאָמאַטען פאַרשטעהען, דער שטויסען זיך אָן, וואָלט ער זיך אָפּגעזאָגט פון אַלע אַנדערע פּונקטען ווען מען זאָל איהם למשל דערלויבען צו בעקומען דאָס שטיקעל טעריטאָריע אויפן ערד־קוגעל וואָס עס פאַרנעהמט דער ראַטען־פאַרבאַנד.

ווען ער בעקומט דאָס דאָזיגע שטיקעל טעריטאָריע וואָלט ער, ווי מיר פּאָליטיקער רעכענען, זיך אפילו אָפּגעזאָגט פון קאָלאָניעס און פון זיינע פרעטענזיעס צום דאַנציגער קאָרידאָר. מעגליך אויך אַז ער וואָלט צוריקגעצויגען דאָס מיליטער פון דער דעמיליטאַריזירטער ריין־סטרעפע.

כדי צו זיכערן די וועלט דעם שלום וואָלט געווען א יושר די פעלקער ליגע זאָל פאַרלענגען ליטווינאָוון, ער זאָל היטלערן אָפּטרעטען די טעריטאָריע וואָס פאַרנעהמט דער ראַטען פאַרבאַנד.

למען השלום דאַרף ליטווינאָוו דערויף איינגעהן.

—*—

אויף אַביסיניש

— זאָג מיר, ווי הייסט אַנ'אַביסינישער אינטריגאַנט?

— ראַס—פּוטין.

אונזער „אובעזפּיעטשאַלניע"
געזונד זאָל זי זיין

פּערזיכערטער (צום אַפּטיקער): פּאַניע אַפּטייקער! כ'האָב געהאַט א טעות: אַנשטאָט דעם רעצעפּט האָב איך אייך געגעבען א צעטעל פון דער פּראַלניע!

אַפּטייקער: פּערפּאַלען — ס'איז צו שפּעט! די מעדיצין איז שוין געמאַכט!

ענדעקעם צווישען זיך.

ערשטער: טע, וואַצעק, דו ווייסט, אויף דער פּעטריקאָווער גאַס האָט זיך געעפענט א נייע פירמע: „פּערלמוטער און קאָניארסקי". טרעף ווער פון זיי איז א זשיד?

צווייטער: קאָניארסקי...

ערשטער: ניין... פּערלמוטער.

א ריכטיגער נאָמען.

— ווי הייסט א פיליע פון „קוריער וואַרשאַווסקי"?

— נעפּראָפּיליע.

—*—

גראַף קאַלי.

עד כאָן בשבת הגדול

שוין דער סיום איז שוין געשלאָסען,
און בעקרוינט מיט שטאַלץ און עהרע,
זענען פּאַסלעס זיך צעפאָהרען
נאָך דער אַרבייט, נאָך די „שווערע"...

ס'איז קיין קלייניגקייט רבותי,
אַזאַ אַרבייט, אַ גראַנדיאָזע,
אַזאַ קאַמף געפיהרט פאַרביטערט,
פאַר דעם אָקס און פאַר דער קאָזע...

מיט די יודען, די באַרבאַרען,
מיט די בייזע שלעכטע זיטען
וואָס שטאַט האַקען מיט אַ פלאַקען
שעכטען זיי ווי די באַנדיטען...

גאָט צו דאַנק! מען קען שוין רוהען,
מיט א רוהיגען געוויסען
אַז אין פּוילען איז דאָ „רחמים"
זאָל די גאַנצע וועלט איצט וויסען...

שוין פאַרזאָרגט די קוה און לעמער
ציגען, אָקסען, שאָף און רינדער,
אפשר וואָלט געווען א סברה
זאָרגען אויך פאַר מענשען־קינדער?..

אָ, מיר לעבען אין א צייט דאָך,
ס'כאַפּט אַ שוידער און אַנ'אימה,
ווען דער מענש דער שטאָלצער בירגער
איז מקנה די בהמה...

*

געווען אַמאָל כשר איז בלויז נאָר דער „פשאַר'ל"
און איצטער גע'כשר'ט איז אויך שוין דער „זאַדער"
דאָס איז אַ געזעץ אַרויס נאָר וואָס פון נאָדער
עד כאָן אומרים בשבת הגדול...

ביי מיר, דעם גראַף קאַלי, די באַקען זיי פלאַמען,
איך שאָקעל מיין מוזע, נישטאָ מעהר קיין גראַמען,
כאַטש האַק מיט א העקעל און גראָב מיט אַ שפּאַדעל
עד כאָן אומרים בשבת הגדול!...

—*—

דאָס לעצטע מיטעל
דער „פיהרער" אין דער אַפּטייק.

היטלער קומט אַריין אין אַנ'אַפּטייק, זאָגט ער צום אַפּטייקער:

— גיט מיר 10 קילאָ פון א ראַדיקאַל ווירקזאַם שלאָף־מיטעל.

— אַזויפיל דאַרפט איהר? און צו וואָס דאַרפט איהר עס?

— איינצושלעפען די וואַכזאַמקייט פון אייראָפּע — האָט דער „פיהרער" געענטפערט.

„ספּראַווא דרייפוסא"
כמעט אַנ'אמתע לאָדזער מעשה.

דעם אַלטען בחור פלאַטפּוס, האָט מען געשדכנט א כלה פון טשענסטאָכאָוו. אַזוי ווי ער האָט נישט געקענט אַדורכקומען מיטן נדן, האָט ער געשיקט קיין טשענסטאָכאָוו זיינעם א קאָלעגע. צומאָרגענס בעקומט ער א דעפּעשע פון קאָלעגע:

— „ספּראַווא דרייפוסא".

צוריקקומענדיג פון טשענסטאָכאָוו פרעגט ער דעם קאָלעגע: וואָס בעדייט די דעפּעשע: „ספּראַווא דרייפוסא"?

— מיט דער כלה איז פּונקט ווי מיט דרייפוסעס ספּראַווע: די עלטערען זאָגען אַז זי איז אונשולדיג, און די אַרמעי האָט א פאַרקעהרטע מיינונג...

ער וואַקסט א כלל־טוער...
אַ מעשה שהיה אין א היגער פירמע.

אין פאַבריק לאָגער פון דער פירמע איגרעק, האָט מען די הייסיגע וואָך א שיק־יונגעל געפּאַקט ביי א מיאוסע מעשה: ער האָט פּשוט אויסגעלעדיגט די צדקה־פּושקעס און דאָס געלד אַראָפּגעלאָזט צו זיך אין קעשענע.

— אַרעסטירען! — האָט געשריגען דער דירעקטאָר — זאָפאָרט אַרעסטירען!

— איינזעצען דעם גנב! — האָט געמאַכט געוואָלדען דער בוכהאַלטער.

— קייטעלעך אויף די הענד — האָט געטומעלט דער קאַסיר.

בעתן טומעל איז פּלוצלונג אַנגעקומען דער שעף וועלכער איז אַגב אַנ'עסקן לטובת הכלל און הערענדיג וועגען וואָס ס'איז דער טומעל האָט ער דעם עולם בערוהיגט און געזאָגט:

— נישט אַרעסטירען! נישט איינזעצען! נישט אָנטון קיין קייטעלעך! ער וואַקסט א כלל טוער!... איך אַליין און א סך לאָדזער גבירים האָבן אַזוי אָנגעהויבען זייער געזעלשאַפטליכע קאַריערע...

פּיניעלע מזיק
גיט לשון

יאָסן, צאָץ גיהעירט פין דעיר נאַיער גזירע? צאָץ גורניש גיהעירט? זיי ווילן דעך מאַכן אזוי מיזאָל ניש מורן עסן קאָ טשולנט! כאָדוס אַליינט גילייענט אין פאָליקסבלאַט.

דועס זעיט עץ עב איעך שוין ניש שוואַגן, סי זיי ווייניג די כשיטע אָנע זיי זעך גינימע צין טשולנט. סאָרע שאָבּיס עס זאָן אונען א מעיל־קאָעל? אונען בראָנע גיטאָפל? אונען אַ פעט שטיקל קישקע? באָ אינץ אין באַליט איז דעך דועס טשולנט דעיר גאַנצער שאָבּיס־בעשיינער! א גאַנצע וואָך וואַרט איעך אָפּן טשולנט. אז די מאַמע ברענגט אַהיים די דיניצע אין איעך שפּיער דעים גרוך פין טשולנט רינט מיער באַלד די שלינקע פין מאָעל... ני, גייען זיי אינץ באַליטער דעים טשולנט אָעך צינעהמע? — א מאָקע עבן זיי דועס אָעספירן!

יעץ עב איעך ענק פאָציילן די מאַנסע מיט די באָמבע־וואַרפּערס. כיבין די וואָך גיוועין אין סאָנד אָף זייער ספּראַווע. כיזוג ענק, ציהעיערט? אז איעך אָב גיזעיען די פּיזעמאָרדיס אָבן מיער געשוועדושעט די הענד. ווען סיאי ניש אין סאָנד וואָלט איעך אַ וואָרף אָרופ גיגעיבן די מינאַרקע אין וואָלט גיקאָלט ווי די כיזיירים. נאָר גיי מאַך אז דער מייליץ קנאַסט!

כאָב ענק נאָך גיוואָלט פאָציילן א מאַנסע פין די קילע. נאָר כעניש קאָ צאָט. כיאָל מיעך צי די מאָצים. כיבין גיוואָרן א רעידלער עב איעך פּעדינען א פּוער גילדן אָף פּייסיך. טאָ אָצץ מיער א גטן שאָבּיס ניגודל אין זאצץ מיער גיזינט.

ער עסט מיט די הענד
אין דער ליטעראַרישער קיביצאַרניע

בחור (צו דער קראָקאָווערין): פּאַננע... דער בחור מיט דער ליסינע וואָס זיצט אָפּט מיט איך ביים טיש מאַכט אַזאַ מינע, ווי ער וואָלט איך געוואָלט אויפעסען פון ליבע..

די קראָקאָווערין: יאָ, אָבער וואָס קומט אַרויס ער האָט ליב צו עסען... מיט די הענט...

דער עפענטליכער דיספּוט
א פּערעץ'־טישער אַנעקדאָט, וואָס איז היינט אַקטועל

אַמאָל אין די אַלטע פינסטערע צייטען ווען די טשעטשאָטקעס האָבען נאָך געקאָנט צווינגען די יודען זאָלען מיט זיי עפענטליך דיספּוטירען — האָט איינער א קעניג אַרויסגערופען די יודען פון זיין לאַנד אויף א רעליגיעזען וויכוח, דער דאָזיגער דיספּוט האָט געזאָלט נאַטירליך, אויפווייזען וועלכע רעליגיע עס איז א העכערע, די יודישע, צי די נישט־יודישע.

דער קעניג האָט דעם דיספּוט געצוואונגען די יודען אָנצונעהמען אונטער דער דראָהונג צו פאַרפּאַטען די יודישע רעליגיע און צום ערשטען פון אַלץ — צו פאַרווערען די יודישע שחיטה.

דער דיספּוט האָט זיך, אַלזאָ אָנגעהויבען און ער איז פאָרגעקומען אויף אַזאַ אופן:

דער קעניג האָט פון זיין זייט צוגעשטעלט איינעם פון די פעהיגסטע גלחים, וועלכער איז אָבער אין יודישע רעליגיע־קענטניש געווען א גרויסער עם־הארץ. ער איז אָבער געווען א גרויסער דעמאַגאָג און שקרן, ער האָט דאָס געדאַרפט דעם פאַרשטעהער פון די יודען צודריקען צו דער וואַנד, ער זאָל איהם נישט וויסען וואָס צו ענטפערען, די יודען ווידער האָבען אויסגעקליבען איינעם פון די קלוגסטע חכמים וואָס האָט מיט זיין שאַרפען קאָפּ געהאַט א שם איבער דער וועלט.

דאַן האָט דער קעניג אַוועקגעזעצט א זשורי, וועלכער האָט געהאַט די אויפגאַבע נאָר איין זאַך: ווי נאָר ער וועט דערהערען איינעם פון די צדדים אַרויס זאָגען דאָס וואָרט „איך ווייס נישט" — רייסט ער איבער דעם דיספּוט און דער וואָס האָט דאָס געזאָגט ווערט באַלד אויסגערופען אַלס פאַרשפּילטער.

לויטן אָפּמאַך האָט יעדער פון זיי צוויי געדאַרפט פרעגען צו פינף פראַגען, ד.ה. ווען איינער ענטפערט אויף די פינף, פרעגט דער צווייטער און ווען דער צווייטער בעקומט ענטפערס — פרעגט ווידער דער ערשטער.

דער גלח האָט פאַרשטאַנען זיך בעקומען דאָס ערשטע וואָרט און גענומען שטעלען זיינע פראַגען.

מיט האַרצקלאַפּעניש האָבען די יודען אויסגעהערט ווי דער גלח פרעגט חכם רב איין פראַגע נאָך דער אַנדערער און צו זייער פרייד האָט ער אויף אַלע פינף פראַגען — גלענצענד און בשלום געענטפערט.

דאַן איז געקומען די רייה אויפן רב און ביי א מוראדיגער שפּאַנונג פון טויזענדער קעפּיגען עולם פאַרזאַמעלטע האָט דער רב גענומען פרעגען, און זיין ערשטע פראַגע איז געווען:

— וואָס איז דער טייטש **אינו יודע**?

— **איך ווייס נישט**... — האָט דער גלח געענטפערט...

— פאַרשפּילט! פאַרשפּילט!.. האָט דער זשורי אויסגערופען. אויטאָמאַטיש איבערגעריסען דעם דיספּוט און הויך געמעלדעט אַז דער יוד איז א געווינער...

פּוילישע לאָטעריע־מאָנאָפּאָל
לויטן מוסטער פון שפּירט מאָנאָפּאָל

ס'איז ענטשטאַנען א פּראָיעקט, אַז די פּוילישע מלוכה לאָטעריע זאָל געענדערט ווערען אויף „פּוילישער לאָטעריע מאָנאָפּאָל".

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט שמועסט מען, אַז אַזוי ווי דער שפּירט־מאָנאָפּאָל גיט אַראָפּ א געוויסען פּראָצענט אויפן קאַמף מיט אַלקאָהאָל אַזוי זאָל אויך דער נייער מאָנאָפּאָל אַראָפּגעבען א געוויסען פּראָצענט אויפן קאַמף מיטן לאָטעריע שפּיל.

די „קופּצאָווא" ביים דאָקטאָר.

צום דאָקטאָר קומט א פרוי, טוט זי זיך אויס. לעגט זיך אַוועק אויף דער קאַנאַפּע, אַז זי איז שוין געלעגען אויסגעצויגען ווי א פּריצה, פרעגט זי דער דאָקטאָר:

— צאָ פּאַני יעסט?

— קופּצאָווא — האָט זי געענטפערט.

פּראָווינצער אין לאָדז.

צוויי פּראָווינציאַלער יודען זענען געקומען פאַר פּסח קיין לאָדז איינקויפען אַביסעל סחורה. אין אָוונד האָבען זיי געוואָלט מאַכען א „לעבען". זענען זיי צוגעגאַנגען צו א קינאָ, לייענט איינער אויפן אַפיש: „...די האַנדלונג שפּילט זיך אָפּ אין קעניגליכען פּאַלאַץ".

— נו לאָמיר אַריינגעהן — האָט דער צווייטער געזאָגט.

— האָסטו באַשיש רייטע שטיוועל — האָט דער ערשטער געפרעגט.

אין דער רעדאַקציע.

בעזוכער (צו א רעדאַקציע מיטאַרבייטער): זאָגט מיר פּאַניע, וואָס שרייבט אַזוי דער רעדאַקטאָר?

— ער רעדט איצט מיט קראָקאָ.

— קען ער דאָס נישט טאָן דורכן טעלעפאָן?

ער האָט נישט קיין שונאים
שמועס אין זקנים הויז.

ערשטער: איך בין שוין אַהן עין הרע קרוב א ניינציגער, און האָב נישט קיין איין שונא.

צווייטער: ווי אַזוי איז דאָס מעגליך?

ערשטער: זיי זענען שוין אַלע אויפן עולם האמת.

זי קען איהר סחורה.

2 טאָכטער: דער חתן וואָס מ'רעדט מיר געפעלט מיר נישט, ער איז צו קליין.

מוטער: ס'שאַדט נישט, אַז ער וועט מיט דיר חתונה האָבען, וועט ער אויסוואַקסען.

טאָכטער: ווי אַזוי?

מוטער: ס'פּנים וועט זיך איהם אויסציהען.

אין באַלוט

מאַן: פּיניעלע, וואָס האָסטו היינט אויף מיטאָג?

פרוי: גאָרנישט.

מאַן: און אויף נאַכט־עסען?

פרוי: ס'צוגעוואַרעמטע מיטאָג.

פרעז. ווייצמאן אין זשענעווע

קאנפערירט מיט איינפלוסרייכע פערזענליכקייטן פון די פעלקער-ליגע-קרייזן

זשענעווע, 2 (יט"א טעלעגראפיש)

אויף דער צוריקרייזע קיין ארץ-ישראל, האט פרעז. חיים ווייצמאן געווילט איין טאג אין זשענעווע. יאו ער האט צוזאמען מיט נחום גאלדמאן בעזוכט א רייהע איינפלוסרייכע פערזענליכקייטן פון די פעלקער-ליגע-קרייזן. אין אווענד איז ער אפגעפאהרען קיין ארץ-ישראל.

בעזייטיגט די העברעאישע אויפשריפט „ארץ-ישראל"

פון דער ראדיא-סטאציע אין ירושלים

ירושלים, 2 (יט"א טעלעגראפיש)

די אראבישע פרעסע האט געמאכט א טומעל צוליב דעם, וואס די ראדיא-סטאציע אין ירושלים האט אויך א העברעאישע אויפשריפט „ארץ-ישראל". דער אראבישער לייטער פון דער ראדיא-סטאציע האט זיך צוליב דעם אנגעגעבען אין דימיסיע.

אין שייכות מיט דער אקציע איז די אויפשריפט „ארץ-ישראל" בעזייטיגט געווארען און אויף דעם ארט האט מען געגעבען בלויז „א"י."

די העברעאישע פרעסע פראטעסטירט שארף געגען דער דאזיגער אראבישער העצע.

בעסער שטארבען איידער לעבען אין תפיסה

ערקלערען 13 „אונלעגאלע" עולים אין דער עכו'ער תפיסה

ירושלים, 2 (יט"א טעלעגראפיש)

פון עכו קומען אן ידיעות וועגען דעם שרעקליכען גורל פון די 13 „אונלעגאלע" עולים, וועלכע האבען ערקלערט, א הונגער-שטרייק. די ארעסטאנטען זענען געצוואונגען געווארען צו עסען און דערביי שטארק געשלאגען געווארען פון די תפיסה-וועכטער. די ארעסטאנטען האבען ביז איצט נישט באגעגעבען. זיי ווילען בעסער שטארבען, איידער לעבען אין דער עכו'ער תפיסה.

פריהלינג-סעסיע פון דער מאנדאט-קאמיסיע

זשענעווע, 2 (יט"א טעלעגראפיש)

די פריהלינגס-סעסיע פון דער מאנדאט-קאמיסיע איז בעשטימט געווארען אויפן 27 מאי.

פארהיטונגס-מיטלען צום יום-טוב „נעבי מוסא"

נעמט אן די פאליציי אין ירושלים

ירושלים, 2 (יט"א טעלעגראפיש)

צוליב דעם מוסולמענישען פסח „נעבי מוסא" האט די רעגירונג פארשטארקט די פאליצייאישע שמירה. ווארום אויף דעם יום-טוב קומען מאסען אראבער פון די שטעט און פון די קאלאניעס קיין ירושלים.

דער מוזיי אויף ראטשילדס נאמען

ירושלים, 2 (יט"א טעלעגראפיש)

ערב פסח ווערט געלעגט דער גרונד-שטיין פון דעם מוזיי אויף ראטשילד'ס נאמען.

אראבער בעפאלען און מערדערליך צושלאגען א יודישען קאלאניסט

ירושלים, 2 (יט"א טעלעגראפיש)

נישט ווייט פון דער קאלאניע מנחמיה זענען אראבער בעפאלען דעם יודישען קאלאניסט מאקס גוליק און איהם מערדערליך צושלאגען. ער איז אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציעל-ארצט פאר מענער - שוועכע-בע האנדלונג און סעקסועלע בעראטונג

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענט.

זונטאג פון 9—1 פארמיטאג

נייע מאדערנע שיך

פאר יונגלעך און מיידלעך

אין א גרויסען אויסוואהל

9.90 27–30

№ 31–35	11.90 זל.
№ 36–39	13.90 זל.
מענער-שיך פון	11.90 זל.
דאמען-שיך פון	12.90 זל.

Be-Ka

ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 59

Komunikat.

Nie gałki, lecz szyszki Novopin do kąpieli, gdyż jedynie szyszki Novopin dają gwarancję skuteczności, wzmacniają organizm i odmładzają ciało. Żądajcie tylko szyszek Novopin do kąpieli.

כשר לפסח

גוטער און געשמאקער טעע

איז נור פון דער וועלט-בעריהמטער פירמע

ו. ווויסאצקי און קאמפ.

פריהער מאסקווע

איצט לאנדאן

הנוסדה ע"י קלונמוס זאב וויסאצקי ז"ל בשנת 1849

וועלכע איז אנערקענט אלס די בעסטע אויף דער וועלט

ספעציעלען ערפאלג האבען די סארטען:

№ 75 און № 74

איז אריגינעלע פערפלאמבירטע בלעך-שאכטלען ווי אויך די ספעציעלע 1/4 קילאווע פעקלעך מיט פרעמיעס

איז אריגינעלע פעקלעך באנדראלירט

בעמערקונג: מיר מאכען געפל. אויפמערקזאם די ג. קאנסומענטען, אז פאר דער טעה, וואס איז נישט אין אונזערע אריגינעלע פערפאקונג, זענען מיר נישט פעראנטווארטליך און זענען נישט מעהר ווי פאלסיפיקאטען.

כשר לפסח — בהכשר הועד הרבנים בווארשא. — כשר לפסח

ANGLAS

דעם בעסטען געשמאק גיבען

שאקאלאד און קאקאא

כשר לפסח — בהכשר הועד הרבנים בווארשא. — כשר לפסח

Skład Konsygnacyjny:

SALOMON SEIDLER, Łódź, Piłsudskiego 32

tel. 221-58 i 132-30.

אונגארן גיט איין אינפיהרן מיליטער-דינסט

ב ו ד א פ ע ש ט, 2 (ספּ. טעל.)

אין שייכות מיט דעם איינפיהרען אלגעמיינע מיליטער-דינסט אין עסטרייך, שטרייכט די אונגארישע פרעסע אונטער, אז די אונגארישע עפענטליכע מיינונג בעציהט זיך גינסטיג צום עסטרייכישען שריט.

אונגארן — שרייבט די „פעסטער לאיד" — געפינט זיך אין דער הינזיכט אין דער זעלבער לאגע ווי נעכטען עסטרייך. די מיליטערישע בעגרעניצונג פיהלט זי אלס א דערנידריגונג געגען וואס זי האט שוין א סך מאל פראטעסטירט אין זשענעווע, פארלאנגענדיג גלייכבערעכטיגונג. מען קען נישט פערלאנגען פון די קליינע פעלקער, אז זיי זאלען זיך ווייטער בויגען אונטער דעם קנעכטישען יאך פון די מיליטערישע קלויזולען פון די שלום - טראקטאטען, בעזונדערס איצט ווען דייטשלאנד האט זיי ערקלערט פאר נישט גילטיג.

ב ו ק א ר ע ש ט, 2 (ספּ. טעל.)

די ידיעות, וואס זענען אנגעקומען פון ווין, האבען ארויסגערופען א מורא, אז אונגארן וועט נאכטון דעם ביישפיל פון עסטרייך. עס ווערט בעטאנט, אז עס איז פערלעצט געווארען דער טראקטאט פון סאן זשערמען.

ו ו י ע ן, 2 (ספּ. טעל.)

די האלב-אפיציעלע „רייכספאסט" מעלדעט, אז דער ערשטער פאפאר אויפ'ן יסוד פון נייעם געזעץ וועגען אלגעמיינער מיליטער-דינסט, וועט פארקומען אין 7 אקטאבער.

גרויסער נצחון פון אביסינישען מיליטער

וו א ר ש א, 2 (עלעפאניש)

וועגען דער לאגע אין אביסיניען מעלדעט מען פון פערשידענע קוועלען:

לויט ידיעות פון ענגלישע און אביסינישע קוועלען האבען די אביסיניער געהאט א בעדייטענדען ערפאלג אין קאמף הינטער מייכיא אדעבארע. די דאזיגע ערטער געפינען זיך צווישען אמבא אלאדזשי און דער אזיערע אשיאנגע. די איטאליענער זאלען האבען פערלוירען 2000 דערהרג'עטע און א גרויסע צאהל פערוואונדעטע. די פערלוסטען פון די אביסיניער זענען בעדייטענד קלענער. די אביסיניער האבען פערכאפט א גרויסע צאהל הארמאטען, מאשינען־געווערען און אמוניציע. די אביסיניער לייקענען אפ די ידיעות, אז דעם נעגוס'עס גווארדיע זאל האבען געליטען א מפלה.

לויט רייטער האט דער נעגוס אליין אנגעפיהרט מיט דער שלאכט געפינענדיג זיך אויף א שפיץ פון בארג. ביים נעגוס האבען זיך געפונען ראס קאסא און ראס סעיום. די אביסיניער האבען זיך אין קאמף בענוצט מיט א געוויסער צאהל פראנצויזישע הארמאטען פון מאדערנסטען טיפּ. די איטאליענער האבען בעת דעם קאמף אראפגעווארפען אויף די אביסינישע פאזיציעס 13 טאן אויפרייס-מאטעריאל.

500 טויזענט פונט שוין געזאמעלט

לאָנדאָן, 2 (יט"א טעלעגראפיש)

די זאמעל-אקציע פון מיליאן פונט פאר די דייטשע יודען ווערט פארטגעזעצט. א העלפט פון דער סומע איז שוין געזאמעלט. דאס ראטשילד-הויז און לארד בערסטעד האבען געשפענדעט צו 90 טויזענד פונט. די קלאנגען, אז פון דער סומע זאלען אויך געניסען די פוילישע יודען — בעשטעטיגען זיך נישט.

לחג הפסח

יעדע ווירטין האט זיך שוין איבערצייגט, אז דאס געבעקס קומט ארויס אמבעסטען, ווען עס ווערט געבאקען אויף די פראפאראטען פון דער זייט 50 יאהר עקזיסטירענדע פירמע

Dr.A.OETKER

ד"ר עטקער ברענגט אויך דאס יאהר פראשקעס צו באקען פסח'דיג געבעקס: דאס בעריהמטע באקפולווער

Olejek migdałowy .

Olejek cytrynowy .

Cukier .

Waniljowy !

Backin .

DR. A. OETKER

Zastępstwo „PRODUKT"

Łódź, ul. Narutowicza 32

ענטדעקט א געהיימע ראדיא-סטאנציע

וו אַ ר ש אַ, 2 (טעלעפאָניש)

בייגאכט זענען ווייטער פארגעזעצט א רייהע רעוויזיעס און אַרעסטען.

אין דער וואוינונג פון ישראל עקשטערמאַן (מוראַנאָווסקא 32) האט די פאָליציי ענטדעקט אַ ראדיאָ-סטאַציע אויף קורצע כוואַליעס, ביי וועלכער מען האט געטראָפען אַבאַ גאָלדפינגער. אַ חוץ דעם האט מען ענטדעקט אַ גאַנצע רייה שיפרירטע דעפּעשען און סטענאָגראַמען פון ידיעות, וואס זענען איבערטעלעגראַפירט געוואָרען קיין מאָסקווע. די ראַדיאָ-סטאַציע איז פערחתמ'עט געוואָרען. עקסטערמאַן און זיין געהילף זענען איבערגעפיהרט געוואָרען אין אויספאָרשונגס-אַמט.

צוזאַמען זענען איז דער נאכט ארעסטירט געוואָרען 19 מאַן.

406 פונט פאַר די יודען

פון אפּאַטשנער געגענד

וו א ר ש א, 2 (טעלעפאניש)

פון לאָנדאָן איז אָנגעקומען 460 פונט פאר די יודען אין אַפּאַטשנער און ראַדאָמער געגענד.

צו אונזערע לעזער!

איב'ם ערב יום-טוב-נומער פון

„נייעם פאלקסבלאט"

קומען ארויין ארטיקלען, ערצעהלונגען און לידער פון:

רעד. י. אונגער, דיכטער יצחק קאצענעלסאן, דיכטער משה בראדערזאן, דיכטער הערשעלע, ד"ר פ. פרידמאן, ל. מלאך, לעא הענינג' א. קליינמאן, י. אבערזשאנעק, י. סינאל, ארטור שיק, הענעך בארטשינסקי, אדוו. ז. שמרויך, ח. ל. פוקס, ד"ר י. האנדזעל, נ. פערלמאן, מלאכי, גראף קאלי און אנד.

אנאנסען

צו דעם גרויסען ערב-יום-טוב-נומער ווערען שוין אנגענומען אין אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט".

Togal

צו באקעמפן די היץ ביי גריפע-קראנקהייטן און פארקילונג ווירקן גוט, א דאנק זייער כעמישן צוזאמענשטעל די טאבלעטקעס טאגאל, וועלכע זענען א מיטל קעגן ווייטאגן און קעגן היץ.

א קורס פון מנקרים

ווערט ארגאניזירט אין ווארשא

וו א ר ש א, 2 (טעלעפאניש)

עס איז פארגעקומען א גרויסע בעראטונג פון אגודת הרבנים מיט'ן אנטייל פון מנקרים. עס האט זיך געשלאסען צו ארגאניזירען א גרויסען קורס פון מנקרים. אלס אינסטרוקטארען פון קורס וועלען קומען איניגע מנקרים פון ארץ ישראל, וואס וועלען לערנען ווי אזוי צו טרייבערן דעם אונטערשטען טייל פון דער בהמה.

די יודישע שאקאלאד=פאבריק שאקאלאד, קארמעלען

מאכט בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז וועלכע ווערט אויסגעארבייט דורך יודישע הענד פון כשרע רויהמאטעריאלען אונטער דער השגחה פון אנשים כשרים ונאמנים

כשר לפסח

אפילו למהדרין מן המהדרין איז צו בעקומען אין פאבריקס-לאגער

פילסודסקיעגא 31

גלייכצייטיג זענען מיר אויך מודיע, אז מיר בעזיצען ווייטער דעם כשר'ן טעה לחג הפסח אהן חשש חימוץ געפאקט און סארטירט אונטער דער אויפזיכט פון נאמנים יראים ושלמים

וויכטיגע איבעראשונג פאר לאדז און פראווינץ!

די בעקאנטע הוט-פירמע

„Szerlauns"

(אינה.: אבראמאוויטש)

10 פיעטריקאווער 10

טעל. 231-09

טיילט מיט דעם געעהרטען פובליקום, אז צום בעפארשטעהענדען יום-טוב עמפפעהלט איך א גרויסען אויסוואהל פון אלערליי ווירישע טיכענע און מאטעמענע היטלער פון די בעסטע קאָנקורענטען אויך Hückel מארקע

הערן=היטען

בירינג און רעיעל!

און פון אנדערע ערשטקלאסיגע פירמען.

בעסאָהר איהר נעהט קויפען קומט צו אונז זיך איבערצייגען.

געדענקט די אדרעס! שבת איז דאס געשעפט נישט אפען.

אכטונג, קאנקורענץ=פרייזן!

הערן=שניידער=מייסטער

א. ח. קוטשינסקי,

13 נארוטאוויטשא 13

קווער אפיציגע, 1-טער שטאק, טעל. 90-247

מאכט בעקאנט, אז צום פריהלינג און זומער-סעזאן ווערען אנגענומען אלערליי בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות מיט די נייעסטע מאָדעלען.

ערשטקלאסיגע ארבייט! מעסיגע פרייזען!

בעם.: גרויסער אויסוואהל פון סחורות

קומט און איבערצייגט אייך!

כשר דער בעוואוסטער כשר

כשר'ער פענסיאנאט

„ELIDA"

אין פארעמביע, ווילא „גראנד"

Tuszyn 2. טעל.

נעהמט שוין אן אויף פסח געסטע

און עמפפעהלט שעהנע, זוניגע צימערען מיט עלעקטריש ליכט, צענטראל-בעהייצונג, קאנאליזאציע, פליסענד וואסער, באדע-צימער, ראדיא, טעלעפאן אויפן ארט — פערשיד. פערוויילונגס-פלעצער

מיט אכטונג אינה.: ש. לובינסקי

אויפרוף

פון שומרי ומזהירי שבת ושר"ש דאלטשטאם

צוליב די יעצטיגע שלעכטע און טרויעריגע צייטען פון כלל ישראל, דארף יעדער יוד געדענקען די ווארנונג פון אונזערע הייליגע חכמים ז"ל, אז אלע צרות און גזירות רעה, וואס קומען אויף יודען, איז פאר נישט אבהיטען דעם הייליגען שבת.

דעריבער ווענדעט זיך די שומרי ומזהירי שבת מיט א הייסען אפעל צו די אינהאבער פון אלע אונטערנעהמונגען, זאלען אלע ווי איינער שליסען די געשעפטען און ווארשטאטען אין דער צייט, כדי ס'זאל נישט פארקומען קיין חלול ש"ק ויו"ט און אויך מוצאי שבת ויו"ט נישט אויפצומאכען פאר די צייט.

מיר ווענדען זיך אויך צו די לאדזער יודישע פרויען, אז פרייטאג און ערב יום-טוב זאלען זיי אלעס איינקויפען בעצייטענס, ווייל דורכ'ן שפעטען איינקויפען ברענגען זיי די סוחרים צו חלול ש"ק.

אין זכות פון הייליגען שבת וועט מען געהאלפען ווערן, ס'וועט קומען א ישועה אויפ'ן כלל ישראל און א גאולה שלמה.

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!

קאמיסיאנס=לאגער

פון פערשידענע מארקען

מעבעל

נייע און גענוצטע, ווי אויך היגיענישע מאטראצען, קאזעטקעס, טאפטשאנעס, אין דער פיינסטער אויספיהרונג, בעקומט איהר צו די ביליגסטע פרייזען נאר ביי

א. ווייצמאן,

שענקיעוויטשא 6, טעל. 191-00.

בעם.: איך קויף אויך פערשידענע גענוצטע מעבעל, דיוואנען, נייה-מאשינען, שרייב-מאשינען, פעלצען א.ז.וו.

Zagubiłem książeczkę, w której notowane są różne notatki, protest na zł. 50— z wystawienia J. Kuczyńskiego, na zlecenie I. M. Kurcbart oraz czek na zł. 100— (sto) płatny 1-go kwietnia r. b. w Banku przy ul. Piotrk. № 28 z wystawienia Sz. Zylberberg.

Wszystkie dokumenty oraz weksle zostają unieważnione. Znalazca zechce zwrócić za wynagrodzeniem do M. Rubinsztajna, Cegelniana 8, dla I. M. Gwirca.

לעזט !!!!! אויפמערקזאם!

פיינע רעיעל פינסטליך

עס איז שוין ארויין אין קראפט די נייע פרייזען פאר

דרוק-ארבייט

אין דער בעקאנטער און לאדזער און אומגעגענד

שנעל-דרוקעריי

בראמבערג

לאדז, צעגעלניאנא 8

טעל. 255-09

וועלכע האט זיך שוין בעריהמט געמאכט מיט די שעהנע אויספיהרונג און עסטעטישען צוזאמענשטעל

EUROPA
Narutowicza 20.
גרויסער טריומף פון בעסטען יודישען לידער-זינגער
AL. JOLSON

אין מוזיקאלישען שלאגער-פילם א. נ.
„Casino de Paris"
מארגען 12 און 2 בייטאג
2 פרימארגען-סעאנסן — פרייזען פון 80 גר.

ווייַן אויף פסח איז אַנ'אַרטיקעל פון ערשטע געברויך

ביים דעצידירען זיך וואו מ'זאל קויפען, וועלכע ס'איז זאך — דארף מען טעמען אין בעטראכט די סאָלידקייט, פעראנטוואָרטליכקייט פון דער פירמע און קודם כל די פאכמענישקייט, כאָטשוועהר דארף מען וויסען דעם אויפמערקזאם זיין, ווען ס'האנדעלט זיך וועגען ארטיקלען, צו וועלכע מען דארף ספעציעלע מבינות.

ווייַן אויף פסח איז אַנ'אַרטיקעל פון ערשטען נעבראויך און דאָס איז אַזאַ אַרטיקעל, אויף וועלכען דער גרעסטער טייל קונים זענען נישט קיין מבינים און מוזען זיך פערלאזען אויף דער געוויסענהאפטיגקייט פון פערקויפער אליין. דער קונה דארף זיכער זיין וועהר פאָזיטיוו, וואו ער נעהמט קויפען ווייַן און נישט אריינפאלען אין ערשטען בעסטען געשעפט.

די עלטסטע, סאָלידסטע און געוויסענהאפטסטע ווייַן-פירמע איז אָהן שום ספק די פירמע ע. שיקער, אינהאבער ישראל שיקער, פּוּלנאָצנאַ 1. די דאָזיגע פירמע דארף נישט קיין רעקלאמע, ווייל זי האט שוין איהר פעסטגעשטעלטע מארקע.

אין די וויַנקעלערן פון דער פירמע ווערט גע-ארבייט מיט דער גרעסטער פאכקענטניש און איבער-געפּענקייט פרי צופרידענצושטעלען אפילו די גרעס-טע מפונקים און מבינים, גלייכצייטיג ווערען גע-מאכט אלע בעמיהונגען, אז די פרייזען זאלען זיין וואס צוגענגליכער, א בעזונדער אויפמערקזאמקייט פעהדינט די פירמע ע. שיקער צוליב דעם, וואס זי האט שוין געגעבען בעווייזען פון געוויסענהאפטיג-קייט און סאָלידקייט.

צו דער ספעציאליטעט פון דער פירמע ע. שי-קער געהער מער, שפּירט און דירעקטען אימפּאָרט פון ווייַן-ארטיקלען פון ארץ ישראל און פון אונגארן.

צוליב די אלע אויסגערעכענטע מעלות בלייבט נישט מעהר איבריג צו רעקאמענדירען די ברייטסטע קרייזען קונים פון ווייַן אויף יום-טוב, אז זיי זא-לען בשום אופן נישט אויסמיידען די עלטסטע, סאָ-לידסטע און געוויסענהאפטסטע פירמע, ע. שיקער, איינהאבער ישראל שיקער, פּוּלנאָצנאַ 1.

סיים-מארשאלעק צאר איז נעכ-טען געווען אין לאדז

נעכטען האט געווילט אין לאדז דער סיים-מאר-שאלעק צאר, וועלכער איז געקומען אין א פריוואטער אנגעלעגענהייט און איז געווען דער גאסט פון מעאר-טער-דירעקטאר וואַטשינסקי.

דאס געבאט פון דער שעה!
ארבע כוסות — נאר „באַרוויך"

איבערגעפאהרען

(א) אויף דער זגערזשער גאס איז איבערגעפאה-רען געוואָרען דורך אַנ'אויטאָ דער 56-יאהריגער קלמן בערנאַזש (פון זגעזש, בערעק יאָסעלעוויטש-גאס 63). פאגאטאָוויע האט איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

טעאטער, מוזיק און פערוויילונג (קאָמוניקאַטען)

גאסט-אויפטריטען פון מאריס שווארץ אין „ראזמאיטאשטשי" טעאטער

מאריס שווארץ גאסט-אויפטריטען אין אונזער שטאט זענען פערוואנדעלט געוואָרען אין אַ אומפּאָזאַנ-טען טעאטער יום-טוב. אָוועגד נאָך אָוועגד שטורמען טוי-זענדער יודען אין „ראזמאיטאשטשי" טעאטער, כדי צו בעוואונדערן דעם גרויסען אמעריקאנער קינסטלער אין זיינע קרוין-ראָלען. נאָך די שלום-עליכם פארשטעלונגען וועלכע זענען אדורך מיט א גרויסען דערפאלג, האט מא-ריס שווארץ מסכים געווען נאכצוגעבען די פאדערונגען פון טויזענדער יודען, וועלכע האבען נאָך נישט געזעהן „יאשע קאלב" און ווודערהאלען די אויפפיהרונג פון די גלענצענדע פיעסע נאָך 5 מאל. די ערשטע פארשטעלונג פון „יאשע קאלב" ווערט געגעבען היינט אָוועגד מיט מאריס שווארץ אין דער ראָלע פון ניעשאַווער רבי. מאר-גען שבת 4 אַ זייגער ביינאַג, און 9 אין אָוועגד, זונטאַג 4 נאָכמ. און 9 אָוועגד — „יאשע קאלב". פאַרפערקויף פון בילעטען אין דער קאסע פון טעאטער.

צום סוף מוז אונטערגעשטראכען ווערען, אז אין פולע פּרובען געפינט זיך דאָס בעריהמטע ווערק פון ליאָן קויבסמאַנגער „יור זים", וואס וועט ווארשיינליך גע-שפילט ווערען גאנץ פּסח.

פרייליכער יום-טוב אין פילהארמאָניע-טעאטער

דער ווארשאווער „סקאלא" טעאטער, וועלכער האט זיך לעצטענס אזוי פּאָפּולער געמאכט מיט זיינע אויפ-פיהרונגען אין ווארשא, קומט צו אונז קיין לאדז אויף יום-טוב מיט'ן לעצטען שלאגער, וואס איז געשפּילט גע-וואָרען 200 מאל אהן איבעררייס „נאכט-מענשען" פון אורקע נאבאלניק, רעזשי — סאנדלער.

אין דער פיעסע בעטייליגען זיך אין די הויפּט-ראָ-לען: וויערא קאָניעווסקא און פּאול ברייטמאן. דער אַנ-סאמבל בעשטעהט: אייזענבערג, אהרן, ברייטמאן פּאול, געטליבערמאן לייב, גראָס רעגינא, גרינשפּאן יעקב, האָמבורגער דוד, זאסלאווסקא בערטא, נערה רבקה, ניהויז וואָלף, פּאָזנאנסקי משה, קאָניעווסקא וויערא, ראקאָוו יחיאל, רויזער אנעטא א. א.

אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיריגענט זעל-מאן.

האַנקאַ אָרדאָנוּבנאַ און איגאַ סים אין לאָדז

אַ גרויסע פּעראינמערעסירונג האט אַרויסגערופען אין לאָדז דער אויפטריט פון האַנקאַ אָרדאָנוּבנאַ און איגאַ סים, וואס קומט פאר מיטוואָך דעם 8-טען ד. ח. אין פילהארמאָניע.

דער דאָזיגער אויפטריט וועט זיין דער לעצטער פאר דעם אָפּפאָהרען פון האַנקאַ אָרדאָנוּבנאַ קיין אַמעריקאַ אויף אַ טורנעע.

אין פּראָגראַם די בעסטע שלאגערן פון זייער רעי-כען פּראָגראַם.

צום מאָרגענדיגען אויפטריט פון באַדענוויזער באַלעט אין פילהאַרמאָניע

מאָרגען שבת און זונטאג דעם 5-טען ד. ח. קומען פאר אין זאל פילהאַרמאָניע די לעצטע צוויי אויפטריטען פון וועלט-בעריהמטען באַלעט באַדענוויזער.

אין פּראָגראַם נאָך ביז איצט אין לאָדז נישט גע-זעהענע טאַנץ-קרעאַציעס.

גרויסע פּרעמיערע פון יודישען פילם „שיר השירים" אין קינאָ „טשאַרי"

דער ערפאָלג, וואס עס האט איצט דער פילם „שיר-השירים" אין גאַנץ פּוילען, איז אין גאַנצען בערעכטיגט. צום ערשטען מאָל איז געוויזען געוואָרען דעם יודישען פּובליקום אַ פילם, וואס האט זיך נישט צו שעהמען אויף די אייראָפּעאישע עקראַנען, דאָס איז אָהן צווייפעל דער ערשטער יודישער פילם, וואס שטעהט אויף אַ הויכען קינסטלערישען ניוואָ און בעזיצט הינטער זיך די אַנערקענונג און רוהם פון ספּעציעל צו דעם פילם אַנ-גאַזשירטע אַרטיסטען — פּערזענליכקייטען.

מיר וועלען נאָר אָנרופען די נעמען פון סאַמועל גאָלדענבורג, דער אַזוי גערופענער יודישער קאָנראַד וויידט, ווי אויך דאָראַ וויסמאַן און אַנדערע. אויסער־ן פּראָגראַם ווערט דעמאָנסטרירט דער יודישער צוגאָב פילם מיט'ן בעקאַנטען אויבער-קאַנטאָר הערשמאַן מיט אַ בע-ריהמטען כאָר, אַלע וואָס דענקען און פיהלען אויף יו-דיש מוזען דעם פילם זעהן און הערען.

פון פּוילישען טעאַטער

היינט פרייטאָג און מאָרגען שבת 8.30 אָוועגד ווערט געשפּילט „ביל סאַביע וויענזשען" מיט אַלעקסאַנדער וועגערקאַ אין דער הויפּטראָל. שבת 4 בייטאַג — „זשאַל יגערזשע אי באַהאַטער".

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia **SAFES**
na dogodnych warunkach, poczynając **od 4 złotych miesięcznie**
WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do **SAFE'u!**

זעלבסטמארד

(א) אויף שענקעוויטשא 13 האט זיך גע'סמ'ט מיט גאז די 27-יאהריגע רינסטמיירעל, פעלאַגיאַ וויטשאַק. פּאַגאַטאָוויע האט איהר ערטילט ערשטע הילף.

אַ בוך לידער פון מישאַ טראַיאַנאָוו

אין ווארשא דערשיינט אינגיכען אַ בוך לידער א. נ. „אומעטיגע האָריזאָנטען" פון לאָדזער יונגען דיכטער מישאַ טראַיאַנאָוו.

מעלדונגען

זש. ט. ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35, טעל. 121-53)

די נאָהענטסטע אויספלוגען:

שבת, ד. 4-טען אפּריל ה. י. קומט פאר אַנ'אויס-פלוג אין די שטאָטישע פּלאַנטאַציעס. זאַמעלפּונקט 10 אַ זייגער פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט.

זונטאַג, ד. 5 אפּריל ה. י. קומט פאר אַנ'אויספלוג אויף דער אויסשטעלונג פון דער גרופּע טשאַר-ביעל און נאַקאָוואָווסקי אין אי. פּ. ס. זאַמעלפּונקט 11 פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט.

אין די ערשטע טעג פּסח קומען פאר פאָלגענדע אויספלוגען:

דינסטאַג, ד. 7-טען אפּריל ה.י. 1) אין דער וואָל-פאַבריק פון ס. באַרטשינסקי, זאַמעלפּונקט 9 אַ זייגער פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט; 2) אין דער זשאַרובקעס - פאַבריק „פהאָס" זאַמעלפּונקט 3 אַ זייגער נאָכמ. אין זש. ט. ק.

מיטוואָך, ד. 8-טען אפּריל ה. י. 1) אין דער ווידזעווער מאַנופאַקטור, זאַמעלפּונקט 9 אַ זייגער פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט; 2) פּאַנאָראַמע פון דער שטאָט לאָדז פון טאַדעאוש-טורם, זאַמעלפּונקט 3 נאָכמי-טאָג אין לאָקאַל פון זש ט. ק.

אַ 6-טאָגיגער סקי-לאַגער אין זאַקאָפּאַנע

פון 8—14 אפּריל ה.י. אָרגאַניזירט די סקי-סעק-ציע פון לאָדזער זש. ט. ק. אַ 6-טאָגיגען לאַגער אין זאַ-קאָפּאַנע. דער לאַגער ווערט אָנגעפיהרט דורך פאַכמעני-שע און דיפּלאָמירטע אינסטרוקטאָרען פון פּוילישען סקי-פערבאַנד. אָפּצאָהל — 40 זל. און נעמט אַרום דרויסע הוצאות און אויפענטהאַלט. איינשרייבונגען אין סעקרע-טאַריאַט ביז'ן 5 אפּריל ה. י.

די יעהרליכע אַלגעמיינע מיטגלידער פערזאַמלונג פון לאָדזער זש. ט. ק.

שבת דעם 18-טען אפּריל 1936 7 אַ זייגער אָוועגד אין ערשטען, און 8 אַ זייגער אָוועגד אין 2-טען טערמין, ביי יעדער צאָהל אָנוועזענדע מיטגלידער, קומט פאר אין אייגענעם לאָקאַל, וואָלטשאַנסקאַ 35, טעל. 121.53 די יעהרליכע אַלגעמיינע מיטגלידער פערזאַמלונג פון לאָד-זער זש. ט. ק. טאָג-אָרדנונג: 1) דערעפענונג און וואַהלען פון אַ פּאַרזיצער, 2) פּאַרלייענען דעם פּראָטאָקאָל פון דער פריהערדיגער אַלגעמיינער פערזאַמלונג, 3) בעריכט פון דער פערוואַלטונג, 4) בעריכט פון דער רעווידי-קאָמיסיע, 5) דיסקוסיע, 6) וואַהלען פון אַ פערוואַל-טונג, 6) פריע פאַרשלאַגען. בערעכטיגט זענען מיט-גלידער, וועלכע האָבען רעגולירט זייער מיטגלידס - אָפּ-צאָהל ביז'ן 1-טען אָקטאָבער 1935 און ביי-אָנגענומענע מיטגלידער ביז'ן 1-טען מערץ 1936, וועלכע האָבען בע-צאָהלט 2 חודשליכע ביטראָגען. די פערוואַלטונג.

הודעות הסניף „תרבות"

לודז, רחוב פיוטרקובסקה 18 (קומה שניה, בשער השני)

1) במוצאי שבת 4אפריל ש. ז. ב' 8.30 תתקיים הרצאת הח' הדר. נתן עק על הנושא: חיין ויצירותיו של שאול טשרניחובסקי, כל העברים מוזמנים.

2) כבר הופיע הגליון הששי של העתון לנוער „עולמי" וגליון השלישי של עולמי הקטן", הוצאים על ידי הועד המרכזי של „תרבות". מחיר הגליון „עולמי" 20 פרוטות ו„ועלמי הקטן" 15 פרוטות.

3) חדר הקיאה ע"ש הד"ר י. נ. שמחוני פתוח בכל ערב מ' 8—10 הכניסה חנם.

לערנט אַ פאַך!

אין די פּראָפעסיאָנעלע לערן-וואַרשטאַטען פון דער געזעלשאַפט „אָרט" קאָן מען זיך איינשרייבען אויף פאָלגענדע פאַכען:

1) מעכאַנישע רונדשטריקאַטאַזש - אַרבייט, 2) מע-כאַנישע רונד-זאָקען-אַרבייט; 3) מעכאַנישע הילפס-אַר-בייט פון דער ווירקער-בראַנזשע: שפּולען. קעטלען; 4) סוועטער - שטריקעריי; 5) אויסאַרבייטונג פון הענדש-קעס; 6) מעכאַנישע וועבעריי; 7) פרויען-שניידעריי מיט צושניידעריי; 8) וועש-נייעריי מיט צושניידען; 9) גאַר-סעטען-אַרבייט מיט צושניידען; 10) אַנדולאַציע און האָר-פאַרבען; 11) מאַניקור; 12) הוט-פּוצעריי; 13) האַנד-שטיקעריי און מאַשין-האָפט.

ראַדיאָ - פּראָגראַם

פרייטאָג, ד. 3-טען אַפּריל

6.34 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.20 ידיעות, 7.30 מוזיק (פּליטען), 8 אוידיציע פאַר שולען, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 ידיעות, 12.15 אוידיציע פאַר שולען, 12.40 פּאָפּולערע מוזיק (פּליטען), 1.10 הויז-ווירטשאַפט, 1.15 פון אַרבייטס-מאַרק, 1.20 מעלאָ-דיעס פון קלאַנג - פילמען, 3.12 בערזע, 3.15 עקספּאָרט, 3.20 וואַרשאַווער בערזע, 3.30 קאָנצערט פון קראָקאָ, 4 שמועס פאַר קראַנקע, 4.15 קאָנצערט פון לעמבערג, 4.45 שמועס פאַר קינדער, 5 רעפּעראַט, 5.15 פּאָעזיע, 5.20 שלעזישע פאָלקס-לידער, 5.50 ראַטגעבער פאַר ספּאָרטלער, 6 אוידיציע, 6.45 לידער אויסגעפיהרט פון דאַן-כאָר, 7 שמועס, 7.20 רעקלאַמע-קאָנצערט, 7.35 ספּאָרט, 8 סימ-פאָנישער קאָנצערט (בעת דער פּויזע 8.50 ידיעות), 10.50 לייכטע מוזיק (פּליטען).

„Radjo Selektor"
Piotrkowska 17, tel. 264·01
(w podwórzu)
עמפּפעהלט ראַדיאָ-אַפּאַראַטען פון ערשטקל. אינלענדישע פירמעס. טוישען און איבעראַרבייטונג. אויסצאָהלונגען פון 3 זל. וועכענטליך.

שבת, ד. 4-טען אַפּריל

6.34 גימנאַסטיק, 6.50 פּליטען, 7.20 ידיעות, 7.30 מוזיק (פּליטען), 8 אוידיציע פאַר שולען, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 ידיעות, 12.15 מוזיק (פּליטען), 12.25 קאַמעראַל-קאָנצערט פון ווילנע, 1.10 הויזווירטשאַפט, 1.15 פּליטען, 2.25 לאָדזער בערזע, 2.30 סאַלאָן-מוזיק, 3 „גרויע האָהר" — לעגענדע פון אַרטור גורסקי, 3.15 „אונזער ים-האַנדעל", 3.20 וואַרשאַווער בערזע, 3.30 קאָנצערט, 4 לעקציע פראַנצויזיש, 4.15 הערשפּיל, 4.45 „גאַנץ פּוילען זינגט", 5.50 אַ שמועס וועגען דער פּראָ-ווינץ, 6 לידער, 6.25 מוזיק. מיניאַטורען, 6.40 „די קאָאָ-פּעראַטיווע בעוועגונג אין לאָדז", 6.55 יאַזץ-מוזיק, 7.20 רעקלאַמע - קאָנצערט, 7.35 ספּאָרט, 7.45 אַקטועלער שמועס, 8 לייכטע מוזיק, 8.45 אָוועגד-ידיעות, 9 אוידי-ציע פאַר פּאָליאַקען אין אויסלאַנד, 9.30 פרעהליכע אוי-דיציע, 11 ידיעות און קאָמוניקאַטען. 11.05 לייכטע מוזיק.

קינאָ „CZARY" Cegielniana 2

היינט גרויסע יום-טוב-פּרעמיערע!
דער גרעסטער שלאַגער אין דער יודישער שפּראַך
דראַמע פון אַ יודישער פאַמיליע!
טראַגעדיע פון ליבע פון אַ פרוי צו אַ פאָטער און זוהן!
די ליבע פון אַ פרוי, וואָס האָט זיך געענדיגט מיט אַ גרויסער טראַגעדיע!
דער גרעסטער יודישער קינסטלער **סאַמועל גאָלדענבורג**
צוזאַמען מיט: **דאָראַ וויסמאַן** (בעריהמטע דראַמאַטישע שוישפּילערין), **יודל דובינסקי** (כאַראַקטער-שוישפּילער פון ניו-יאָרקער יוד. קונסט-טעאַטער), **סימאַר רעכטצייט** (טאַלאַנטפ. בוף-קאָמיקער), **ראובן וועבדאָרף**, **אַננאַ טאַבאַק** (בעליבטע יודישע פּרימאַדאָנע מיט איהר זיסע שטימע), **מירעלע גרובער** (די יונגע שיינע דראַמ. שוישפּ. אַ סענסאַציע אין אַמעריקאַ), **מאַקס קלעטער** (ראָמאַנטישער זינגער און שוישפּילער)
אַלע אין איין גרויסען פילם

שיר השירים

פּערפאַסער: אַנשעל שאָר. מוזיק: יוסף רומשינסקי. אַ פילם אין דער יודישער שפּראַך, וואָס שטייגט איבער אַלע ביז איצטיגע בילדער, צוזאַמען מיט אַנ'אויסערג. רעוויו
„ל'אמיר אלע זינגען"
מיט דעם וועלט-בעריהמטען חזן **מרדכי הערשמאַן** 12 איבעראַשענדע נומערן מנשה סקולניק, דער פּאַיאַץ און נאָך 20 פון די געקליבענסטע קינסטלער פון אַמעריק. יודישער בינע.
אַלע מוזען זעהן „שיר השירים" און „לאמיר אַלע זינגען"
אָנהייב 4 נאָכמ., שבת און זונטאָג 12 בייטאָג. נאָרמאַלע פּרייזען פון די פּלעצער.

זאל פילהארמאניע טעל. 213-84
מארגן, שבת, ד. 4 און זונטאג, ד 5 ד. ח. 8.30 אווענד
לעצטע אויפטריטען
פון דעם וועלט־בערימטען:
ווינער באלעט
גרויסע אטראקציע פון איצטיגען קאנצערט־סעזאן!
„BODENWIESER"
איז א נייעם נאך אין לאדז נישט געזעהענעם פראגראם פון די נייעסטע טאנץ־קרעאציעס. בילעטען צום פרייז פון 1 זל. ביז 6 זל. פערקויפט די קאסע פון פילהארמאניע.

וויצע־בילדונגס־מיניסטער גלח זשאנגעלאוויטש געהט אין דימיסיע

וו א ר ש א, 2 (טעלעפאניש)

ווי מיר האבען שוין בשעתו געמעלדעט, האט דער וויצע בילדונגס־מיניסטער גלח זשאנגעלעוויטש זיך אנגעגעבען אין דימיסיע. די דימיסיע איז אבער נישט ערלעדיגט געווארען צוליב דעם, וואס מען האט זי פערבינדען מיט אנ׳ענין, וואס האט זיך געפינען אונטער דער דיסקוסיע אין סיים, און נעמליך, מיט דער שחיטה־פראגע.

איצט, נאכ׳ן שליסען די סיים־סעסיע, זאל די דימיסיע פון גלח זשאנגעלעוויטש אנגענומען ווערען.

פיאסקא פון קאאפעראטיוו פון פוילישע פליישער

וו א ר ש א, 2 (טעלעפאניש)

באלד ווי דאס שחיטה־געזעץ איז אנגענומען געווארען, האבען איניגע קריסטליכע פליישער שוין זיך צוגעאיילט מיט׳ן חשק ארויסצונעהמען דעם פלייש־האנדעל פון יודישע הענט. עס איז ארגאניזירט געווארען א גרויסער קאאפעראטיוו פון פוילישע פליישער, וואס האט אנגעהויבען צו פיהרען דעם מסחר מיט בהמות. זיי האבען אבער בשום אופן נישט געקאנט ארגאניזירען דעם האנדעל און דאס פלייש האט זיי אויסגעמאכט טייערער. דער קאא־פעראטיוו האט געליטען א פיאסקא. זיי האבען זיך ראן געווענדעט צו יודישע פליישער, אז זיי זאלען צושטעהן אלס שטילע שותפים. די יודען האבען זיך אפגעזאגט און דער קאאפעראטיוו האט זיך נאך איין וואך געמוזט ליקווידירען.

קלאסענקאמף איז תלמוד

(ענדע פון דער 7־טער זייט)

טיידיגען אין זייער סאציאל־עקאנאמישער געזעצגע־בונג די אינטערעסען פון דער רייכערער בורזשואזיע. ביידע בירגערליכע פארטייען ווערען צוזאמענגעהאלטען אין איינעם, א דאנק זייער ביידענס ביטערען קאמף אנטקעגען דער הערשענדער אסימילאטארישער אריסטאקראטיע. דער פארטיי פון די צדוקים. אט דער ביטערער קאמף מיט זיינע בלוטיגע טראדיציעס דער־לאזט נישט צו קיין שפאלטונג צווישען זיי ביז צו דער צייט פון דעם אויפשטאנד, — די בית־הלל זענען קעגען דעם בעפרייאונגס־קאמף, — און תיכף נאך דעם אויפשטאנד, פעראייניגען זיי זיך ווידער.

האבען מיר דא די וויכטיגסטע קלאסען פון דער דעמאלטיגער יודישער געזעלשאפט. אויף וויפיל זייער קלאסען קאמף שפיגעלט זיך אפ אין דער תלמודישער געזעצגעבונג: די אריסטאקראטיע, די העכערע בורזשואזיע (מיט די גרויסע פרושים׳שע לאנד־פעכטער!) דעם ארבייטארישען קליין־בירגערטום. נו — אחן וואס הערט זיך עפעס מיט דעם „פערטן שטאנד" מיט דעם „פראלעטאריאט" — נישט אין דעם אלט־רוימישען זין פון שטאטישע ליידיג־געהערס, וואס ווע־רען אויסגעהאלטען אויף דעם חשבון פון דער שטאט — נאר אין דעם מאדערנעם זין פון פרייע לוין־ארבייטער? האבען מיר דעמאלט געהאט אזא קלאס? יא, געהאט: די געדונגענע פועלים, פאר וועלכע די פרושים האבען אויסגעארבייט א זעהר הומאנע אר־בייטער געזעצגעבונג. אבער נישט שוין האבען די לעבענס־אינטערעסען פון אט דעם קלאס, וואס האט פערלוירען זיין לאנד־בעזיץ, גאר נישט ארויסגערופען קיין אייגענע ריכטונג, אין דער דעמאלטיגער יודי־שער געדאנקען־וועלט. — א ריכטונג, וואס זאל ליגען אין זיינע „פראלעטארישע" לעבענס־אינ־טערעסען.

ביליגע רייזעס קיין
פאלעסטינע
אויף די
לעוואנטינישע
• ירידים
די נאהענטסטע רייזעס קומען פאר דעם 16, 22 און 29 אפריל ד. י.
כשרער אומזיסטער אויסהאלט אויף די באהנען
שלאף = וואגאנען III קלאס
אינפארמאציעס און איינשרייבונגען:
Wagons Lits Cook
פיעטריקאווער 68, טעל. 170-70

Dr.
Wołkowyski
ציגעל־גאס 11, טעל. 238-02
ספעצ. פאר טריפער, סיפיליס און הויט־קראנקה.
בעהאנדלונג פון מענער־שוועכע
נעמט אן פון 8—11 בייטאג און 4—9 אווענד.

Radjoodbiorniki
ELEKTRIT Co
zawsze przodują!
Pokazy i sprzedaż: RADJO-AUDION TRAUGUTTA 1, gmach Grand-Hotelu, tel. 153-71.

יודישע יוגנטליט איז פאבאר־עלטער טארען נישט פערלאזען דייטשלאנד

סענסאצ. פעראררדנונג פון דער דייטשער מיליטערישער מאכט

בערלין, 2 (יט"א טעלעגראפיש)

לויט א נייער פעראָרדענונג פון דער מיליטערישער מאכט, טארען יודישע יוגנטלייט אין פאבאר־עלטער נישט פערלאזען דייטשלאנד אהן אנ׳ערלויבעניש פון דער מיליטערישער מאכט.

די דאזיגע פעראָרדנונג איז נישט פערשטענדליך, ווארום די מיליטער־פליכט נעמט נישט ארום די יודען אין דייטשלאנד.

Lecznica dla zwierząt
Mag. Wet.
H. WARRIKOFF
ul. Kopernika 22, tel. 172-07
אפטיילונגען אינערליכע און א כירורגישע.
איינשפריצונגען פון הינד קעגען משוגעת.
שערען פון הינד און פערד, בארען הינד.
קאווען פערד, ביטקעווען די קאפיטעס.
אויפנאהמס־שעה׳ן אין דער לעטשניצע פון 7 — 3
און פון 1 — 8.

שיימערען
ביי קערש.
סקווערא 15
מיט פאריזער שריינדן
און פערטיגע שייטלן

ווינער שטוהלען
און פאטעלען ווי אויך
ראדיא־טישלעך
עמפפעהלט
צו פאבריקס־פרייזען
Wytwórnia
mebli giętych „HERKULES"
ציגעל־גאס 16 אין הויף.

ODLEWNIA ŻELAZA
„FERRUM"
Łódź, Kilińskiego 121, tel. 218-20
גרויגוס פון העכסטער קוואליטעט
מאשינען־, בוי־ און הארטגוס,
פייער און זויערפעסטער־גוס.
מעכאנישע ווערקשטעל.
מעסיגע פרייזען!

מזל־טוב!
צו דער פערלאבונג פון מיין ליבען ברידער
קלמן וויינבוים
מיט פרל.
חייטשע סטראוויעצקא
ווינש איך א הערצליכען מזל־טוב און א גליקליכע צוקונפט. אויך די עלטערן פיל נחת
8169 אליהו וויינבוים.

Mag. Praw.
LUDWIK Goldkorn
Tłumacz Przysięgły
dla języków:
niemieckiego
hebraiskiego
i żydowskiego
Al. I Maja 9, tel. 114-50
przyjmuje od 4-7 popoł.

צו פערקויפען
א קאמפלעטע פאבריקס־איינריכטונג
פון שאקאלאד און כאלווע
צוזאמען מיט א קאנצעסיע.
אינפארמאציעס ערטיילט דאס אנאנסען־ביורא פוקס, פיעטריקאווער 87.

וויכטיג פאר מענער
צום זומער־סעזאן!
ווער ס׳וויל טראגען
הויזען
לויט דער לעצטער פאריזער מאדע, זאל זיך ווענדען נאר צום ערשט־קלאסיגען ספעציאליסט פון הויזען, וועלכער איז צוריקגעקומען פון פאריז
B. Fajwlewicz
אל. 1 מאי 2, פראנט, 1 שטאק
ערמעסיגטע פרייזען!
קומט און איבערציינגט אייך!

ווינמשיג פאר
ברוך־קראנקע
(רופטורען) זאווי פון פערקרימונגען פון רוקען־ביין (הויקערס), פאראליזשען, ביין־שווינדזוכט, פלאטפיס און פערשידענע אנדערע פערקריפלונגען־ליידענדע.
פאר פערשידענע ארט רופטורען פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספעציעלע ארטאפעדישע הייל־באנדאזשען לויט מיין מעטאדע היילן און בעזייטיגען ראדיקאל יעדן איינציגן ברוך.

ביי מאגען און קישקע - זענקונג ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע לייב־הייל־באנדאזשען.
פאר הויקערס ספעציעלע גארסעטען און גלייכהאלטערס.
געגען ביין־שווינדזוכט ספעציעלע ארטאפעדישע אפאראטען פון אלע סיסטעמען.
געגען שמערצענדע פלאטפיס ספעציעלע ארטאפעדישע איינלאגען לויט גיפס־מאדעלען.
געגען קרומע אדערן ספעציעלע גומי־שטרימף לויט מאס.
קינסטליכע הענט און פיס
ספעציעלע הייל־ארטאפעדישע אנשטאלט
ספעצ. ארטאפעדע
א. פעטריקעוויטש, לאדז
9 פיראמאוויטשא 9, טעל. 177-09 (פריהער אלגינסקא)
אכטונג! סראנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
טויזענטער דאנקזאגונגען קעגען בעווייזען הערען.

מזל־טוב
אונזער חשוב׳ן מיטגליד ר׳ לייביש וויינבוים און פאמיליע צו דער תנאים פון זייער ליבען זוהן קלמן מיט פרל.
חייטשע אסטראוויעצקי
ווינשט די חברה „עץ חיים" יאקו־בא 1, א הערצליכען גליקוואונש און דעם יונגען פאר, אז דאס זאל זיין פאר ביידע דער ריכטיגער זיווג.
הגבאים
שמואל זיסמאן, אשר וויינריב

א הערצליכען מזל־טוב
אונזער ליבען פריינד ר׳ לייביש וויינבוים און פרוי צו דער פער־לאבונג פון זייער ליבען זוהן קלמן מיט פרל.
חייטשע אסטראוויעצקי
ווי אויך דעם יונגען פאר פיל גליק ווינשען
שמואל זיסמאן און פאמיליע

רעפארמאצסע פילען
מיט דער מארקע גייסטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעוומאטיזם, לעבער־ליידען, געגען דיק־קייט, אטרעטיזם דאס קומען בלוט אין קאפף שטילען די יסורים פון העמאראידען רייניגען דאס בלוט און ביי נעגנדיגען צו אבסטרוקציע—גינסטיגען דורכריינינגגס־מיטעל.
צו בעקומען 1 אדער 2 פילען א נאכט.
פרייז פון א שאכטעל 1.35
צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט׳ן גייסטליכען (Zakonnik)

ELEKTROMONTER
J. F. WAJSHOFF
Wólczańska 61, m. 11
przyjmuje wszelkie reperacje światła, radja, dzwonków. instalacje anten i magnesowanie słuchawek.
Ceny niskie.

ספעציעל פאר סוחרים!
מאדערן איינגעריכטעס, בעקוועם א נאכט־לעגער 1,25 זל. א צימער 1,50 זל.
לאדז, קילינסקעגא 41, אין הויף.

דער
פאטאגראפישער אטעליר
„POLONJA"
אינה. גוטערמאן, גדאנסקא 31
פיהרט אויס אלער ארט פאטאגראפיעס צו פעסער, לעגיטימאציעס, פראסט־אייגע מעט־רוקולעם היי אויך לויט פארשריפט צו דער אגבוציטשאלניע. צו זעהר ביליגע פרייזען. פאס־קארטען און פארטרעטען הערען אויך אויסגעפערטיגט שעהן און גוט
— צו נידריגע פרייזען. —

קויפט פון דער ערשטער קוועלע!
קינדער־וועגעלעך
מעטאל־בעטען
אין פאבריקס־לאגער
„DOBROPOL"
Piotrkowska 73 אין הויף

Droga do czystości — to MYDŁO „WYGODA“

איבערציהונגען און עקספעדיציעס נאך ארץ=ישראל

איז געזאמעלטע וואגאנען ערלעדיגט
שנעל און פינקטליך צו מעסיגע פרייזען

„POLSKI LLOYD“ Sp. Akc.

oddział w Łodzi
Narutowicza 13
tel. centrala: 250-15.

פארטרעטונג:
Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

הילף און רפואה פאר ברוך=קראנקע

(רופטורען) אויף בויוינקעל, נופאל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערמרימונגען פון רוקענבייז (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאט-פיס.

דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די פאלגען זענען פאר'ן לעבען ביטער און געפעהרליך. דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספעציעלע גומי=הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפעהרליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפעראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-באנדאזשען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).

ביים גראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס און גבירות-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד דער אמת'ער בעריהמטער אין גאנץ פוילען פון אוניווערזיטעט-פראפעסארען אנערקענט

ספעציאליסט
Ortoped
NATAN RAPAPORT

מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין וויען, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אווענד

אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23

פראווינציעלע שרייבען פון קראנקע ביי מיר איין אונבעדינגט נויטיג.

דאנקזאגונג.

דעם ספעציאליסט פאר ברוכליידענדע, ארטאפעד ה' נאטאן ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, פילסודסקיעגא 23, דאנק איך פון טיפסטען הארצען פאר רעטען מיך פון ברוכליידען, אויף וועלכע כ'האב געליטען איבער 20 יאהר.

א דאנק זיין גוט צוגעפאסטען הייל-באנדאזש פיהל איך מיך פולקאם געזונד און צו ארבייט פעהיג: שמחה ראזענבוים, דרעוונאווסקא 30

פערסישע דיוואנען

קויף איך אלטע און בעשעדיגטע. גלייכצייטיג ערשטקלאסיגע רעפאראטור פון זעמטליכע דיוואנען דורכ'ן בעקאנטן פאכמאן

HÜSSEIN KERIM

TRAUGUTTA 12, m. 14, tel. 206-13.

מעטאל-בעטען

מאטראצען אלע ארט
קינדער=וועגעלעך

אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשטעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt“ א. ד. ג. קויפטמען אמביליגסטן אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
גערעכנט דעם אדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליעס.
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעט און לאקירער.

וויכטיג נייעס

פאר לאנג-געקליידעטע בעפעלקערונג!
איהר דארפט שוין נישט טראגען קיין סטאנדייט=מלבושים דען איך דער געוועזענער בעשעפטס-אנפיהרער פון דער בעוואוסטער פירמע ה. מענדראווסקי האב צוליב זיין אפרייזע נאך ארץ-ישראל ערעפענט א געשעפט פון

יודישע לאנגע מלבושים

מיט גוטע בעסטעלטע ארבייט און גאראנטירטע צופרידענהייט אויך פאר נישט טייערע פרייזען ווי סטאנדייטער איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער אלערליי יודישע מלבושים אויך גאנצע אויסשטייער פאר חתנים. — אויף פארלאנג ווערט אויסגעפערטיגט אין קורלויף פון 24 שעה. גערעכנט די אדרעס

א. ווארטסקי און י. זיסהאלץ

פולנאצנא 5 אין הויף. סאלידע בעדינונג היימישע פאר עלעגאנט געקלידעטע! אין מיין געשעפט ווערט אויסגעפערטיגט מלבושים לויט די נייעסטע פאסאנען.

„Park Zdrowia“ Wiśniowa Góra

איך וויל פערפאכטען אויפ'ן זומער-סעזאן:
א לאקאל מיט מעבעל אויף א קאווירניע, נארדראב ביים באסיין. 2 איינגעארדענטע פראנטאווע פיאסקו יומטלדווונגע אויפ'ן ארט

דאקטוירים=אפטיילונג

Dr. med.
J. Sołowiejczyk

ספעצ. פאר הויט, וועגערישע און מענער-שוואכע-קראנקהייטען.
Piotrkowska 99, tel. 144-92.
נעהמט אן פון 2–3. פון 5–6 נ"מ און פון 8–9 אווענד.
זונטאג פון 9 ביז 11 פארמיטאג.

Dr. W. Łagunowski

specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2,30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz
w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. med.
GUSTAW KOHN

געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
(ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03.
נעהמט אן פון 8–10 און פון 4–8 אווענט

Centralna LECZNICA

Zębów i Prywatny Gabinet Dentystyczny
PIOTRKOWSKA 164 tel. 127-83
czynny od 9 r. do 8 wiecz.
Ceny znacznie zniżone.

סטארשי פעלדשער
י. פשיסוכא

בזשעזשינער 25
טעל. 265-64
לאנגיעהריגער פראקטיקאנט אין ווארשעווער שפיטאל אויף טשיסטע.
ס'ווערן אנגענומען קראנקע צו יעדער צייט פאר אונבעמיטעלטע הנחות.

Dr. med
Jerzy Sudya

ספעצ. פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען.
LEGJONÓW 11, tel. 124-54
(זשעלאנא). נעמט אן פון 4–8 אווענד.

Dr. med.
I. TENENBAUM

אקושער-גינעקאלאג
פילסודסקיעגא 15,
טעל. 206-75.
נעמט אן פון 8–10 פריה און פון 4–8 אוו.

Dr. med. I. Bette

ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער קראנקהייטען
PIOTRKOWSKA 6 tel. 144-95
נעהמט אן פון 8—11 און פון 4—6 אווענט

Dr. med.
W. ŻADZIEWICZ

ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז און קעהלקאפ-קראנקהייטען
Piotrkowska 164, tel. 125-26.
נעמט אן פון 5–8 אווענד.

כעמיש-באקטעריאלאגישער לאבאראטאריום
פ. שאץ, לאדז
פיעטריקאווער 37
פיהרט אויס זעמטל. ערצטליכע אנאליזען

רעטשניצע

פאר וועבעריש=קראנקע מענער - שוואכע און הויט-קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוי-דאקטאר פון 11-1 און פון 5-7 אווענד.
א בעראטונג 3 זל.

PIERWSZE PRYWATNE Pogotowie Lekarskie

(1-טע פריוואטע גיכע הילף)
זשעלאנא 6 טעל. 12-333
(Legjonów 6)
טעטיג אהן איבעררייס בייטאג און ביינאכט.
גיכע ערצטליכע הילף אין אלע ספעציאליטעטען.

Dr. med.
Rundstein

akuszer-ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84.
przyjmuje od 8–10 rano i od 4–8 w.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS

ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09.
נעהמט אן פון 4—8 אווענד.

Dr. med. J. PIK

נערוועז און אינערליכע קראנקהייטען ווי אויך סעקסועל נערוועז ליידענדע
נעהמט איצט אן
24 זגערזשער 24
פון 4 ביז 6 נאכמ.
פריוואט וואוינונג: אל. קאשטשושקי 27
טעל. 175-50.

Lekarz Dentysta
Jakób Botwinik

וועלכער האט געארבייט אין דער קראנקען-קאסע 12 יאהר ספעציעל אויף ציין-ציהען און האט אנ'אייגענע לאבאראטאריום פון קינסטליכע ציין, נעמט אן טעגליך פון 10 ביז 8 נאכמ. אין דער לעטשניצע „פאמאץ“ רוג זגערזשער און ליטאנאווסקיעגא 1, טעל. 101-29 און פון 4—11 אווענד אויף נארוטאוויטשא 18 צוגענגליכע פרייזען. פאר ארבייטסלאזע הנחה.

אויערן, נאז און האלז קליניק

מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski

פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועס אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטאריש פון 2-9 און פון 4-8 אווענט.
ביי דער קליניק איז טעטיג
ערענטגען= קאבינעט
פאר דורכלייכטונגען און אלערליי פאטאגראפיעס

DR. MED.
H. KRAUSKOPF

אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען
זגערזשער 15, טעל. 113-47
נעהמט אן פון 8.30 ביז 10 אינדערפריה און פון 4 ביז 8 אין אווענד.

Dr. E. Ekkert

ספעציאליסט פאר וועגערישע און הויט-קראנקהייטען
וואוינט יעצט אויף
Pierackiego 5
נעמט אן פון 12–1 און פון 5.30–8 אוו.

Dr. med. FELDMAN

אקושעריע און פרויען - קראנקהייטען
נעהמט אן פון 11—1
אויף זגערזשער 24,
פריוואט-וואוינונג: פראגא 1מער שטאק,
KILINSKIEGO 113, tel. 155-77

Dr. med. Niewiażsk

ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1מער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

ד"ר העלער

ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער - שוואכע
טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אוונט,
זונטאג פון 10–2 מיטאג.
פאר פרויען – א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. med.
G. GERSZTAJN

ספעציאליסט פאר אויגען קראנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175-10
נעהמט אן פון 11-2 און פון 5 ביז 8.30 אוו.
אונבעמיטעלטע— לעטשניצע פרייזען.

Dr. med.
M. GLAZER

ספעציאליסט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען
ZACHODNIA 64, tel. 185-49.
נעהמט אן פון 12–2 מיטאג און פון 7 ביז 8.30 אווענד.
זונטאג און תנאות פון 10–12 בייטאג.

Dr. med.
Z. DATYNER

אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט.

Dr. med.
J. Nadel

ספעציאליסט פון אקושעריע- און פרויען-קראנקהייטען
אנדזשעיא 4, טעל. 228-20.
נעמט אן פון 10–12 און פון 5–7 אוו.

KINO TEATR **METRO** PRZEJAZD 2

היינט און פאלגענדע טעג! רעוואָלוציאָנס־פילם פון סעזאָן! געשיכטע פון מענער, וואָס זענען פארשלאָסען הינטער די קראַטעס

„SING-SING"

אין די הויפט־ראָלן: **Spencer Tracy i Bette Davis**

אויסערן־פראָגראַם: קלאַנג־צוגאָבע פון PARAMOUNT

KINO TEATR **ADRIA** GŁÓWNA 1

CORSO

היינט און פאלגענדע טעג!

— I —

Dawid Kopperfield

65 סטאַרס אין אַנסאַמבל! Lionel Barrymore, Madge Evans Levis Stone i Fr. Bartholomew.

גרויסער דאָפּעלטער שלאַגער־פּראָגראַם!

— II —

היינט און פאלגענדע טעג!

Indyjscy Piechurzy

אין די הויפּטראָלען FLIP i FLAP

פּרייזן פון די פּלעצער אויפן 1־טן סעאַנס 50 און 54 גר. אויף די איבריגע 54 גר. 85 גר. 1,09 זל. שבת און זונטאָג פרימאָרגן־סעאַנסן 12 בייטאָג

קלאַנג־קינא **CAPITOL** זאַוואַדזקאַ 16

היינט און פאלג. טעג! **Jeanette Mac Donald** אין העררליכן פילם

„די קאַפּריזנע מאַריעטע"

אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג־צוגאָבע. אָנהויב יאָין נעוו. טעג 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג.

RAKIETA שענקעוויטשאַ 40 טעל. 141-22

אָנהויב אין נעוו. טעג 4 אַ זייגער נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום־טוב 12 בייטאָג.

פרעהליכע מוזיקאַלישע ווינער קאָמעדיע, וואָס ווערט גערעדט און געזונגען אויף דייטש א. נ.

אין די הויפּטראָלען:

„PEPI"

Herman Thimig i Christl Mardayn

מוזיק: RALF BENATZKY

אָנהייב אין געוועהנליכע טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום־טוב 12 בייטאָג.

אויפן 1־טן סעאַנס און אויף די פריהמאָרגען־סעאַנסען זענען די פּרייזען צו 54 גר.

קינא־רעוויו **AMOR** פּאַמאַרסקאַ 89, טעל. 248-05

צופאָהר מיט טראַמוואַיען 0 און 4

פּראָגראַם נ׳ 2 פון דאָנערשטאָג דעם 2־טן אַפּריל און פאלגענדע טעג

די שענסטע חתונות פון דער וועלט

די בעסטע און פרעהליכסטע רעוויו אין 12 בילדער. עס נעהמען אָנטייל: **Gosia Negro, Vera Kidzińska, Jadwiga Zarubianka, St. Woliński, Janusz Sciwiarski, Bol. Majski, St. Stański, Duo Blood** קינסט. ל. ליטונג: **J. Sciwiarski i St. Stański**

אבטונג: דאָס טעאַטער איז טעטיג טעגליך. אויפן עקראַן: „די פערגעסענע מעלאָדיע"

אָנהייב אין געוו. טעג 6 נאָכמ. שבת, יום־טוב 2 בייט. בעמ. סטאָליטסקעס, אַמאַטאָרקעס, פיגוראַנטקעס זענען נויטיג. צו מעלדן זיך טעגליך פון 6—9 אין דירעקציע

היינט פּרעמיערע! GEORGE RAFT אלס קובאַנער טענצער CAROLA LOMBARD אין דעם הערליכן פילם א. נ.

„RUMBA"

פּרייזען פון די פּלעצער: 1־טער פּלאַץ — 1,09 זל. 2־טער פּלאַץ — 90 גר. 3־טער פּלאַץ — 56 גר.

אָנהייב פון די סעאַנסען 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג.

קלאַנג־קינא־טעאַטער **PRZEDWIOŚNIE** זשעראָמסקיעגאָ 74/76 (ריג קאָפּערניקאַ)

היינט און פאלגענדע טעג

קלאַנג־קינא־טעאַטער **„SZTURA"** קאָפּערניקאַ 16. טעל. 140-72.

צום ערשטן מאָל אין דעם סעזאָן די דריי גרעסטע עקראַן־שטערנס

„כינעזישע ים'ן"

מיט **Clark Gable, Wallace Beery, Jean Harlow**

אין דער פּרעכטיגער דראַמע וואָס איז בעשאַנקען געוואָרן מיט אַן אויס־צייכנונג אין וועגעדיג. נעכסטער פּראָגראַם: „זיין גרויסע ליבע"

אקלוגע בעל ביתטע

נוצט וויאַרקעס (שטאָלדרוט) „LEW" marka מיט מאַרקע „לייב"

אין יעדען געוועלב צו בעקומען

הורט־פּערקויף קילינסקעגאַ 60

Niemasz ponad mydło „Trójka"

איך זוך אַ טעטיגען שותף מיט אַ קאַפּיטאַל פון 10 ביז 12 טויזענד זל. אין דיספּאָזיר איבער אַ לאַגער סחורה אין ווערט פון 15.000 זל. — אָפּערטען אונטער „שנעלע דעציזיע" נעמט אָן דאָס אַנאָנסען־ביוראָ פוקס, פּיעטריקאָווער 87.

אַכטונג! ווער ס'וויל האָבען עלע־גאַנטע היטען אויף Hückel גייעסטע פאַסאָנען, יודישע בעסערע היטלען טי־כענע און סאַמעטענע, אַלע שילער־קינדער־היטלען נור אין דער בעוואוסטער פירמע „שערלאַנס", פּיעטריקאָווער 10. קומט און איבערצייגט אייך! שבת איז מיין געשעפט געשלאָסען.

צו אַן איינגעפיהרטע מלעטשאַרניע און מילכיגע רעסטאָראַציע אין אַ גוטען פּונקט זוכט אַלס שותף אַ יונג פּאָר פּאָלק, וואָס זאָלען מיטאַרבייטען אין געשעפט. אָפּערטען אונטער „שותף" אין אַדמ.

Zagubiono 2 weksle 1) na zł. 90.— pł. 10/6-36 r. wyst. M. Bram. Bolesławiec. 2) na zł. 100 pł. 30/5-36 r. wyst. S. Gutsztat. Tczew. Weksle powyższe unieważniam. Zwrócić za wynagrodzeniem do M. Tenenbauma Łódź, Młynarska № 2. 9163

צו פערקויפען אַ נייעם מאָטאָר פון אַ האַלב פערד פון פירמע בערגמאַן שטוצשנאַ גדאַנסק. צו ערפאַהרען אויף וואָלבאָרסקאַ 3, וו. 3.

RADJO APARAT 4 lampowy okazyjnie tanio do sprzedania. Wiadomość ul. Pomorska 11, mieszk. 12 poprzeczna oficyna I. piętro.

קליינע אַנאָנסען

1 זלאָטי אַנ'אַנאָנס ביז 15 ווערטער 1 זלאָטי

צו פערמיטען צוויי צימער און קיך מיט בעקוועמליכקייט, דריטער שטאָק. אויך געמעבלירטע רעמיזען, קילינסקיעגאַ 50 ביים וועכטער.

אָפּצוגעבען אַ שטוב פאַר אַ פּאָר־פאָלק אָדער פאַר אַ פרוי פּילסודסקיעגאַ 55, וו. 27. 3162

פערשידענעס

אַכטונג! וויכטיג פאַר דאַמען־שניידער, שניידערין און קירזשנער. די לעצטע נייעס־טע מאָדעלען האָב איך מיטגעבראַכט און ווערן פאָרגעוויזן אין האָטעל „Monopol" צימער 22 שבת און זונטאָג. מיט אַכטונג Ignac Prochnik, Wien VII 3164

בירשטין צו עלעקטרישע מאָטאָרען און דינאַמאָ־מאַשין פון זראַפּיט אין בראַנז. ר. קאַרן לאָדז, שרודמיעסקאַ 8, טעל. 116-11 3911

אַכטונג קוואַליפיצירטע ש טריקערס מיט 10־ער, 12־ער מאַשינען, אויך B.J. מאַשינען. ווענדען זיך צעגעלניאַנאַ 10, וו. 31.

פרייע פאָסטענס

ס'ווערט געזוכט אַ זעלבסטשטענדי־גער מייסטער אויף רונד־מאַשינען ווענדע־פּלאַטיר און ענגלישע. מיט רעפערענצען זיך ווענדען אונטער צייכען „H"

ס'איז נויטיג אַ קוואַליפיצירטע פערקי־פערין צו דאַמען־קאָנפעקציע ביי לעדער־מאַן גלובנאַ 22.

ראַכאַלען

Lokal handlowy przy ulicy Zachodniej № 59, na parterze składający się z 3-ch sal i 2-ch pokoi i przedpokojem, ogólnej powierzchni około 160 mtr. kw., odpowiedni na biuro lub skład tpwarów do wynajęcia od 1 lipca r. b. Wiadomość Zawadzka 10, biuro firmy „Centropapier", tel. 209-08.

צו פערמיטען איין צימער און קיך, 2־טער שטאָק, זאָננענזייטע, דריי פענסטער וואָלטשאַנסקאַ 144 ביים וועכטער.

JAŚNIEJ SŁOŃCA
NAJLEPSZA ZAPRAWA DO PODŁÓG

פרישט־אב פּאַסאַדסקעס, לינאָלעאומס און פאַרבט אין פערלויף פון איין שעה. ווייסע פאַרלאַנגט אויף רויט אדער אושעך

קאָמוניקאַט

מיר מאַכען העפל. בעקאַנט אונזערע ג. געסט, אַז פון 2־טען אַפּריל ד. י. האָבען מיר איבערגענומען צו פערפּולקאָמען אַ רייה ביז איצט געפיהרטע דורך אונז אונטערנעהמונגען אין דער געביידע פון גראַנד־האָטעל אין לאָדז ווי: רעסטאָראַן־דאַנסינג „SALA MALINOWA", צוהערניעס און פּאַשטעטשאַרניעס זאָווי קאַוויאַרניע־דאַנסינג **„GRAND-CAFE"** אין דער ניי־איבערגענומענער קאַוויאַרניע פּיה־רען מיר איין צו דער בעקוועמליכקייט פון ג. פּובליקום אַ רייה אינאָוואַציעס, צווישען אַנדערע טעגליך פון 12.30 ביז 2 נאָכמ. און פון 6—8 אָוונד ווערט צושפּילען ביי נישט־געהעכערטע פּרייזען אַ נעקליבענער אָרקעסטער און פון 9—11 אָוונד — אַ דאַנסינג מיט אַ פולען פּראָגראַם פון אַרטיסטישע אויפטריטן פון די בעסטע אינלענדישע און אויסלענדישע קרעפטען. עמפּפעהלענדיג זיך ווייטער אונזערע ג. געסט, פערבלייבען מיר מיט אַכטונג

J. Pilecki i Cz. Walkowski

Za wydawnictwo „Nejer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Nejer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman